

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

V E S T N I K

11
2016

PLANINSKA
ZVEŽA
SLOVENIJE

3,90
EUR

TEMA MESECA

Festivali gorniškega filma

INTERVJU

Janja Garnbret

Z NAMI NA POT

Dleskovška planota

NOVO V PLANINSKI TRGOVINI PZS

Planinski zemljevid Jalovec in Mangart 1 : 25 000

Planinski zemljevid Jalovec in Mangart v merilu 1 : 25 000 je nov zemljevid Planinske zveze Slovenije, ki obravnavano območje prikaže še natančneje, predvsem pa pregledneje, kot je bilo to predstavljeno v njegovem predhodniku. Prav bo prišel vsem, ki boste raziskovali vrhove, doline in stene med Javorščkom, Lepeno in Kočo pri Triglavskih jezerih na jugu ter grebenom Karavank na severu. Vzhodni rob se prične tam, kjer se konča zemljevid Triglav 1 : 25 000, zahodni rob pa je omejen s Kal-Koritnico, Rabeljskim jezerom ter Trbižem.

Planinski zemljevid Jalovec in Mangart v merilu 1 : 25 000 sledi prenovljenim izdajam Grintovcev, Bohinja, Stola ter Triglava.

Format: 110 x 230 mm

VABLJENI K NAKUPU!

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA 50-odstotni popust

Planinski vodnik DOLENJSKA, BELA KRAJINA, NOTRANJSKA

Avtor: Roman Mihalič

Planinski vodnik Dolenjska, Bela krajina, Notranjska je vodnik za vse, ki imate radi lažje in označene planinske poti. Sega od Ljubljanske kotline do Kolpe, na Notranjsko meji z visokima planotama Krma in Blok, na severu in vzhodu pa meji na reko Savo. Gorski čok Gorjancev je južna meja Dolenjske in jo ločuje od nižinske valovite Bele krajine, s katero je povezana s cestnima prelazoma Brezovica (588 m) in Vahta (615 m). Bela krajina je najjužneje ležeča slovenska pokrajina, z juga jo omejuje Kolpa. Notranjska sega od Ljubljanske kotline do Krasa in Istre, od katere jo razmejujejo gozdnate neposeljene kraške planote Hrušice in Nanosa ter flišni Brkini.

Vodnik je izšel s podporo Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Format: 120 x 160 mm; PVC ovitek, 160 strani, šivano s sukancem, okrogel hrbet

CENA: V času od 15. 11. do 15. 12. 2016 lahko planinski vodnik Dolenjska, Bela krajina, Notranjska kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 11,95 €* (redna cena: 23,90 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, po pošti: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po telefonu: 01 43 45 684 v času uradnih ur, po faksu: 01 43 45 691, brezplačna telefonska številka: 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), e-naročila: trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>. Uradne ure v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana, telefon: 08 380 67 30, faks: 04 589 10 35, e-naročila: info@planinskimuzej.si

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljjanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Poobjave so dovoljene le z dovoljenjem uredništva.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

MODRA ŠTEVILKA

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Žareči macesni nad jesensko meglo
Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Plemenska srečanja

Bilo mi je nerodno. Sedel sem v poltemi Kosovelove dvorane, poslušal odlično predavanje Iztoka Tomazina, podkrepjeno z dobrimi in zanimivimi fotografijami, ter se spraševal, zakaj je dvorana napol prazna. Tomazinov slog je špartanski. Brez mašil, vsaka beseda ima svojo težo in nobena ni preveč. Ne vem, kako se je počutil, ko je govoril nekaj desetnam poslušalcev, jaz sem se neprijetno. Ampak na srečo vedno ni tako. Pri Paulu Pritchardu so bili skoraj vsi sedeži zasedeni. Delno ohromljeni plezalec, ki jo je skupil med plezanjem na Totem Pole, govori s težavo, a artikulirano; giblje se težko, vendar v njegovih besedah ni zaznati posledic poškodbe, nastale, ko je velika padajoča skala zadela njegovo glavo. Ker ima neuporabno desno roko, se je naučil pisati z levico. Po predavanju se je počasi podpisoval v svojo odlično knjigo *Deep Play (Nevarna igra, Sidarta 2009)*, a vrsta čakajočih na avtogram zaradi tega ni bila nič krajša, le počasneje se je pomikala.

Znana imena, zlasti tuja, napolnijo dvorane. Nekateri govorniki radi slišijo smeh med publiko, zato svoja predavanja začinijo s humorjem. Drugi so bolj suhoparni, stvarni, o svojih drznih podvigih pripovedujejo manj dramatično kot tisti, ki je šel zjutraj v trgovino in ga je na zebri skoraj zbil šofer, ki je prevozil rdečo luč. Dean Potter, Chris Bonington, Matevž Lenarčič, Lynn Hill, Matjaž Jeran, Maurizio Zanolla – Manolo in še koga bi lahko omenil, so imena, ki privabljajo. To so ljudje, katerih predavanje te obogati, navduši. Uglasiš se na njihovo frekvenco in si zadovoljen, ker s teboj delijo svoje izkušnje in zgodbe.

Namenoma sem začel s predavanji, ker so pomemben del skoraj vsakega festivala gorniškega filma, prijetna popestritev, ki je med obiskovalci zelo priljubljena. Med filmi, ki sem si jih uspel ogledati v desetih letih festivala gorniškega filma v ljubljanskem Cantarjevem domu, ni bilo slabega. Bili so le bolj ali manj dobri oziroma odlični, karkoli si že kdo predstavlja pod to oznako, pogojeno tudi s posameznikova okusom. Zame je odlični tisti film, ki mi je med množico videnih ostal v spominu in iz katerega si v duhu lahko takoj priključim kakšen prizor. Dokler bom pomnil, ne bom pozabil Manolovega virtuoznega plezalskega baleta v *Odisejdi stare smeri (Verticalmente Démodé)*, *Tihega snega (Silent Snow)*, *Lhama, otroka Himalaje (Lhamo, l'Enfant de l'Himalaya)*, *Vstaje v dolini (Valley Uprising)*, *Meruja (Meru)*, *Vrha (The Summit)*, *K2 – dotika neba (K2 – Touching the Sky)*, *Jureka (Jurek)* in ne *Karavane sanj (Karawana Marzeń)* niti *Sfinge* – če omenim samo nekatere, ki so mi najprej prišli na misel.

Filmi (in predavanja) sproščajo užitke in estetske občutke, ki so – boljšega izraza, kot je ta zguljena fraza, žal ne najdem – duševna hrana, spodbuda za nove ideje in premišljevanje o človekovi zmogljivosti, ravnanju na meji ali celo onkraj njegovih sposobnosti. Pomembna komponenta je tudi zavest, da si med podobno mislečimi ljudmi, ki tam zunaj gojijo podobno dejavnost. Zato je večkrat govor o plezalskem plemenu. Vendar Will Gadd v *The New York Timesu* v zanimivem članku ugotavlja, da obstajajo podplemena, ki se med seboj razlikujejo po miselnosti in zvrsti plezanja; Voytek Kurtyka, ki se ne spušča v te detajle, pa je nekje komentiral, da je ponosen, ker pripada človeškemu plemenu, ki ga sestavljajo plezalci.

V prvih letih festivala gorniškega filma sem bil nad obiskom razočaran, zadnja leta pa z veseljem ugotavljam, da se povečuje, da se je festival *prijel*. Dejstvo je, da v Ljubljani lahko gledamo iste filme, kot jih vidijo obiskovalci na večjih in starejših festivalih po svetu. In poslušamo predavatelje, ki so gostovali v Banffu, Kendalu ali Trentu. To pa šteje.

Mire Steinbuch

Luis Trenker med
snemanjem filma Der Berg
ruft (1938) arhiv SWR.de

4 tema
meseca

Pionirska leta gorniškega filma

Mire Steinbuch

20 Dolomiti Cima di Mezzo

Matija Turk

UVODNIK

Plemenska srečanja

Mire Steinbuch

TEMA MESECA

Pionirska leta gorniškega filma

Mire Steinbuch

TEMA MESECA

Definicija gorniškega filma

Mire Steinbuch

TEMA MESECA

Anketa med festivali gorniškega filma

Mire Steinbuch

KOLUMNNA

1 Moja hoja na Triglav

Marcel Štefančič, jr.

INTERVJU

7 Pogovor z Janjo Garnbret

Martina Čufar Potard

KOLUMNNA

19 Napaka

Viki Grošelj

DOLOMITI

20 Cima di Mezzo

Matija Turk

DOŽIVETJA

24 V hladnem objemu dežja

Izidor Tasič

RAZGLEDI

14 Matajur/Monte Mataiur ali Baba, 1643 m

28

Olga Kolenc

MINIATURA

32 V Zahodnih Julijcih

32

Jana Remic

Z NAMI NA POT

34 Dleskovška planota

34

Mojca Stritar Kučuk

MLADI PLANINCI

43 Delo mladih in delo z mladimi in kaj je pravzaprav razlika

43

Uroš Kuzman

34 z nami na pot Dleskovška planota

Mojca Stritar Kučuk

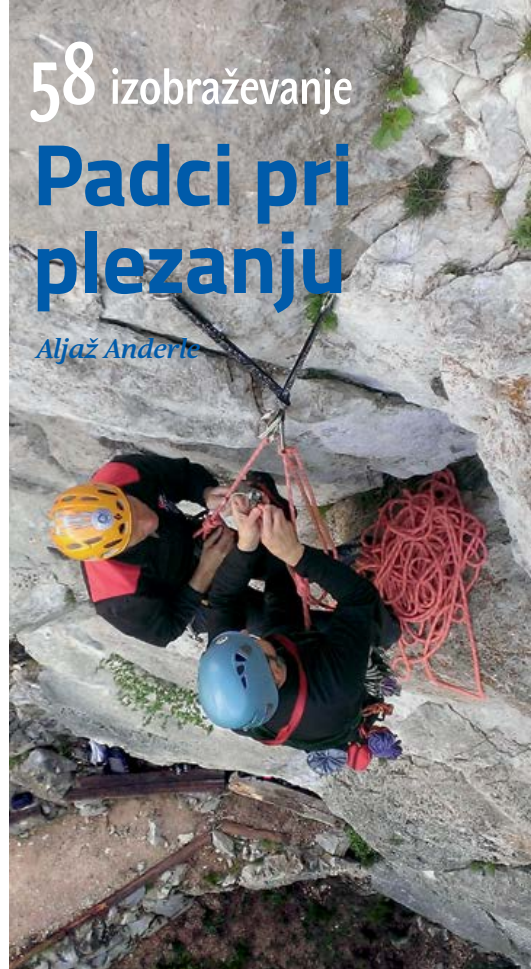

OPISI TUR

- VELIKI VRH IN VELIKA ZELENICA
- DESKA
- DLESKOVEC
- KRIŽEVNIK

58 izobraževanje Padci pri plezanju

Aljaž Anderle

15 intervju

Pogovor z Janjo Garnbret

Martina Čufar Potard

56 portret

Pogovor z Jankom Kovačičem

Andreja Erdlen

VELIKI GREBENI ALP

Kuffnerjev greben na Mont Maudit 46

Klemen Gričar

POTOPIS

Občutenje treh celin 50

Marijan Lačen

MEDNARODNI PROJEKT

Plezanje za vse 54

Manca Čujež

PORTRET

Pogovor z Jankom Kovačičem 56

Andreja Erdlen

IZOBRAŽEVANJE

Padci pri plezanju 58

Aljaž Anderle

MINIATURA

Prelepo je, da bi uničili ta košček sveta 62

Petra Škarja

GORSKO CVETJE

Skalni popon 63

Ivan Premrl

KOČE

Ena boljših poletnih planinskih sezon 64

Zdenka Mihelič

ORIENTACIJA

Orientacisti z Balkana tekmovali na Pokljuki 65

Zdenka Mihelič

ALPINIZEM

Pajek ali Šraufova 66

Janez Gril

NOVICE IZ VERTIKALE

67

NOVICE IZ TUJINE

68

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

70

PISMA BRALCEV

72

LITERATURA

72

PLANINSKA ORGANIZACIJA

74

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

78

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

79

V SPOMIN

80

Vsebine vseh
Planinskih vestnikov od
leta 1895 dalje na
www.pvkazalo.si

Brez gorniškega filma ne bi bilo festivalov

Pionirska leta gorniškega filma

Mire Steinbuch

Nihče od nas ni razmišljal, da bi šel v službo. Bili smo hobos, ki so mislili, da bodo večno plezali.¹

Yvon Chouinard

Gorniški film izvira iz dokumentarnega filma. Če ga posnamejo alpinisti sami, je sicer bolj avtentičen, a morda na nižji profesionalni ravni, kot če ga naredi poklicna filmska ekipa. Pri snemanju zlasti alpinističnega filma je vedno prisotno določeno tveganje, pogojeno s subjektivno in objektivno nevarnostjo, saj veljajo iste zakonitosti kot pri hoji in plezanju v gorah: več veš, bolj si izkušen, manj možnosti je, da boš *nasrkal*. Zadnje je pri zgodnjih filmih, ki so jih snemali s težko opremo in z omejeno količino filma, zaradi dodatnega bremena veljalo še toliko bolj,

Kamera je tehtala petnajst kilogramov, stajalo deset, tudi teže vsaj petstotih metrov filma ne smemo zanemariti. K temu je treba dodati še fotoaparati ali dva z vso pripadajočo opremo. Gibanje s tako *pezo* je pomenilo dodaten napor in seveda povečano tveganje. V začetku dvajsetih let prejšnjega stoletja se je z zgodnjimi deli režiserja Arnolda Fancka – vpeljal je obvezni ženski lik – začelo obdobje zakonitosti nemškega *Bergfilma* (1919 – 1936), ki je privlačil vedno več gledalcev. Začetni filmi o nacionalnih alpinističnih ekspedicijah so bili finančno dobro podprti, toda po II. svetovni vojni so se pojavili prvi primeri nizkocenovnih avanturističnih dokumentarcev. Filmanje je bilo sestavni del

pustolovščine, ki so jo posneli udeleženci sami. Bolj ekstremna je bila avantura, boljše je bil film, tak primer je *Kon Tiki Thora* Heyerdahla iz leta 1951.

V sprva čisto dokumentaren, realističen filmski zapis o gorah ali dogodku v gorah je začela vstopati osebna zgodba z zapletom, vrhuncem in razpletom. Prva uspešna sinteza zgodbe in resničnosti je film *Nanook s severa* (*Nanook of the North*, Robert Flaherty, 1922;² Barnard 2011: 21). S tem je začelo naraščati število filmov in tudi število gledalcev, kajti publika je želela dramo, napetost in osebe, v katere se je lahko vživela. Tudi za gorniški film velja, da ni dovolj posneti samo drznih, diha jemačih plezalskih kadrov, temveč je treba imeti tudi idejo in privlačno zgodbo, ki pritegne občinstvo. Nekateri filmi so preživeli čas in jih lahko gledamo

¹ Hobo (mn. hobos) – potepuh, klatež; brezdomec; reven potujoči delavec.

² Slovenska kinoteka 19. 2. 2015, RTV SLO 1 20. 12. 2015, RTV SLO 2 13. 10. 2016.

še danes, druge je zasul plaz pozabe, prašijo se na policah arhivov in čakajo na filmske arheologe.

Od Matterhorna (1901) do Everesta (2015) ...

Od predvajanja prvega filma na svetu, *Prihod vlaka na postajo Ciotat* (*L'arrivée d'un train à la Ciotat*) bratov Augusta in Louisa Lumiéra leta 1895, je minilo samo šest let, ko je neznani avtor na švicarski strani gore posnel osemminutni film *Matterhorn* (*Cervino*, 1901). Izgubljeni film so kot po čudežu našli in ga restavrirali. To je verjetno prvi dokumentarni gorniški film o vrhunskem vzponu, čeprav naj bi bil najzgodnejši primer gorniškega filma s široko distribucijo *Vzpon na Mont Blanc* (*Ascent of Mont Blanc*, Frank Ormiston-Smith, 1902); ameriški plezalec Ormiston-Smith je v letih 1902–1906 v Alpah posnel enajst filmov (Barnard, 2011: 11, 13).

1 Prizor iz španskega filma *Panorama*
Arhiv BOFF

2 Prizor iz filma *Lamo, otrok Himalaje*
Arhiv Festivala gorniškega filma

Omenil bom le nekaj morda pomembnejših filmov iz različnih podžanrov gorniškega filma:

Vihar na Mont Blancu (*Stürme über dem Mont Blanc*, Arnold Fanck, 1930);

Gora kliče (*Der Berg ruft*, Luis Trenker, 1937);

Zmaga na Anapurni (*Victoire sur L'Annapurna*, Marcel Ishac, 1952);

Osvojitev Everesta (*The Conquest of Everest*, George Lowe, 1953);

Človek, ki je smučal z Everesta (*The Man Who Skied Down Everest*, Budge Crawley, 1976);

Dotik praznine (*Touching the Void*, Kevin Macdonald, 2003);

Tihi sneg (*Silent Snow*, Jan Van der Berg, 2011);

Vrh (*The Summit*, Nick Ryan, 2012);

Vstaja v dolini (*Valley Uprising*, Peter Mortimer, Nick Rosen, 2014);

Meru (*Meru*, Jimmy Chin, Elizabeth Chai Vasarhelyi, 2015);

Everest (*Everest*, Baltasar Kormákur, 2015);

filmi Erika, Anne in Véronique Lapied – lepo, divje in sublimno, npr. *Potovanje na konec zime* (*Voyage au bout de l'hiver*, 2010);

belgijski plezalci s Seanom Villanuevo O'Driscollom na čelu snemajo zelo gledljive filme, npr. *Gvozdenje v Asgardu* (*Asgard Jamming*, 2009), podložene s humorjem in dobro glasbo.

... in od Kraljestva Zlatoroga (1931) do Klica z gora (2012)

Slovensko občinstvo je prvič videlo "živeče fotografije v življenjski velikosti" že oktobra 1896 na filmski predstavi v mariborski pivnici Götz, le slabo leto po prvi javni filmski predstavi v Parizu.

Joža Čop, najboljši plezalec tedanjega časa, je svojo vlogo v *Triglavskih strminah* odigral vrhunsko, bolje je ne bi niti Gary Cooper, maskiran v Luisa Trenkerja. Poleg Čopa sta pri filmu sodelovala tudi ostala dva člana zlate naveze, Miha Potočnik kot plezalec in Stanko Tominšek kot snemalec v steni. Sprašujem se, zakaj k filmu niso povabili tudi Mire Marko Debelak, ali Pavle Jesih, ali kar obeh, saj sta bili plezalki vsaj evropskega formata, po fotografijah sodeč pa še čedni za povrh. Obe plezalki, znani po uveljavljanju svoje volje po prvenstvu in vodenju naveze, verjetno ne bi pristali na kompromisno izmenično plezanje v vodstvu in bi raje obe hkrati vzporedno plezali kot prvi. Ti kadri bi takoj postali klasika, slovenski gorniški film pa bi prišel v anale svetovne gorniške kinematografije. So se fantje zbal, da jih bi dekleti zasenčili, ker bi plezali bolje in lepše? *Mimogrede*, *Triglavske strmine* je bolj gorniški film kot *V kraljestvu Zlatoroga*, ker je v *Strminah* več plezanja, pa še Uroš Župančič nastopa v njih.

Steber (Matjaž Fištravec, 1997).

Pripoved o prvem vzponu čez današnji Čopov steber. Filmska Joža Čop in Pavla Jesih sta Borut Veselko in Mirjam Korbar, plezalska Pavle Kozjek³ in Marija Štremfelj.

Sfinga (Vojko Anzeljc, Gregor Kresal, 2011). Na Festivalu gorniškega filma v Ljubljani nagrada občinstva in posebna pohvala žirije. Filmska Ante Mahkota in Peter Ščetinin sta Anže in Tine Marenče; Gregor Kresal in Miha Kajzelj tehnično smer izpred tridesetih let preplezata prosto. V filmu sta prikazana vzpona iz leta 1966 in 1995. Na koncu si na robu stene vsi

Ljudje so si ogledali tedanje enominutne klasike: *Prihod vlaka na postajo*, *Prepirajoča se kvartopirca*, *Ruske svečanosti v Parizu* in druge.

V debato o prvem slovenskem (celovečernem) filmu se tu ne bomo spuščali, saj se zdi, da je vsaj kronološko vse jasno.

Našteti filmi niso lestvica TOP 10. Izbira je bila težka, prostora za vse, ki bi si zaslužili omembo, pa premalo.

V kraljestvu Zlatoroga (Janko Ravnik, 1931). V tem letu je začel veljati *Zakon o ureditvi prometa s filmi*, ki je določil kvoto, po kateri so morali kinooperaterji v program poleg tujih filmov uvrstiti vsaj petnajst odstotkov domačih tako imenovanih "kulturnih filmov". Hja, so se snovalci današnjega zakona o predpisanih kvotah slovenske zabavne glasbe na radijskih postajah zgledovali po zakonu iz tridesetih let 20. stoletja?

Triglavske strmine (Ferdo Delak, 1932). Istega leta je Ivan Bolle posnel osemindvajsetminutni film *Vihar na Kočni*, malo znan in pozabljen film, ki se dogaja na pobočjih Grintovca.

Dežela šerp (Aleš Kunaver, 1962).

Kunaver je dve leti pred tem na Trisulu postal prvi slovenski himalajski filmski snemalec.

Sfinga (Igor Košir, 1982). Plezali so Aleš Kunaver, Andrej Štremfelj in Marjan Manfreda kot snemalec.

Pajčevina v strehi sveta (Igor Košir, 1983, snemalec tudi Marjan Manfreda).

Janez Jeglič, Silvo Karo in Franček Knez plezajo Pajkovo streho v Ospu.

Cerro Torre - južna stena (Boštjan Korbar, 1988). Posnela Janez Jeglič in Silvo Karo med prvenstvenim vzponom od novembra 1987 do januarja 1988. Na festivalu v Trentu 1989 nagrada srebrni encijan in nagrada UIAA za najboljši alpinistični dosežek festivala; v Novi Gorici 1990 nagrada srebrni Triglav.

Brez (Matjaž Fištravec, 1994). Zgodba o devetintridesetletnem Mirku Lebarju, prvem invalidu brez nog, ki se je povzpел na Ojstrico, Triglav, Grossglockner, Mont Blanc, Pisco; prejel je številne mednarodne nagrade.

Prizor iz ameriškega filma *Rajska reka* Arhiv Festivala gorniškega filma

štirje plezalci podajo roke – dejanje, ki simbolizira, da današnji alpinizem stoji na ramenih predhodnikov.

Klic z gora (Žiga Virc, 2011). Nagrada za najboljši alpinistični film na Festivalu gorniškega filma Domžale 2012. Žirija je ocenila, da gre za film, ki prikazuje tvegano in nesebično delo ekipe slovenskih gorskih reševalcev. Prejel je tudi nagradi PZS in občinstva. ●

Vir: Marcel Štefančič, jr.: *Na svoji zemlji – Zgodovina slovenskega filma*. Ljubljana, UMco, 2005, 230–240.

Hugh Barnard: *Mountain Film. An Analysis of the History and Characteristics of a Documentary Genre* (dostopno na <https://ourarchive.otago.ac.nz/bitstream/handle/10523/1859/BARNARDHugh2011MSciComm.pdf?sequ>).

³ 15. januar 1959–25. avgust 2008, Muztagh Tower, Pakistan.

Wolfgang namesto Silvestra

Definicija gorniškega filma

Izkušnje, talent in dobro razumevanje zgodbe so še vedno bistveni za zares dober gorniški film.

Bernadette McDonald

Dilema – kaj je gorniški film

Med pripravljanjem teme meseca sem se nenadoma vprašal, kaj sploh je gorniški film. Odgovor sem vedel v trenutku, ker je zelo enostaven. To je film, ki ga posnamejo večinoma plezalci sami, *in situ*, brez režiserja, scenarija, armade pomočnikov in množice tehničnih pripomočkov. V njem ne igrajo poklicni plačani igralci, ni v studiu posnetih prizorov in dvojnikov.

Kmalu je vame zaglodal črv dvoma. Kaj če nimam prav, morda gledam preozko? Prva misel je bila wikipedia. Tam lepo piše: "Gorniški film je film, ki se osredotoča na gornišstvo, zlasti na boj človeka z naravo. Poleg gole avanture se protagonisti, ki se vrnejo z gora, vrnejo

spremenjeni, po navadi modrejši in izkušenejši."

Ali ni to lepo napisano? S to definicijo sem bil zadovoljen, dokler se mi ni malo pozneje med branjem primerov gorniških filmov stemnilo pred očmi: med njimi so tudi *Plezalec (Cliffhanger)*, *Kazen na gori Eiger (Eiger Sanction)*, *Sedem let v Tibetu (Seven Years in Tibet)* in še nekaj podobnih. Ampak ... *čakte mal*, ali so resni? Z zapisanim se nisem mogel strinjati. Prvotni enostavni odgovor se je umaknil resnemu preišljevanju, v katerem sem klavrno kapituliral. Domislil sem se rešilne bilke. Če jaz ne vem, bodo gotovo vedeli poznavalci gorniškega filma. Razložil sem jim svojo dilemo, tudi o dvojnikih,

Mire Steinbuch

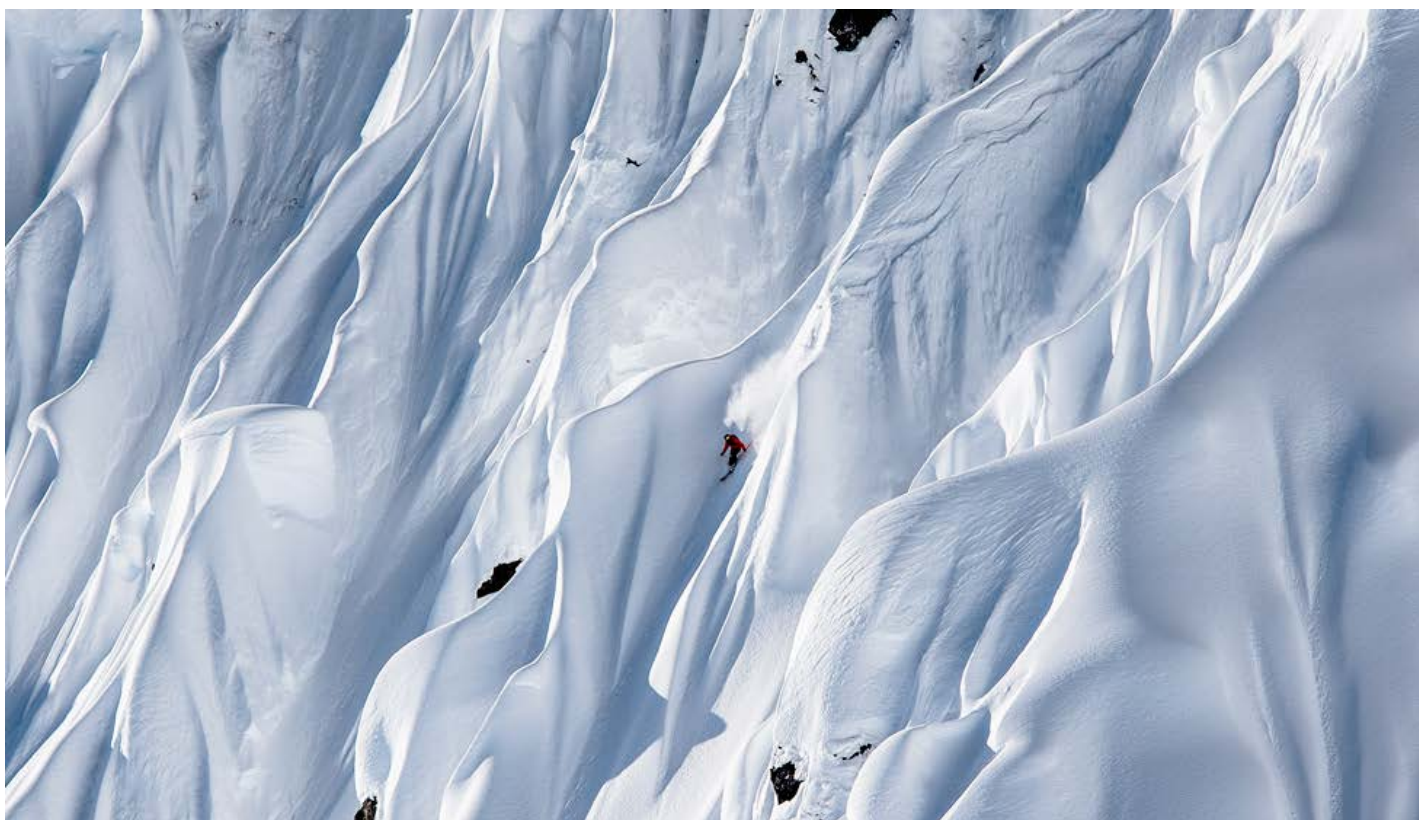
pravih plezalcih, ki v zahtevnih prizorih nadomeščajo profesionalne igralce – npr. v *Plezalcu* Wolfgang Güllich in Ron Kauk, v *Kriku stene* pa Stefan Glowacz.

Gorniški film je ...

Silvo Karo, Osp, alpinist, član mednarodnih žirij in direktor Festivala gorniškega filma

Težko je potegniti ločnico med "pravim" in "nepravim" gorniškim filmom. Načelno je tako, da je vse, kar se dogaja v gorah ali govori o njih, gorniški film. Včasih režiserji v želji po čim boljši in privlačnejši predstavitvi uporabijo detajle, ki jih naredijo v dolini; recimo v *Smaragdni reki*, filmu o Soči, je detajl posnet v akvariju, a je kljub temu vrhunski gorniški film, ker gre

Smučanje na Aljaski v filmu *Popotnik*
Arhiv BOFF

Če spada gorniški film v svoj žanr, potem lahko rečemo, da ga na festivalih delijo v več podžanrov oz. kategorij:

alpinizem – filmi o alpinističnih podvigih, odpravah, zgodovini alpinizma in biografije alpinistov,

plezanje – filmi o vseh vrsteh plezanja: skalnem, lednem, športnem, balvanskem,

gore, šport in avantura – filmi o športih in avanturah v gorskem okolju (smučanje, rafting, soteskanje, trekking, skoki base),

gorska narava in kultura – filmi o naravi in gorskem okolju, s poudarkom na varovanju in zaščiti narave, ter filmi o življenju ljudi v gorskem okolju, s poudarkom na kulturi, ki jo je vredno ohranjati.

Vir: Osebni pogovor s Silvom Karom.

za gorsko reko. Seveda bi bil najbolj idealen dokumentaren film o gorah, kjer so akterji – plezalci – hkrati tudi snemalci. Žal je tega vse manj, čeprav tehnika še nikoli ni bila tako naklonjena tovrstnemu filmu. Torej, če je tu in tam kaj *doštukano*, je še vedno vse realno. Gore in dejavnosti v gorah so bile že od nekdaj mamljive za velike produkcijske hiše, ki se dobro zavedajo, da bodo filmi o gorah, kjer drama zavzame glavno vlogo, masovno polnili velike kinodvorane. Ker alpinizem sam po sebi ni tako atraktiven, ga s pomočjo tehnike *navijejo* v nadrealistične prizore, ki laike "mečejo s sedežev", stroka pa raje ostaja doma. Žal bo teh filmov vse več, kot tudi nesreč v komercialnem alpinizmu v visokih gorah, ki bodo osnova za scenarije novih filmov.

Jack Tackle, alpinist, publicist, član mednarodnih žirij, ZDA

Mislím, da imate prav v tem, da hollywoodski filmi niso nikoli dobri ali verodostojni alpinistični filmi. Še več, ne napišejo ali ne naredijo jih plezalci

sami. Prav tako mislim, da gre pri večini filmov na festivalih gorniškega filma v njihovem bistvu bolj za gorsko kulturo oziroma okoljsko in pokrajinsko scenerijo kot za prave gorniške filme. To je v redu, toda s tem se definicija, kaj je pravi gorniški film, precej razširi. Tako lahko festivali pritegnejo številnejšo publiko, kar razumem in podpiram. Toda pravi alpinistični filmi, kot sta *Meru* ali *Panorama*, niso ravno pogosto na sporedu. Rekel bom, da jim je lanski film *Everest* bližje kot katerikoli prejšnji hollywoodski film – toda še vedno je nejasen v mnogih prikazih resničnega plezanja.

Bernadette McDonald, pisateljica, članica mednarodnih žirij, dvajset let direktorica Festivala gorniškega filma v Banffu, Kanada

Razumem vašo dilemo, vendar me ne preseneča. Samo pomislite na raznolikost knjig, ki jih lahko berete pod skupnim naslovom biografija. Ali kako je celo z "gorniško knjigo"? Lahko gre za podrobne opise plezalskih

zgodb – novinarski pristop – ali za poglobljene gorniške zgodbe. Mislím, da alpinistični filmi hollywoodske produkcije redko ustrezajo gorniškemu filmu zaradi enakega razloga, kot ga navajate: zgodbe odigrajo ljudje, ki nimajo pojma, kaj se dogaja tam zgoraj. Lahko da so dobri igralci, toda kako lahko posnemaš čustva, kot so strah in odločenost, grozo in veselje ter prijateljstvo, ki jih lahko prikaže pravi dokumentarec? Domnevam, da obstajajo igralci, ki so plezalci in se jim lahko približajo, toda to je redkost. Gorniški film je skoraj plemenski žanr, festivali gorniškega filma pa so zagotovo plemenski dogodek. V resnici so edini kraji, na katerih se lahko zbira plezalska skupnost. Za razliko od drugih specialistov, kot so glasbeniki (koncerti), športniki (igre), igralci (gledališča), alpinisti opravljajo svojo stvar bolj ali manj v samotni. Festivali gorniškega filma jim (nam) nudijo čudovito priložnost, da se zberejo, delijo zgodbe (često komajda verjetne), gledajo filme, obiskujejo predavanja, branja ... in se povezujejo kot skupnost. Mislím, da je to na nek način ena najdragocenejših stvari pri gorniškem filmu – izgovor, ki povezuje plezalce.

Njihova razlaga je razširila moje obzorje, toda kljub strokovnemu mnenju spoštovanih poznavalcev gorniškega filma še vedno vztrajam, da je *Plezalec* zgolj kriminalka, ki se dogaja v gorah. Tu ne pomagajo niti Dolomiti. ◻

Prizor iz filma *Praznik trpljenja 2 - Plezanje v puščavi*
Arhiv Festivala gorniškega filma

Trento najstarejši, Banff največji

Anketa med festivali gorniškega filma

Mire Steinbuch

Po svetu je več kot sedemdeset festivalov gorniškega filma. Najstarejši je iz leta 1952 v Trentu, največji je v Banffu. Na vprašanja, ki sem jih poslal na dvanajst naslovov, se je odzvalo sedem festivalov in Mednarodna zveza gorniškega filma (IAMF). Odgovori so razvrščeni kronološko.

Kako je nastal vaš festival, razlogi zanj oziroma njegov namen?

Mark Sedon, Wanaka, Nova Zelandija
Želeli smo spodbujati pustolovščino in aktivnosti v naravi, ne posedanja na kavču. Na začetku, leta 2002, je bila to prireditev enega človeka, dokler se nismo pred petimi leti organizirali kot neprofitni dobrodelni sklad NZ Mountain Film Festival Charitable Trust.

Silvo Karo, Festival gorniškega filma, Osp, Slovenija

Festival je izključno moja ideja. Je posledica obiskov tujih festivalov, kamor sem bil povabljen kot gost, ali zaradi filma *Cerro Torre – južna stena*. Ko so me leta 1996 povabili v žirijo festivala v Banffu, sem pomislil, da bi naredil revijo nagrajenih filmov iz Banffa. "Banff po Banffu" sem organiziral v Mengšu aprila 1998. Zaradi svoje alpinistične aktivnosti sem idejo o festivalu opustil. Pogostost mojih obiskov tujih festivalov je rasla, hkrati pa tudi želja, da bi v Sloveniji postavil na noge pravi festival. Leta 2002, v mednarodnem letu gora, sem organiziral 1. mednarodni festival gorniškega filma na Bledu. Povabilu sta se odzvala dva eminentna gosta, Doug Scott in Catherine Destivelle. Ne ravno veliko zanimanje lokalne skupnosti, finančna sredstva in tudi moja alpinistična dejavnost so me odvrnili od nadaljevanja. Stvar je dozorela leta 2007, ko sem ponovno začel s 1. mednarodnim festivalom gorniškega filma Domžale v ljubljanskem Cankarjevem domu, in letos smo praznovali deseto obletnico.

Gabriela Kühn, Spotkania z Filmem Górkim,¹ Zakopane, Poljska
V Zakopanah je bil prvi festival leta 2005 na pobudo turnih smučarjev in

alpinistov iz Turnosmučarskega kluba Tatre. Zakopane so znane kot središče gorskih športov in kulture že od 19. stoletja dalje. S festivalom smo želeli nadaljevati tradicijo in poživiti mesto s kulturnimi srečanja in pogovori ter predstaviti izkušnje in varnost pri gorskih športih. Po uvodnem festivalu smo ustanovili neprofitno združenje Spotkania z Filmem Górkim. Že na začetku nas je podprl Filmski festival Trento, ki je pomagal sestaviti program in nam posredoval svoje stike. Festival, ki ga je ustvarilo nekaj navdušenih študentov, je prerasel v dogodek, prepoznaven na Poljskem in v tujini.

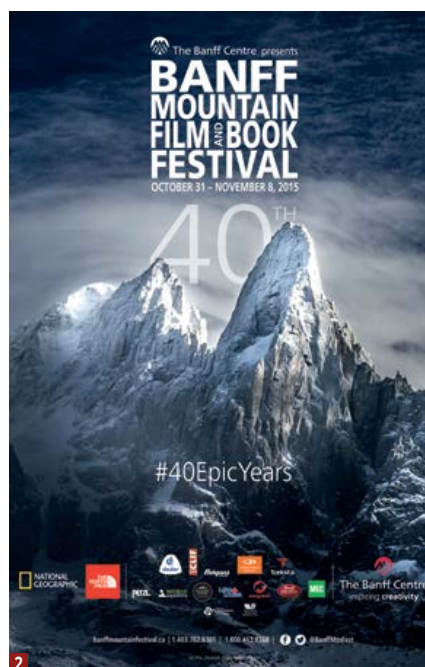
Joanna Croston, The Banff Mountain Film and Book Festival, Kanada
Filmski in knjižni festival v Banffu poteka od leta 1976. Začel se je z enodnevni predvajanjem filmov, ki ga je organizirala skupina lokalnih plezalcev s pomočjo Alpinističnega kluba Kanade. Pravijo, da se je festival rodil v kleti hiše lokalnega plezalca po nekaj kozarčkih. Osnovna zamisel je bila, da bi z gorniški mi filmi zapolnili mrtvilo med poletno plezalno sezono ter zimskim plezanjem in smučanjem. Dogodek je takoj postal uspešnica, prišlo je veliko ljudi, treba ga je bilo preseliti v večjo dvorano. Leta 2015 smo slavili štirideseto obletnico.

Matthias Aberer, Gradec, Avstrija
Ko je Robert Schauer v osemdesetih letih obiskal Chamonix, je zašel v lokal,

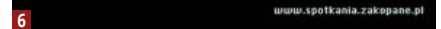
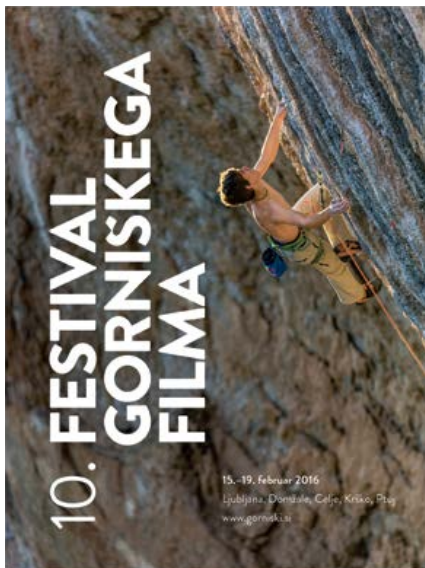
1 Plakat Festivala gorniškega filma v Banffu Arhiv Centra Banff

2 Poster za Festival gorniškega filma in gorniške literature v Banffu Arhiv Centra Banff

3 Poster za Bovški outdoor filmski festival Arhiv BOFF

¹ Srečanja z gorniškim filmom.

- 4 Poster festivala gorniškega filma v Ljubljani
Arhiv Festivala gorniškega filma
- 5 Poster festivala gorniškega filma v Kendalu
Arhiv Kendal Mountain Festivala
- 6 Poster Festivala gorniškega filma v Zakopanih
Arhiv Spotkania z Filmem Górskim
- 7 Logo Festivala gorniškega filma v Wanaki, Nova Zelandija
Arhiv NZ Mountain and Film Festivala
- 8 Prizor iz nepalskega filma *Sunakali*
Arhiv Festivala gorniškega filma
- 9 Poster Festivala gorniškega filma v Zakopanih
Arhiv Spotkania z Filmem Górskim
- 10 Robert Schauer, ustanovitelj Graškega festivala gorniškega filma, režiserka Eliza Kubarska iz Poljske, ki je prejela nagrado za svoj film *K2 - Touching the Sky*, in producent Nikolaus Wisiak.
Foto: Heimo Binder
- 11 Prizor iz britanskega filma *Odrešitev: zgodba Jamesa Pearsona*
Arhiv Festivala gorniškega filma

z dvodnevno bienalno prireditvijo. Ker je bil Robert takrat eden najvidnejših avstrijskih alpinistov in član številnih odprav, je imel razvejano mrežo stikov s tujimi alpinisti, ki jih je vabil na festival. Dogodek se je lepo razvijal in postal vsakoleten. Letos slavimo trideseto obletnico Gorniškega filma Gradec.

Jan Maček, BOFF, Bovec
Začetki festivala BOFF (*Bovec Outdoor Film Festival*) sovpadajo s prvimi tekmovanji v prostem smučanju in deskanju *Freeride Battle*. Dogodek smo zasnovali kot večerno druženje, ki je spremljalo večdnevno bivanje tekmovalcev in organizatorjev v Bovcu. Dobili smo lokalno podporo, kmalu smo podpisali večletno sodelovanje z LTO Bovec in prešli na večdnevni dogodek, dobili ime, logotip, spletno stran in nov termin v času med božičem in silvestrovim.

Clive Allen, Kendal Mountain Festival, Kendal, Velika Britanija
V osemdesetih letih sta ga ustanovila plezalca John Porter in Brian Hall. Najprej je bil to preprost dogodek, na katerem sta prikazala nekaj filmov. Bila sta navdušena nad alpinističnimi filmi in sta začela z majhno prireditvijo.

Pomen vašega festivala za ozaveščanje, spodbujanje in širjenje gorniške kulture?
Mark Sedon, Wanaka
V Novi Zelandiji je zelo potreben, saj je edini festival te vrste.
Silvo Karo, Osp
Kaj bodo obiskovalci odnesli od festivala, je stvar vsakega posameznika, ki išče sebi primerno vsebino. Želimo si čim bolj pestro in raznoliko, da bi ljudje videli gorski svet in življenje tudi v drugih geografskih področjih. In ker

gore niso samo narava, je za pripoved o doživljanju gora prav tako pomembna tudi gorniška kultura. Skratka širjenje te kulture v besedi, sliki, glasbi ... je naš glavni namen.

Gabriela Kühn, Zakopane

Festival je kraj vsakoletnega srečanja plezalcev, filmarjev, fotografov, pisateljev, urednikov in ljubiteljev gora iz Poljske in tujine. Vsak prvi teden v septembru postanejo Zakopane središče gorskih športov in kulture na zemljevidu velikih poljskih prireditev. Festival se od nekdanj osredotoča na spodbujanje umetnosti, kulture, zgodovine, kakovostnih filmov, knjig in fotografij, ki pripovedujejo dragocene in navdihujoče zgodbe o ljudeh. Prireditve je pomemben dogodek, ki spodbuja veliko ljudi, da opisujejo lepoto gora ali se lotijo pustolovščin, ki jih nato delijo z obiskovalci.

Joanna Croston, Banff

Spodbujanje odgovornosti gorniške skupnosti in podpora gorski kulturi sta za nas zelo pomembna, sta osnovni ideji našega festivala. Pri organiziranju in spodbujanju dogodkov v lokalni skupnosti, povezanih z gorniško kulturo, smo zelo aktivni. Vsako leto od 1987. dalje lokalnim posameznikom za njihov prispevek k ozaveščanju na področju gorske kulture podelimo nagrado, ki se imenuje vrh odličnosti.

Matthias Aberer, Gradec

V osemdesetih je bil Gradec edini kraj v Avstriji in sosednjih državah, kjer je bilo mogoče videti veliko filmov o alpinizmu in prihajajočih gorskih športih. Ljudje so prihajali od daleč, da bi videli filme, npr. o Catherine Destivelle, ki pleza v Mont Blancu. Danes je situacija

nekoliko spremenjena zaradi poplave medijev. Festival želi biti kot kustos, ki predvaja dobre vsebine, spodbuja razprave, predstavlja protagoniste in filmske ustvarjalce. Konec koncev ideja druženja in izmenjavanja zgodb ter zamisli postaja vedno dragocenejša v vse bolj digitaliziranem svetu. Vemo, da občinstvo prihaja zaradi filmov, vendar tudi zato, da srečajo podobno misleče ljudi.

Jan Maček, Bovec

Zavedamo se, da smo festivalsko locirani v gorsko okolje, a premajhni, da bi gostili samo gorniško tematiko. Že na začetku je bil BOFF definiran kot *outdoor* dogodek, obarvan z dodatki avanture in naravarstva. Tako je tudi poslanstvo festivala in trenutna smernica izbire filmov s poanto o spoštovanju in ohranjanju narave. Smo mlada ekipa, ki s festivalom preko mladih avtorjev

nagovarja starejše obiskovalce, preko starejših govornikov pa vzgaja mladež.

Clive Allen, Kendal

V Združenem kraljestvu je ogromen. Ker je največji gorniški dogodek leta, je zelo pomemben za britansko gorniško kulturo. Pokrivamo literaturo, film, umetnost in športne prireditve na prostem.

Katere so spremljevalne dejavnosti vašega festivala?

Mark Sedon, Wanaka

Predavanja znanih ljudi, delavnice, umetnostne razstave, knjižni in literarni dogodki, fotografija in filmska tekmovanja, nabiranje finančnih sredstev.

Silvo Karo, Osp

Želje po obfestivalskem dogajanju so vedno prisotne, a žal nam za vse te stvari na koncu zmanjka časa. V preteklosti je bilo mogoče tega malo več,

12

13

upam, da bomo spremljevalni program kmalu razširili.

Gabriela Kühn, Zakopane

Festival ponuja množico dogodkov: plezalske delavnice v gorah, gorsko akademijo – delavnice o varnosti in gorski naravi, ki potekajo v Tatrach. Organiziramo eno od tekem poljskega nacionalnega pokala v balvanskem plezanju. Zanimiv je tudi izlet v gore v starinskem slogu z gorskimi vodniki in glasbeniki, ki igrajo na lokalne inštrumente, in igralci, ki recitirajo pesmi o gorah. Organiziramo srečanja z znanimi plezalci in alpinisti, pogovore o najnovejših knjigah, natečaj mednarodnega gorniškega filma s finančnimi nagradami ter retrospektivo starih filmov. V sodelovanju z drugimi nevladnimi organizacijami prirejamo srečanja, posvečena človekovim pravicam v gorah. Sodelujemo tudi s šolami. Mladinska žirija ima pomemben glas na festivalu, za promocijo gorniške zgodovine in kulture organiziramo mednarodne izmenjave mladih.

Lahko poveste nekaj več o človekovih pravicah?

Hvala za dodatno vprašanje. S tem smo začeli leta 2007. Osnovno vodilo je misel, da so gore sinonim svobode in hkrati prostor posameznikove odgovornosti zase in za ostale ljudi.

Predvajamo filme, diskutiramo o različnih vidikih človekovih pravic in o zgodovinskih dogodkih, povezanih z gorskimi regijami in s pokrajino Podhale v Tatrach, kjer poteka festival. V teku let smo obravnavali različne teme, npr. mesec dni pred olimpijskimi igrami v Pekingu smo predstavili dokumentarec *Highlanders for Tibet*, film o tibetanskih beguncih; prikazali film Enrica Colussa *Children Rights in South America* o otrokovih pravicah v Južni Ameriki; film *The Devil's Miner* Richarda Landkanija govori o paravojaški gverili v goratih predelih Kolumbije, ki izkorišča otroke za svoje nezakonito početje; razpravljali smo o prisilnem delu otrok v bolivijskih rudnikih in o pomoči nevladnim organizacijam, ki se potegujejo za otrokove pravice; imeli smo okroglo mizo o tradiciji neodvisnosti v pokrajini Podhale – o ilegalnem gibanju, ki se je borilo proti komunizmu, in še kaj bi se našlo.

Joanna Croston, Banff

Naš devetdnevni festival se začne prvi teden novembra. Imamo več kot petindevetdeset različnih dogodkov, na katerih nastopajo znani predavatelji, alpinisti, pisatelji, okoljevarstveniki in pustolovci z vsega sveta. Projekcije filmov tečejo vse dni. Razstave gorniških fotografij so odprte v naši stavbi

12 Poster britanskega festivala gorniškega filma v Kendalu

Arhiv Kendal Mountain Festivala

13 Ena od predstavitvenih fotografij festivala gorniškega filma v Wanaki, Nova Zelandija

Arhiv NZ Mountain and Film Festivala

in v mestnih galerijah. Vsako leto nagradimo fotografske eseje. V Center Banff na enotedensko bivanje povabimo fotografe, da delajo z uveljavljenimi gorskimi fotografi in pilijo svojo obrt. Letno dobimo do sto štirideset knjižnih naslovov, ki se potegujejo za nagrado v sedmih kategorijah in veliko nagrado. Z dvodnevno predstavitvijo avtorjev počastimo gorniško literaturo. Vsako leto pride čez tristo petdeset filmov; od osemdeset do devetdeset, ki jih prikažemo na festivalu, sodeluje v tekmovalnem programu. Finalistom podelimo dvanajst nagrad v različnih kategorijah in veliko nagrado. Oddelek za književno umetnost Centra Banff v sodelovanju s festivalom tri tedne gosti šest pisateljev, ki pišejo gorniško literaturo. V tem času avtorji lahko dokončajo, uredijo ali zvedo mnenje o knjigi oz. pisateljskem projektu, ki ga ustvarjajo. Na nadaljevalni stopnji prirejamo desetdnevne filmske delavnice za bodoče perspektive

filmarje s področja gorske kulture in avanture.

Matthias Aberer, Gradec

Naša glavna aktivnost je mednarodno filmsko tekmovanje za veliko nagrado Gradca v vrednosti pet tisoč evrov. Z vsega sveta dobimo okoli dvesto petdeset filmov. Graški filmski festival želi biti stičišče tako za filmske ustvarjalce kot za gornike in ljubitelje narave. Predavajo svetovno znani alpinisti. Prirejamo okrogle mize o gorništvu in filmu. Na posebnem prostoru podjetja predstavljajo najnovejšo opremo za prosti čas, obiskovalci lahko o novih izdelkih razpravljajo s strokovnjaki iz proizvodnje.

Jan Maček, Bovec

Stalnica so razna predavanja, delavnice ter knjižni sejem Planinske založbe PZS, Sidarte in Didakte. Pred zaprtjem smučišča Kanin smo z gorskimi vodniki organizirali dvodnevne delavnice o varstvu pred snežnimi plazovi, ki so bile dobro obiskane. Imeli smo tudi delavnico animacije za mlajše, konferenco o problematiki gorskega kolesarstva v Sloveniji (2012) ter festival snežnih skulptur (Bovec, Kanin od 2010 do 2013). Organiziramo fotografske razstave in razna predavanja.

Clive Allen, Kendal

Tekmovalni filmski program, v katerem se petinosemdeset izbranih filmov poteguje za enajst nagrad. Štiri umetnostne razstave, deset literarnih predavanj. Filmske delavnice, *on-line* fotografski nagradni natečaj. Do sedaj je bilo več kot petintrideset predavanj s šestdesetimi govorniki. Gorski tek. Velika zabava, živa glasba, potoki piva.

Ste odvisni od sponzorjev oz. kakšen je njihov odziv?

Mark Seton, Wanaka

Smo, a tudi od donacij, saj smo registrirani kot dobrodelna dejavnost. Vse to je pomembno, da ostanejo cene vstopnic tako nizke, kot je le mogoče. S tem omogočimo mladim, da pridejo in se navdušijo.

Silvo Karo, Osp

Od sponzorjev nismo odvisni! Z veliko težavo zberemo sredstva, tista minimalna.

Gabriela Kühn, Zakopane

Da, odvisni smo od sponzorjev. Na srečo imamo nekaj pokroviteljev, ki delijo z nami strast in ideje ter podpirajo festival že vrsto let. Kljub temu vsako leto iščemo nove sponzorje, kajti pomembno je, da se ne zanašamo samo na en vir financiranja. Festival podpirajo

tudi pomembne javne institucije, kot so mesto Zakopane, Malopolska regija, Poljski filmski inštitut, ministrstvo za kulturo, Italijanski kulturni inštitut in druge. Imamo široko medijsko podporo tako gorniških kot nacionalnih medijev, ki zagotavljajo dobro in močno promocijo ter vidnost sponzorjev.

Joanna Croston, Banff

Imamo mnogo, mnogo sponzorjev, pomembna pokrovitelja sta National Geographic in The North Face. Ker verodostojno predstavljamo njihovo ime, je večina z nami že več let, s svojo podporo privlačijo občinstvo. Tu je ocena enega naših največjih in najprestižnejših pokroviteljev: "Ko prirejate največji festival gorniškega filma na svetu, opravljate veličastno delo. Kot sponzorji smo ponosni in navdušeni nad nenehno rastjo in globalnim dosegom festivala. Vaše trdo delo, vizija in ustvarjalnost pri razvoju festivala ter svetovna turneja se odražajo v vsebini, kakovosti in prepričljivem odzivu publike."

Matthias Aberer, Gradec

Da, festival je odvisen od podpore kulturne politike in tudi zasebnega sektorja. Toda naši sponzorji se ne morejo vmešavati v filmski program, če je bil to smisel vprašanja. Prizadevamo si

biti v dobrih odnosih z njimi, spodbujati zanimanje za naše vsebine v njihovih podjetjih in komuniciranje.

Jan Maček, Bovec

Približno polovico sredstev zagotovi Občina Bovec (posredno tudi preko LTO Bovec), ostalo so lastna sredstva (vstopnina in premije od predvajanj po Sloveniji – turneje *Best of BOFF*). Razliko zberemo pri sponzorjih. Veseli nas, da se podpora lokalnih iniciativ vsako leto širi in povečuje. Tri edicije festivala je sofinanciral tudi Slovenski filmski sklad, a smo po zamenjavi članov komisije že tretjo sezono brez njihovih sredstev. Ne razumem nezainteresiranosti in ignorance slovenske *outdoor* scene, trgovine in proizvajalcev.

Clive Allen, Kendal

Naš prihodek je odvisen od prodaje kart, komercialnih sponzorjev in javnega denarja lokalne oblasti. Tega ni veliko, razmerje je petindevetdeset odstotkov sponzorskega in manj kot pet odstotkov javnega denarja. Dogodek poganjajo komercialni pokrovitelji, za njihovo podporo porabimo ogromno časa, zato moramo zagotoviti, da bo festival izpolnil njihova pričakovanja. Večina sponzorjev rada sodeluje in je z nami že zelo dolgo. ○

Mednarodna zveza gorniškega filma (International Alliance for Mountain Film, IAMF)

Odgovarja podpredsednica Zveze Gabriela Kühn

Zveza je bila ustanovljena februarja 2000 v prostorih Nacionalnega gorniškega muzeja v Torinu (*Museo Nazionale della Montagna*). Danes je v njej enaindvajset članov, dvajset festivalov in en muzej. Vsako leto organizirajo skupen projekt, z dvostranskimi dogovori med člani nastajajo tudi ločene pobude. Festival gorniškega filma, bivši Mednarodni festival gorniškega filma Domžale, je postal član leta 2016, za desetletnico svojega obstoja.

Katere pogoje mora izpolniti festival, da postane član Zveze?

Zveza je odprta za vse festivale, o sprejemu odloča svet festivalskih direktorjev. Kandidata, ki zaprosi za sprejem, obišče član Zveze, ki nato na letni skupščini direktorjev predstavi aktivnosti prosilca. O sprejemu z glasovanjem odloča večinsko mnenje članov. Festival kandidat mora izkazati predanost ciljem Zveze – promociji, vrednotenju in ohranjanju gorniškega filma s skupnimi projekti in sodelovanjem.

Kakšna je vloga Nacionalnega gorniškega muzeja iz Torina?

Muzej, ki predstavlja šestnajst držav iz Evrope, Azije in obeh Amerik, nastopa kot sekretariat Zveze ter koordinira njeno sodelovanje in srečanja. V muzeju je tudi sedež Zveze.

Na podlagi katerih kriterijev izberete nagrajenca za Grand Prix?

Veliko nagrado dobi tisti kandidat, ki med vsemi najbolj upravičeni nominacije članov Zveze na letnih srečanjih. Zmagovalec je izbran z večino glasov. Do sedaj so jo za zasluge pri promociji raznih področij gorniškega filma dobili znani režiserji, producenti, snemalci, glavni direktorat švicarske televizije in filmska družba. Prvič so jo podelili leta 2002.

Moja hoja na Triglav

Marcel Štefančič, jr.

Kdor je bral roman *Moja hoja na Triglav*, ki ga je davnega leta 1897 objavil Janez Mencinger, ve, da Mencinger v njem opisuje svojo hojo na Triglav, a da tja gor, na Triglav, nikoli ne pride, temveč obtiči spodaj. In zakaj ne gre gor, na Triglav? Ker je prelep. Tudi prezapeljiv – lahko te ugonobi. Mencinger je Triglav doživljal kot nekaj, kar je namenjeno izključno gledanju. Občudovanju z razdalje. Ali bolje rečeno: Mencinger je Triglav doživljal filmsko. Tako kot ameriški vesterni doživljajo Monument Valley, Dolino spomenikov. Nikoli ne zlezejo na te spomenike, temveč jih panoramsko opazujejo, občudujejo in slavijo z razdalje. Mencinger je torej raje zlezal na film kot na Triglav.

trajala tri leta, medtem ko je Badjurova ekipa *Strmine* posnela leta 1932, na hitro, in jih potem še isto leto pripeljala v kino. Očitno se je zelo mudilo. To je bilo "filmsko prvenstvo", je rekel France Brenk, bitka za primat, pač tekma: kdo bo prej posnel prvi slovenski celovečerni film.

To vprašanje je bilo zelo alpinistično, podobno vprašanju: kdo bo prvi na Triglavu. Ali pa: kdo bo prvi na Mount Everestu. In vemo, kaj se potem zgodi: ko je gora enkrat osvojena, ni več tako privlačna. Natanko tak pa je bil tudi slovenski odnos do filma: ko je bil prvi slovenski celovečerni film enkrat posnet, snemanje filmov ni bilo več zanimivo, zato smo naslednji celovečerni film dobili šele leta 1948 (*Na svoji zemlji*).

Slovenecem skupna strast – planinstvo – je omogočila v začetku tridesetih let oba naša dolga filma." Da bi torej Slovenci prišli do prvih dveh dolgih filmov, so se morali delati, da gre le za *alpinstvo*, le za vzpon na Triglav, le za čaščenje lepote Naroda, ne pa za film. Vzpon na Triglav je bil vzpon na film. A ne pozabite: *Strmine*, popis poti na Triglav (čez severno steno), so bile le *rimejk Zlatoroga*, popisa poti na Triglav (prek Rudnega polja). Drugi slovenski celovečerni film je bil torej le *rimejk* prvega. Ali bolje rečeno: že drugi slovenski celovečerec je bil *rimejk* prvega, pa četudi je nastal le leto po njem. Kot da je *Zlatorog* izrekel vso resnico o Sloveniji. In kot da za naslednje filme ni pustil ničesar. Lahko so ga le še *rimejkirali*. Ali pa *reprizirali*.

Prva slovenska filma, posneta pod vplivom tedaj modnih nemških gorniških filmov (*Bergfilm*), kakršne je snemal Arnold Fanck (*Gora usode*, *Sveta gora*, *Vihar na Mt. Blancu*, *Beli pekel Piz Palüja* ipd.), sta ponujala pogled na Triglav, na sveto goro slovenstva, na svetišče lepote Naroda. In zato smo imeli šestnajst let le dva dolga filma. Dva sta bila namreč povsem dovolj. Več jih nismo potrebovali. Le zakaj bi jih? Kdor je hotel videti Triglav, je pogledal bodisi *Zlatoroga* ali *Strmine*. Zakaj bi kdo hotel gledati tudi kaj drugega? Zakaj bi še snemali filme? In če smo že ravno pri tem: zakaj bi snemali filme, v katerih ni Triglava? Sploh pa: razgled s Triglava je bil boljši od filma.

Triglav je požrl slovenski film. Vprašanje je bilo: ali Triglav ali film. Slovenski film se je bal, da bo sam Triglav bolj filmski od filma, da mu bo ukradel šov, zato ne preseneča, da potem slovenskega filma, ki bi se dogajal na Triglavu, ni bilo več kot šestdeset let, vse tja do Verbičeve *Morane* (1993), v kateri pa izmed devetih fantov in deklet, ki se odpravijo na Triglav, da bi odkrili, kako se je počutil prvi Slovenec, ki je šel na Triglav, ne preživi skoraj nihče. Niso prebrali Mencingerjeve *Moje hoje na Triglav*. ◉

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Med filmsko projekcijo na graškem festivalu Foto: Heimo Binder

Leta 1932 so Slovenci videli *Triglavске strmine*, leto prej pa *V kraljestvu Zlatoroga*, prva slovenska celovečerna filma, toda avtorji obeh so se potem še globoko v 20. stoletje prepirali o tem, kateri izmed obeh je bil prvi slovenski igrani film. Idejo za *Zlatoroga* naj bi dal Skalašem Metod Badjura. Skalaši naj bi mu idejo ukradli ali bolje rečeno, polastili naj bi se njegovega filma z naslovom vred, njega samega pa izključili, zato je *Zlatorog*, kot je rekla Milka Badjura, časovno preskočil *Strmine*. Skalaši so začeli *Zlatoroga* snemati že leta 1928, kar pomeni, da je produkcija

Kar kaže na to, kako zelo so se Slovenci filma bali. Nihče si ni upal zlesti nanj. In če ne bi bilo alpinistov, ne bi nihče zlezal nanj. Slovenska mentalna zarota proti filmu je bila očitno tako silna, da bi se ga lotili le norci – in ni čudno, pravi Zdenko Vrdlovec, da so *Zlatoroga* in *Strmine* posneli prav "norci", strastni alpinisti, fanatični, napol blazni, napol samomorilski plezalci, ki so verjetno razumeli, da so filmi le zgodbe, ki si jih pripovedujemo, da se nam ne bi zmešalo. Je pa res, da so tudi prvi zvočni celovečerni film, *Na svoji zemlji*, posneli "norci" – nekdanji partizani. Slovenci so do prvih dveh celovečernih filmov, *Zlatoroga* in *Strmin*, prišli s pomočjo velikega psihološkega trika ali kot je poudaril Brenk: "Samo vsem

Dekle, ki nikoli ne pade

Pogovor z
Janjo Garnbret

Martina Čufar Potard

Janja je naslednja v vrsti "vražjih Slovenk", pri katerih se tujcem vedno znova zastavlja vprašanje, kako to, da imamo v Sloveniji toliko dobrih plezalk, ki so kar naprej na stopničkih. Janja ima šele sedemnajst let, a že piše zgodovino. Letos je sezono začela s tremi zaporednimi zmagami, a ne samo to, prav vse smeri, od kvalifikacij do finala, je preplezala do vrha. Potem je prišla manjša kriza (če lahko 5. in 3. mesto sploh imenujemo tako), a če se malo pošalim, verjetno zato, da bi bilo pred Parizom malo bolj napeto in da bi bila zmaga malo manj samoumevna. V najboljšem možnem slogu, z vrhom, je tako v svoji prvi popolni sezoni v članski konkurenci postala svetovna prvakinja v težavnostnem plezanju. Teden zatem je zmagala še na promocijski balvanski tekmi Adidas Rockstars.

Janje, ki prihaja iz Šmartna pri Slovenj Gradcu, osebno ne poznam, saj je premlada in sem jaz že končala s tekmovanji, ko je začela svojo bleščečo kariero. Iz njenega sloga plezanja je razvidno, da je odločna, brezkompromisna in sproščena *punca*, ki je na poti do cilja nič ne ustavi. Ne dež in močan veter na tekmi v Chamonixu, ne *double dyno*¹ na tekmi v Villarsu, niti zdrs roke s predzadnjega oprimka v Parizu. Spomnim se, da mi je Gorazd Hren pred leti, ko smo skupaj trenirali mladince, govoril, da ima v svoji skupini eno čisto noro močno *ta malo*.

¹ *Double dyno* – dvojni dinamični gib.

Po spletu si lahko ogledate Janjin video (<https://www.facebook.com/svet.tv/vid eos/10154128518786443/?pnref=story>), v katerem kot štiri- ali petletnica pleza med podboji vrat. Janja, mala opica. Starši so se pritoževali, da je bila precej hiperaktivna in so jo po šoli hoteli vpisati v kak krožek, da bi imeli zvečer malo mira. Na izbiro je imela plezanje ali ples. Izbrala je prvo, nad čimer je bila njena mama razočarana. Verjetno zdaj, ko jim je doma skoraj zmanjkalo vitrin za vse zlate medalje, ni več. Janja pleza sicer največ na umetnih stenah, a ko ima čas za skalo, je tam prav tako neustavljiva. Njen izredni talent in intuicija za iskanje pravih rešitev v steni so jo že pri petnajstih letih popeljali čez 8b na pogled, lani je

Janja Garnbret, svetovna prvakinja v težavnostnem plezanju Foto: Luka Fonda

*flešala*² 8c, preplezala 8c+. Mislim, da mirno lahko napovem prvo *devetko* med letošnjimi novoletnimi počitnicami.

Janja, kako se je začela tvoja ljubezen do plezanja?

Že ko sem prvič plezala, sem vedela, da si to želim početi celo življenje. Začela sem pri sedmih letih, 2006 v lokalnem klubu. Leta 2007 sem šla na prvo državno prvenstvo, a rezultati niso bili najboljši. To me ni odvrnilo od plezanja, a s tekmami sem še malo počakala. Leta 2008 sem začela trenirati v Velenju, v ekipi Gorazda Hrena, ki je postal moj trener. To je bila ključna točka v moji karieri, ki je šla potem le še navzgor. Začela sem trenirati trikrat do štirikrat na teden, kasneje še bolj intenzivno, zame je bilo to vedno bolj zabavno. Sredi leta 2009 sem spet šla na tekme za državno prvenstvo in bila presenečena nad izrednimi rezultati. Zmagovala sem tako v balvanih kot v težavnosti.

Janja je potem dejansko le še zmagovala. Na državnih prvenstvih,

² Na *flash* – vzpon brez predhodnih poskusov, padcev ali visenja na vrvi, plezalec ima podatke o njenih težavnih mestih oziroma značilnostih, zato to ni vzpon na pogled. (op. ur.)

evropskih mladinskih pokalnih, svetovnih mladinskih prvenstvih. Poimenovali so jo "dekle, ki nikoli ne pade". Vse je zanimalo, kaj se bo zgodilo, ko bo prišla v člansko konkurenco. Lani v Chamonixu na svoji prvi članski tekmi je v finalu zaostala le za izkušenejšo Mino Markovič, o kateri pravi:

"Mina je že od nekdaj moja vzornica. Zdaj mi je sicer bolj kot vzornica inspiracija, je pa tudi moja največja tekmica. Je dobra prijateljica, na katero se lahko vedno zanesem in jo vprašam za nasvet. Od nje se veliko naučim."

Kakšen je tvoj povprečen trening?

Odvisno, na katero tekmo se pripravljam. V začetku leta večinoma plezam balvane, ročkam, delam različne vaje na deski kampus, z vadbenimi trakovi TRX. Ko se začnejo težavnostne tekme, pa plezam daljše smeri. Trening traja približno tri ure. Dvakrat na dan sem trenirala samo v začetku sezone, takrat nisem plezala, ampak sem večinoma

delala raztezne vaje, vaje za stabilizacijo, vaje z elastičnimi trakovi.

S kom in kje največ treniraš?

Večinoma treniram v Velenju z Gorazdovo ekipo, letos sem velikokrat trenirala tudi z Domnom na njegovi stenci v Podvinu ali pa smo imeli reprezentančni trening.

Kaj je tisto, zaradi česar je Gorazd tako dober trener?

Z Gorazdom zelo dobro sodelujeva že kar nekaj let, mislim, da okoli devet. Dober trener je predvsem zato, ker me zelo dobro pozna. Točno ve, kaj mi manjka in kaj še moram delati, da bom boljša. Zna biti tudi strog, ko je treba.

V začetku letošnje sezone si bila neustavljiva, zdelo se je, da ni giba, ki bi ti predstavljal oviro. Potem sta prišla Imst in Arco, ko so tudi druge dobile priložnost za zmago. Kaj se je zgodilo? Je šlo za psihični trenutek? Utrujenost?

Janja na *flash* pleza smer La Fabelita, 8c, v plezališču Santa Linya v Španiji.

Foto: Luka Fonda

Prvič v moji karieri se mi je zgodilo, da so me povozila pričakovanja. Nisem znala urediti misli in se psihično pripraviti na tekmo. Nisem še popolnoma zrela za te pritiske, moram se naučiti, kako prenesti malo slabše rezultate. Včasih pomislim, da je uspeh prišel prehitro in bi bilo morda bolje, če bi šlo bolj postopoma. A navsezadnje mi je ta rezultatski padec koristil, dal mi je dodaten zagon. Postavila sem se nazaj na realna tla in potem v Parizu samo sproščeno in neobremenjeno plezala.

Ko si v finalu čakala na nastop, si gotovo slišala vzklike v dvorani, ko je do vrha priplezala Belgijka Anak Verhoeven. Je bil to dodaten pritisk?

Anak je že na tekmi v Chamonixu pred mano preplezala finalno smer. Takrat

prvenstvo ali tekma za državno prvenstvo. Zame je bil Pariz poseben zato, ker je bilo to moje prvo svetovno prvenstvo.

Kako gledaš na svoje konkurentke? Si se katere še posebej bala?

Vesela sem, da tekmujem s tako močnimi dekleti. Moraš biti res vrhunsko pripravljen, da jim lahko konkuriraš. Vsaka želi biti najboljša. Dokler plezam tako, kot je treba, se nikoli ne primerjam z drugimi. Želim si, da vsaka pokaže svojo najboljšo formo, ampak jaz poskušam verjeti, da sem lahko najboljša.

Glede na to, da si že v prvi popolni sezoni med članicami dosegla skoraj vse, kar bi si tekmovalec lahko želel, kakšni so tvoji cilji za naprej? Se boš podala tudi na balvanske in hitrostne tekme?

Uf, izzivov imam še veliko. Seveda, ponoviti naslov svetovne prvakinja, biti na stopničkah na svetovnem prvenstvu v balvanih, zmagati v skupnem seštevku svetovnega pokala v težavnosti in balvanih, zmagati na čim več tekmah zapored. Hitrostne tekme pa mi ne predstavljajo izziva in ne želim tekmovati v njih.

Kje, misliš, je skrivnost tvojih fenomenalnih uspehov? Je to psihična pripravljenost, intenzivni treningi, talent, dober trener in skupinski duh?

Mislím, da kar vse našteto. Na večini letošnjih tekmah je bila psihična pripravljenost pomembnejša kot fizična. Pomembno je, da si predan, skoncentriran, daš vedno sto odstotkov od sebe, nikoli ne odnehaš in najpomembnejše, da uživaš v tem, kar delaš. Ko plezam, imam svoje telo rada pod nadzorom, rada se počutim močno, samozavestno, lahkotno. Ta občutek se mi zdi neverjeten. Ko daš vse od sebe in zlezeš smer, je to res dober občutek.

Sezona še ni končana, ampak imaš mogoče že idejo o tem, kam boš šla na dopust?

Z Domnom bova odšla po Kranju nekam plezat, ampak se še nisva odločila kam. Bova videla, kam naju bo potegnilo. Vsekakor bova šla plezat za sprostitev. Trenutno nimam v mislih nič specifičnega, bom videla, katera smer me bo pritegnila.

Je Domen ljubosumen na tvojo zlato kolajno iz Pariza?

Domen je zelo vesel in ponosen name. Vsak si pa seveda želi postati svetovni

prvak in tokrat na žalost ni bil njegov trenutek. Verjamem pa, da se mu bo enkrat vse povrnilo.

Vprašanja za Gorazda Hrena, Janjinega trenerja:

Ali si takoj, ko si jo začel trenirati, začutil, da bo postala tako dobra? Kaj so njeni glavni aduti?

Ko sem leta 2008 začel trenirati Janjo, je bila še premlada, da bi vedel, da se bo razvila v tako dobro plezalko. Res pa je, da je vedno kazala veliko zanimanje za plezanje, bila je polna energije in videlo se je, da zelo rada pleza. Ima mnogo lastnosti oz. talentov, ki ji omogočajo biti najboljša plezalka. Na treningih je vedno osredotočena, posluša in se zelo hitro uči vseh novih prvin. V smereh, na tekmah ali v naravi, se na dane situacije odziva zelo hitro in vedno najde dobre rešitve za napredovanje. Čeprav je še zelo mlada, že pleza tako, kot vidimo pri starejših in najbolj izkušenih plezalcih. Poleg tega, da je zelo talentirana, je morda najpomembnejše to, da se ne spomnim, kdaj je nazadnje manjkala na treningu.

Kako sta z Janjo prebrodila "krizo" zaradi Imsta in Arca (vem, da se temu, ko v finalu ne zmagáš, težko reče kriza, a glede na serijo zmag je mogoče Janjo vseeno zmedlo) in kaj so bili vzroki za manjšo samozavest?

Seveda je po treh zaporednih zmagah težje prenesti "poraz", ampak pričakovanje, da se bo niz nadaljeval v nedogled, bi lahko bilo že nespoštovanje konkurence. Zaporedne zmage so poleg samozavesti prinesle tudi težko breme pričakovanj in nič hudega, da se je zgodil mali rezultatski padec (sam sem nad rednimi uvrstitvami v finale še vedno navdušen), zgodil se je v pravem trenutku. Z Janjo sva se pogovorila o pričakovanjih in o uživanju v plezanju in na tekmah, za zdaj je delovalo, če pa bo potrebno, bomo za to poskrbeli še strokovneje in boljše.

Si v Parizu pričakoval njeno zmago? Si bil živčen?

Ne, zmage nisem kar pričakoval, mislim, da bi bilo to že malo preveč. Sem pa, odkrito povedano, in mislim, da upravičeno, pričakoval kolajno. Jaz sem vedno malo živčen, ko pleza kdorkoli od naših.

Še o Janjinem slogu, ko vsak **grif** prime in potem prijem malo popravi. Se mogoče motim, ko se mi je zdelo,

sem bila malce živčna in negotova, zdaj pa sem bila povsem sproščena. To je bilo moje prvo svetovno prvenstvo in vem, da jih je še veliko pred menoj. Ker sem vedela, da je zlezla na vrh, sem si rekla zgolj to, da se moram potruditi in – kar bo, bo.

In je šlo.

Ja, odlično je bilo. Vzdušje je bilo enkratno. Če je veliko gledalcev, je res neverjetno in te kar nekaj drži v steni. Na predzadnjem gibu sem skoraj padla. A želja je bila tako velika, da mi je uspelo. Ko sem preplezala smer, je bil občutek neverjeten. Na vrhu gledalcev sploh nisem slišala, vsa čustva so privrela na dan, samo to mi je rojilo po glavi, da sem svetovna prvakinja.

Ti je svetovno prvenstvo pomenilo poseben izziv ali samo eno od tekem, kot so za svetovni pokal?

Vsako tekmo jemljem resno, ni pomembno, ali je svetovni pokal oz.

³ Oprimek.

Vsako tekmo jemljem resno, ni pomembno, ali je svetovni pokal oz. prvenstvo ali tekma za državno prvenstvo. Zame je bil Pariz poseben zato, ker je bilo to moje prvo svetovno prvenstvo.

da ji je ravno zato na zadnji tvorini⁴ v Parizu zmaga skoraj splavala po vodi? Je to njen slog od nekdaj?

Res je, tako pleza zelo pogosto. Ko prime oprimek, še malo popravi (včasih enkrat, včasih še štirikrat), da dobi najboljšo pozicijo. Za zdaj naj tako ostane. Pri zadnji tvorini v Parizu je bila situacija malo drugačna, namreč na njej je bil oprimek, za katerega ni vedela (na ogledu ga punce niso opazile), in ko je šla prvič na tvorino, je ta grif začutila in prijem hitro opravila.

Kje kot trener vidiš, da lahko še napreduje in kakšne cilje sta si zastavila za naprej – do olimpijskih iger?

Janja lahko napreduje še v marsikateri prvini, mislim, da to še ni njen maksimum. Še vedno nabira izkušnje in tudi v psihični pripravljenosti lahko še veliko naredi. Cilj je definitivno ostati ena najboljših plezalk na svetu, preplezati nekaj zelo težkih smeri v skali in najpomembnejše – ostati zaljubljen v ta šport. Če bo vse to trajalo do olimpijskih iger (upam, da vsaj do tistih leta 2024),

potem imamo Slovenci še eno kandidatko za olimpijsko medaljo.

Vprašanji za Janjinega fanta, ki vodi v skupnem seštevku svetovnega pokala, Domna Škofica:

Malo rumeno vprašanje: od kdaj sta pravzaprav z Janjo skupaj, kje je preskočila iskrica? Je dokaj mlajša, tako da na mladinske tekme verjetno nista hodila skupaj. Koliko sta poleg tekem in treningov sploh skupaj, saj živita vsak na svojem koncu Slovenije? In kolikokrat trenirata skupaj in ali te kdaj premaža?

Zdaj že vsi vedo, da sva skupaj, tega skoraj dve leti ne skrivava več, bila sva že na nacionalni televiziji. Spoznala sva se prav v mladinski reprezentanci. Jaz sem bil zadnje leto mladinec, ona prvo, vem, sliši se čudno, ampak naj se! Ljubezen ne pozna meja! "Ta mala" mi je bila od samega začetka prava legenda, polna energije, zgovorna, zabavna in tako motivirana za plezanje, kot še nisem videl nikogar do tedaj. Takoj sem vedel, da je nekaj posebnega in veliko sva se pogovarjala. Potem je to čez nekaj časa preraslo v nekaj več. Na začetku sva bila skupaj samo pri reprezentančnih aktivnostih, zadnje leto se

Janjino zmagovito plezanje v finalu svetovnega prvenstva v Parizu
Foto: Luka Fonda

redno dobivava, nekaj časa sva pri meni, nekaj pri njej. Ja, vožnje je kar nekaj, ampak sva navajena in seveda se več kot spleča! Zadnje čase tudi veliko trenirava skupaj in v določenih stvareh je boljša od mene. Priznam, da včasih trpi moški ponos, ampak mi to samo pomaga, da postanem še boljši in se naučim tudi tiste stvari, ki nam, moškim, ne gredo najbolje. Bolje je trenirati tisto, kar ti ne gre, kot pa izpopolnjevati tisto, kar ti leži. Verjamem, da sem prav zaradi nje letos naredil tak korak naprej!

Kaj je tisto, kar misliš, da je Janjo postavilo v svetovni vrh? Kakšen je njen značaj?

Trmasta kot hudič, še bolj kot jaz. Samozavestna – sploh izjave v intervjujih: to, kar splezajo moški, lahko tudi jaz! –, neustrašna – ni pomembno, kaj je pred njo: svetovni pokal, svetovno prvenstvo, 9a, 9a+ ... vse, kar vidi, je vrh smeri, iznajdljiva, osredotočena in mirna, ko je treba! 📍

⁴ Tvorina – tvorba na umetni steni (op. ur.).

Napaka

Viki Grošelj

Mam se za človeka, ki skuša v relativno nevarnem okolju, kar gore nedvomno so, delovati kar se da preudarno in samozadržano. S takim ravnanjem naj bi možnost, da se zgodi kaj nepredvidenega in ogrožajočega, skušal čim bolj zmanjšati. V dolgih letih nabiranja izkušenj in spoznanj mi je to v veliki meri tudi uspelo. Vseeno pa vem, da v gorah, kot tudi na splošno v življenju, popolne varnosti ni. Stremimo lahko le k temu, da se ji vsakič skušamo čim bolj približati. S kolegom Markom sva zadnji prosti dan našega potovanja čez velika sedla nepalske Himalaje izkoristila za raziskovanje zanimivih pettisočakov nad naseljem Khare. Lep sončen dan, mikavni vrhovi in dejstvo, da lepo zaključujemo zanimivo in razburljivo potovanje, me je še dodatno motiviralo za ne pretirano zahteven vzpon na 5500 metrov visoki Khare Ri, lep skalnat vrh nad istoimenskim naseljem. Marko se je že odpravil navzdol proti *lodžu*, sam pa sem medtem našel imeniten prehod na greben, od koder sem imel le še kakih sto petdeset metrov lažjega terena do vrha. Samozavestno sem odložil nahrbtnik z dodatnimi oblačili, spalno podlogo in satelitskim telefonom, si v žep vtaknil le

fotoaparater in brezskrbno odplezal zadnje metre. Izjemen razgled z vrha je dodatno osmisli celoten dan. Nove ideje in načrti za naslednje obiske tega območja so se ponujali kar sami od sebe in na sploh ne bi mogel biti bolj zadovoljen z doseženim. Temu primerno sproščeno, čeprav previdno, sem začel s spustom. Kakih petdeset metrov pod najvišjo točko sem stopil na nekaj stokilogramski skalni balvan, ki je obetal trdno oporo. Pravzaprav sem se ga le dotaknil. To je bilo dovolj, da se je premaknil in mi v delčku sekunde stisnil gleženj ob drugo skalo. Zatulil sem od presenečenja in groze z občutkom, da je zdrobljen in da sem ujet v brezizhoden položaj, iz katerega se ne bom mogel izviti. Še delček sekunde pozneje se je orjaška kamnita gmota po nekem čudežu le premaknila in zgrmela po pobočju navzdol. Gleženj je bil osvobojen in povsem nagonsko sem takoj začel plezati navzdol. Pravzaprav sem se bolj plazil kot plezal, da pridem čim nižje, preden adrenalinski šok popusti in se zaradi zmečkanine pojavijo hude bolečine. Šele pri nahrbtniku sem se za nekaj trenutkov ustavil in se povsem zavedel svoje napake. Če bi ostal ukleščen tam zgoraj, ali pa bi mi

6400 metrov visoki Mera Peak, posnet z vrha Khare Rija nekaj minut pred nezgodo Foto: Viki Grošelj

poškodba onemogočila gibanje, se ne bi mogel ne obleči, niti izolirati od skale s spalno podlogo, niti poklicati pomoči. Verjamem, da bi me prijatelji pogrešili in začeli iskati, a trajalo bi precej dlje in našli bi me v precej slabšem stanju. Varnost nahrbtnika z najnujnejšim mi je dala novih moči, da sem se brez pomoči privlekel do naselja in nekako zmožal dodatne tri dni hoje do odrešilnega letališča in še nekaj dni do ljubljanske urgence, kjer so mi dali gleženj v nepohodni mavec in mi namesto pohodnih palic v roke potisnili bergle. Tako sem imel dober mesec, malo v napoto sebi in drugim, več kot dovolj časa za razmišljanje, kaj bi bilo, če bi bilo ... Predvsem pa sem se na novo naučil, da je pri takih pustolovščinah vselej dobro imeti ob sebi zanesljivega soplezalca. Če pa se že odločim za solo vzpon, pa nahrbtnik z najnujnejšim in telefon. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Po smeri prvopristo

Cima di Mezzo

Matija Turk

Severovzhodno nad Cortino d'Ampezzo se drug ob drugem dvigujejo trije mogočni tritisočaki. Najvišji med njimi je Monte Cristallo (3221 m)¹, eden najbolj znanih in prestižnih dolomitskih vrhov. Svoj trenutek slave je doživel konec 19. stoletja, ko je predstavljal obvezen cilj vsem gorskim turistom, ki so dali nekaj na svoj ugled. Za njegova ne dosti nižja soseda, Cima di Mezzo (3154 m) in Piz Popeno (3152 m)², je bilo tedaj komaj kaj zanimanja. Danes je stvar drugačna. Najvišji vrh v skupini Cristalla bolj ali manj sameva, medtem ko je Cima di Mezzo ob lepih poletnih dneh množično obiskana. Razlogi za to so trije: žičnica, ki pripelje skoraj tri tisoč metrov visoko, kočica ali bolje bar z gostilno na končni postaji žičnice in zavarovana plezalna pot od kočice na vrh. Torej stvari, ki jih v gorah marsikdo ne bi prav veliko pogrešal.

Vedno, ko me pot zanese v daljne kraje, poiščem knjigarno in se predam listanju po knjigah. Med obiski italijanskih gora so to seveda knjige o Dolomitih in vedno bolj svoja pota v to gorstvo pred sabo in domačimi opravičujem s tem, da moram pač nakupiti nekaj literature. Tako je knjižno polico polepšala knjiga velikega formata,

¹ Za opis vzpona na Monte Cristallo glej Andrej Mašera: *Bližnji tritisočaki, Bleščeci velikani Dolomitov*. *Planinski vestnik* 7-8 (2003).

² Za opis vzpona na Piz Popeno glej Matija Turk: *Eden najlepših dolomitskih tritisočakov, Piz Popena (3152 m)*. *Planinski vestnik* 1 (2015).

pnikov

posvečena Monte Cristallu, v kateri so opisani vsi pristopi in smeri, tako skalne kot ledne, na njegov vrh in na sosednjo Cimo di Mezzo. V njej sem našel opis in navdih za vzpon na Cimo di Mezzo po smeri prvopristopnikov, saj se ob obilici drugih, za moj okus bolj privlačnih ciljev, vzpona nanjo po ferati verjetno zlepa ne bi lotil. Na celostranski fotografiji je bila

- 1 Velika trojica nad Cortino d'Ampezzo. Od leve Cima di Mezzo, Monte Cristallo in Piz Popena. Foto: Matija Turk
- 2 Jugozahodna stena Cime di Mezzo nad kočjo Son Forca Foto: Matija Turk

vrisana smer, ki v velikih okljukih poteka čez jugozahodno steno. Ker je Cima di Mezzo kljub vsemu mikaven vrh in ker sva z Janezom imela v žepu že ostala dva, Monte Cristallo in Piz Popeno, se mi je zdelo umestno, da se po tej smeri povzpneva še nanjo in tako primerno zaključiva to dolomitsko trilogijo.

Na pot

Ko ob pol deveti uri zjutraj poženejo žičnico proti Forcelli Staunies, kjer stoji kočja Lorenzi, so gorskemu miru minute štete. Že čez dobro uro se bodo obiskovalci v vrstah vzpenjali po ferati Marino Bianchi na Cimo di Mezzo in na zahodni strani kočje čez viseč mostiček po ferati Ivano Dibona na Cristallino d'Ampezzo (3008 m). Teraso pred kočjo bodo zapolnili ležalniki, glasba iz zvočnikov se bo mešala z žvenketom pivskih steklenic. Skratka vzdušje, ki bolj sodi k plaži kot h goram. A važen je dobiček in v teh krajih

smer prvopristopnikov. Stena je od blizu videti kot pravi blodnjak, preplet razov, polic in žlebov. Nekako na sredini melišča, kjer se začne strmeje vzpenjati proti Forcelli Staunies, sva pri žičniškem stebru s teraso zavila proti steni. Smer se začne na veliki zagruščeni polici, ki se v dolgi črti dviguje proti desni. Že ob vstopu ni bilo videti nobene stezice ali kamnitega možica. Tudi v nadaljevanju med hojo po zagruščenih policah in žlebovih razen nekaj možicov nisva uzrla nobenih sledov predhodnikov. Kot da se po tej smeri po letu 1881, ko so se po njej povzpeli prvopristopniki, ne bi podal nihče več. Tega leta so namreč na Cimo di Mezzo prvič stopili gorska vodnika Santo Siorpaes in Giuseppe Ghedina ter njun angleški gost John Stafford Anderson. Odkrili so najlažji pristop, ki je po težavnosti primerljiv z normalnim pristopom na Monte Cristallo in Piz Popeno, vendar vsaj na videz orientacijsko zahtevnejši. Greben,

že dolgo dobro vedo, kako se streže turistom.

Zato pa v rosnem jutru, ko korakava od kočje Son Forca po širokem melišču Grava di Staunies navzgor, ni še nikjer nikogar. Z jeklenice nad potjo se pozibavajo rdeče in rumene pločevinaste kabine žičnice že nekoliko dotrajanega videza. Žičnico so zgradili med pripravami na olimpijske igre v Cortini d'Ampezzo leta 1956, ko so pod Cristallom uredili rezervna smučišča za primer, če na glavnih progah pod Tofano ne bi bilo dovolj snega. Danes slovi kot ena najbolj slikovitih panoramskih žičnic v Dolomitih. Med enolično hojo po melišču nama je pogled uhajal proti desni, kjer se je dvigovala razčlenjena rumenkasta jugozahodna stena Cime di Mezzo, po kateri vijuga

po katerem danes vodi ferata Marino Bianchi, bi bil v tistih časih brez varoval trd oreh tudi za najboljše gorske vodnike. Cima di Mezzo je bila zadnja izmed velike trojice v skupini Cristalla, na katero je stopila človeška noga. Pri vseh prvenstvenih pristopih je ključno vlogo odigral gorski vodnik Santo Siorpaes. Siorpaes, doma iz Cortine d'Ampezzo, je kot cestni in gozdni čuvaj poleti bival v cestarski hiši med Toblachom in Cortino v kraju Cimabanche. Tako ali drugače, gore v skupini Cristalla so ležale naravnost pred njegovim hišnim pragom. Že leta 1865 je na Monte Cristallo vodil Dunajčana Paula Grohmanna, ki velja za prvega sistematičnega raziskovalca Dolomitov in najuspešnejšega prvopristopnika na celo vrsto najvišjih dolomitskih vrhov, seveda

ob spremstvu domačih gorskih vodnikov. Razumljivo, da je Grohmann v svojem času, ko so nekaj šteli le najvišji vrhovi, od vseh tritisočakov v skupini Cristalla vzel na piko najvišjega. Ko si kasneje zaradi finančnega zloma ni več mogel privoščiti potovanja, je živel od spominov na svoje pretekle dolomitske pustolovščine, ki jih je opisal v knjigi *Wanderungen in den Dolomiten*. Zahvaljujoč tudi tej knjigi je iz leta v leto v Dolomite prihajalo vse več turistov in gornikov, ki so začeli odpirati nova poglavja v razvoju alpinizma. Siorpaes ni bil običajen lokalni gorski vodnik, saj se je udeleževal tudi v tujih

3 Skupina Cristalla nad Cortino d'Ampezzo

Foto: Matija Turk

4 Vzpon poteka večinoma po zagruščenih in neuhojenih policah. Foto: Matija Turk

5 Krušljiv izstop iz vršnega kamina na ferato Marino Bianchi Foto: Matija Turk

informacije

Cima di Mezzo, 3154 m, Via Anderson–Ghedina–Siorpaes

Italija, Ampezzanski Dolomiti, skupina Cristallo Smer prvopristopnikov na Cimo di Mezzo je ena izmed tistih smeri, ki so nerazumljivo povsem utonile v pozabo. Toliko bolj se lahko temu čudimo, ker gre za nenavadno pestro, lepo in logično speljano smer. Popelje nas na dolgo, panoramsko in doživljajsko bogato popotovanje preko ostenja velike gore na vrh, ki je zaradi žičnice in zavarovane plezalne poti na dosegu praktično vsakega malo bolj izurjenega in ustrezno opremljenega nedeljskega izletnika. Vzpon preko tople, sončne stene za izkušene gornike, vajene gibanja v zahtevnem brezpotju in lažjega plezanja, niti ni posebej težaven. Res pravo, daljše plezanje nas čaka le v zaključnem kaminu. Vzpon je dodatno zanimiv zaradi izrazitega nasprotja med samotnim in prvinskim svetom stene ter turističnim vrvežem okoli kočice Lorenzi in na grebenu Cristallina d'Ampezzo v neposredni bližini. Ko dosežemo vrh, si nam s sestopom ni potrebno beliti glave. Sestopimo po ferati, pri koči Lorenzi pa sta nam na voljo žičnica ali spust po melišču. Seveda ni dvoma, da se bomo po takem vzponu tudi v dolino odpravili peš.

Zahtevnost: Alpinistični vzpon, (I–II, II–III v vršnem kaminu, 650 m). V smeri ni nobenih klinov in varovališč.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, plezalni pas, vrve zanke in 50 m vrvi. V zgodnji sezoni zaradi možnih snežišč nujni cepin in dereze (tudi sicer priporočljivi).

Višinska razlika: 1345 m

Izhodišče: Prelaz Passo Tre Croci, 1809 m.

Koči: Rifugio Son Forca, 2235 m, telefon +39 (0)436 86 18 22, e-pošta info@

rifugiosonforca.it, spletna stran www.rifugiosonforca.it; Rifugio Guido Lorenzi, 2932 m, telefon +39 0436 86 61 96, e-pošta info@rifugiolorenzi.it, rifugiolorenzi@libero.it, spletna stran www.rifugiolorenzi.it.

Časi: Izhodišče–Rifugio Son Forca 1.15 h

Rifugio Son Forca–vstop v steno 45 min

Vstop–Cima di Mezzo 4 h

Cima di Mezzo–ferato Marino Bianchi–Rifugio Lorenzi 1.30 h

Rifugio Lorenzi–Rifugio Son Forca–izhodišče 2 h

Skupaj 9.30 h

Sezona: Kopna sezona, od konca julija do oktobra.

Zemljevid: *Cortina d'Ampezzo e Dolomiti Ampezzane*, Tabacco 03, 1 : 25.000.

Literatura: Fabio Cammelli: *Monte Cristallo, leggende e storia, curiosità e sentieri, vie di roccia e vie di ghiaccio*. Michele Beltrame editore, 2010; Roberto Ciri et al.: *3000 delle Dolomiti, Le vie normali*. Idea Montagna, 2014; Andrej Mašera: *Dolomiti, sanjske gore*. PZS, 2009.

Vzpon: S prelaza Passo Tre Croci se po udobni poti povzpemo do kočice Rifugio Son Forca (2215 m). Po smučarski progi nadaljujemo ob trasi žičnice po meliščih Grava di Staunies navzgor. Pod velikim žičniškim stebrom s teraso na višini okoli 2450 metrov zavijemo desno proti steni Cime di Mezzo. Po gruščnatem vršaju (možno snežišče) vstopimo na široko, zagruščeno polico, ki se vzpenja daleč v osrčje jugozahodne stene Cime di Mezzo. Polica je nagnjena, neuhojena in zaradi zbitega gruščja terja vso previdnost. Po polici do mesta, kjer se na levi vzpenja široka zagruščena grapa. Po njej strmo navzgor. Preko več manjših škrbin napredujemo vseskozi v isti smeri. Ko se na desni odpre prehod v naslednjo veliko grapo,

vstopimo vanjo po izpostavljeni polički čez skalni skok (II, 10 m). Ponovno se vzpenjamo po strmih grušču proti ozki škrbini, iz katere splezamo na desno po strmih skalovju (I–II, 10 m). Nadaljujemo po položni steni (I) do naslednje izrazite police in po njej v desno, dokler ne dosežemo južnega raza (tu se nam prvič odpre pogled na Monte Cristallo). Po širokem razu pridemo na izrazit pomol z ostanki kamnitih zaklonov. Ker napredovanje po razu onemogoča navpična rumena stena, zavijemo v levo na široko zagruščeno polico. Polica se sprva zložno in nato vse bolj strmo spušča pod navpično steno z velikimi spodmoli. Po polici sestopimo do mesta, kjer se na desni odpre prehod proti vrhu preko stopničaste, zagruščene stene. Po njej plezamo navzgor, po sistemu polic in krajših skalnih pragov (I), dokler ne dosežemo sedelca na levi. Tu se nam odpre pogled na zaključni kamin, ki privede do ferate, kakšnih sto metrov nad nami. Sestopimo deset metrov do vstopa v ozek kamin, po katerem običajno teče potok (snežnica). Po njem gremo naravnost navzgor. Najtežji so prvi metri kamina (III), ki so v zgodnji sezoni lahko še pod snegom. Višje se kamin razširi in odpre, ferato dosežemo po krušljivem in izpostavljenem svetu (II, III, 100 m). Po ferati se vzpnemo še sto višinskih metrov do vrha na desni.

Sestop: Po ferati Marino Bianchi dosežemo kočico Rifugio Lorenzi (2932 m). Od nje po melišču ob trasi žičnice sestopimo nazaj do kočice Son Forca in dalje po markirani poti do izhodišča.

Opomba: Od poletja 2016 žičnica na Forcello Staunies do nadaljnjega ne obratuje več, zato je bila zaprta tudi kočica Lorenzi.

gorstvih, med drugim se je povzpela na Matterhorn in Dent d'Herens. Veljal je za priljubljenega vodnika angleških gornikov, ki so se po zaključku zlate dobe osvajanja najvišjih vrhov Zahodnih Alp preusmerili proti vzhodu.

S skico in opisom smeri v žepu ...

... sva se podala po sledi prvopristopnikov. Pravzaprav bi povsem zadostovala le skica, saj je smer logična in ubira najlažje prehode. Z višino so naraščali razgledi na bližnje in daljne gore, posebej slikovit je bil pogled na Sorapiss in njegove podanike, okoli katerih so se kopičili beli oblaki. Globoko pod nama so se premaknile pisane kabine žičnice in se začele pozibavajoč premikati proti vrhu. Nedolgo za tem so se na visečem mostičku nad globoko zasekano škrbino v grebenu Cresta Bianca pojavile prve postave. Lagodno sva napredovala in po nekaj okljukih po polici dosegla južni raz, po katerem sva se povzpela na širok pomol pod vršno zgradbo, nad katerim se je proti vrhu poganjala navpična rumena stena. Tu sva naletela na zaklone iz zloženega kamenja, ostanke prve svetovne vojne. Na desni strani se je grezila ozka grapa, ki ločuje Cimo di Mezzo in Monte Cristallo. Po viseči polici na levi, pokriti z neprijetnim, zbitim gruščem, sva se spustila kakšnih sto metrov navzdol ter se nato po zagruščnem skalovju povzpela do sedelca. Za njim se je prikazal strm kamin, ki se izteče na polico, po kateri poteka ferata Bianchi. S sedelca je bilo videti, da je pred nama resna *plezarija*, saj je bil kamin videti

navpičen. Ves čas vzpona me je rahlo skrbelo, ali bova v njem naletela na sneg, saj cepinov nisva imela s seboj. A je vroče poletje opravilo svoje in v začetku avgusta je bil kamin kopen. Za vsak primer sva si namestila plezalni pas in nekaj opreme. Ko sva stopila pod kamin, se je silna strmina nekoliko unesla in ob dobrih in trdnih oprimkih sva hitro napredovala. V spodnjem, ožjem delu, kjer so najtežja mesta, je plezanje popostril poteček, ki je pritekal iz snežišča pod vrhom. Podobno plezanje po kaminu s potečkom sva doživela pred dobrim letom dni prav pod vrhom Piz Popene. Bolj ko sva pridobivala višino, bolj je naraščala globina pod nama. V zadnjem delu se kamin razširi in skala postaja vse bolj krušljiva. Previdno sva se čez majave skale prebila na polico, kjer sva trčila na obiskovalce ferate. Začudeno so naju gledali, saj jim ni bilo jasno, od kod sva se vzela. Skupaj z njimi sva nadaljevala proti vrhu. Proti koncu se ferata razcepi na dva dela, prva, težja varianta naj bi se uporabila za vzpon, medtem ko je druga, lažja varianta namenjena sestopu. Izstopila sva na lažjo ferato in da bi se izognila koloni sestopajočih, sva se z nje začela vzpenjati naravnost na greben, kjer poteka težja ferata. Nenadoma sva pod sabo zaslišala vpitje, da tam ni poti, ali sva znorela in podobno. Cela kolona sestopajočih *feratarjev*, od peta do glave opremljenih po zadnjih standardih in predpisih, je obstala in zijala v naju. Očitno sva prekršila pravila igre, ki veljajo na zavarovanih plezalnih poteh, in čutili so se dolžne, da naju na to glasno opozorijo.

Na prostornem vrhu sva si privoščila daljši počitek in uživala v prijetnem zadoščenju, da sva se nanj povzpela drugače od ostalih. Vrh je odličan razglednik in ob koncih tedna je pogosto napolnjen do zadnjega kotička. Občudovala sva bližnje in daljne vrhove in v mislih podoživljala pretekle vzpone. Glavni vrh Cristalla je sameval, na Piz Popeni pa sva začuda opazila dvojico, fanta in dekle. Sestop po ferati je zaradi precejšnje gneče potekal počasi. Zanimivo mi je bilo opazovati, kako so se vsi brez izjeme vedno in povsod pripenjali na jeklenico, tudi tam, kjer ta sploh ne bi bila potrebna. Ferata je odlično zavarovana in je primerna tudi za manj izkušene. Praktično od kočice pa do vrha se lahko po njej vzpenjamo varno pripeti na jeklenico. Na najtežjih navpičnih mestih so pritrjene lestve. Za trenutek sva se ustavila na razgledni terasi kočice Lorenzi. Z nje se v vsej svoji veličini kaže širokopleči stolp Piz Popene, pod katerim ležijo zadnji razpokani ostanki še pred stoletjem mogočnega ledenika. Pod postajo žičnice stopiva na strmo melišče, ki se sedemsto metrov globoko spušča proti koči Son Forca. Vzpon po njem mora biti prava muka, zato pa je sestop toliko hitrejši. Pod kočico Son Forca se utrujenih korakov napotiva k umetnemu jezercu, iz katerega pozimi črpajo vodo za snežne topove. V njegovi mirni gladini se zrcalijo modro nebo, beli oblaki in bleščeče stene gora. Uležem se v travo in zadovoljen razmišljam o nenavadni turi, ki je za nama, o zanimivi mešanici prvinskega vzpona in sodobnega gorskega adrenalinskega parka. ◉

To je bila dragocena izkušnja

V hladnem objemu dežja

Jutro ni prineslo večjih sprememb. Deževalo sicer ni več, a nad Koglom so še viseli temni težki oblaki. V zavetju votline sva pospravila spalni vreči, nekaj časa zaman čakala tretjega, ki naj bi zgodaj zjutraj prišel iz doline, in se nato sama odpravila v steno. Spominjam se, da sem bil sredi drugega raztežaja, ko je še enkrat na kratko poškopilo z neba. Smer je potekala levo čez plošče. Naredil sem dva, tri gibe in se s celim telesom naslonil na gladko skalo. Tedaj se je nevidni potoček pod dlanjo, ki je držala oprimek, prebil v iztegnjeni rokav in me s hladom presenetil na boku. Neprijeten, zoprni občutek. Hitro sem naredil gib z drugo roko, iztegnil sem jo in pest zasidral v šalco. Zdaj se je tok vode preusmeril v desni rokav in me neprijetno zmrazil na drugi strani hrbta. Rokava stare izdelane jakne – tehnična oblačila so bila takrat še redka in izredno draga za študentski žep, pa še *prešvercati* jih je bilo treba čez mejo – sta se prilagodila steni in ustvarila žleb, ki je vodo speljal do mojega telesa.

Na desni je bila vabljava strehica, malo nerodna obvoznica čez plošče, po katerih me je zalivala deževnica. Klin ni bil daleč pod mano in približno v liniji, zato sem prestopil v desno. Bil sem že napol čez rob strehice, prste sem tiščal v majhne škraplje in se dvigoval na nogah. Spogledoval sem se z naslednjim oprimkom in pozabil, da mokri prsti ne

ustvarjajo takega trenja kot suhi – roki je skoraj istočasno odneslo z oprimkov. "Padam!"

Na vrvi sem obvisel v višini stojišča, precej nižje, kot bi smel. Za hip sem, zmeden, jezno pomislil, da me soplezalec ni dobro varoval, nato sta se po vrvi pripeljala dva kompleta, na čigar koncih sta cingljala zarjavela klina. "Oo, *matr!*" Začuda padec kljub dolžini, razen malo

Izidor Tasič

popraskanih kolen, ni povzročil fizičnih poškodb, dosti bolj je bil potoččen moj ego. Vsekakor sem tisti dan sklenil, da ne bom več plezal v dežju in mokri steni. In ta sklep je veljal dobrih sedem-indvajset let.

Sončne plošče – prvo dejanje

Ko sem se prvič pripravil na plezanje v Sončnih ploščah (Placche Zebrate) v dolini Sarca, sem Miretu pokazal svojo zalogo klinov in ga vprašal, koliko naj jih vzamem. Ošinil me je s stroгим učiteljskim pogledom. Poučno je iztegnil prvi prst in odsekal: "Vzemi *frende,*" nato je prvemu prstu sledil drugi "in *jebice.*" Zaključil je z gibom roke, kjer je zopet kraljeval iztegnjeni kazalec, in oznanil: "Brez klinov, brez kladiva!" "Brez kladiva?" sem še enkrat poskusil, čeprav sem ga dobro slišal. "Brez kladiva! Vse je notri."

Nato sem se v Sončne plošče vračal skoraj vsako leto, stena se mi je izredno priljubila. Lahko sem bil različno razpoložen, v različni fizični kondiciji, tukaj sem vedno našel primerno smer zase. Pa še nekaj je pomembno. V teh ploščah pogosto plezamo trije v navezi: Damjan, Mire in jaz. To je družaben dogodek, druženje na stojišču ima enak pomen kot samo plezanje: imamo dve vrvi, srednji je navezan na obe in je samo po sebi umevno zadolžen za vzdušje na stojiščih.

Sončne plošče imajo eno lepo lastnost. Po spomladanskih plohah se, ko posije sonce, zelo hitro posušijo. To smo izkoristili tudi letos, v začetku maja, ko se je po daljši jutranji plohi nebo najprej odprlo nad Gardskim jezerom, nato pa nas je v mestecu Arco obsijalo s poletno vročino. Ko se je asfalt posušil, smo si rekli: "Gremo v *Plate!* Ampak kakšno krajšo, za vsak slučaj, če si vreme premisli."

Na poti do bivaka na višini 3800 metrov
Foto: Izidor Tasič

V levem delu stene so krajše in večinoma lažje smeri. Izbrali smo dvestometrsko *petico*. Ko smo pod steno v vetru pripravljali opremo, sem si ponovno ogledal nebo. Na severu je bilo težko, temno, proti jugu, v smeri Gardskega jezera, sinje. Za trenutek sem okleval, nato pa v majhen nahrbtnik potisnil jopo iz flisa, in ker je pihalo, čez majico s kratkimi rokavi oblekel samo vetrovko. Da mi ne bo prevroče. Začel sem plezati. Mire me je kot srednji varoval, Damjan si je kot zadnji privoščil fotografiranje. Prvih nekaj gibov je bilo še okornih, nato sem se sprostil.

"Varujem!" sem zakričal, ko sem na stojišču uredil varovanje. Kmalu sva z Miretom družno na ves glas zbadala Damjana, ki se je lahko obrambno razgovoril šele, ko je priplezal do naju. "Bom jaz nadaljeval," sem rekel in si nabral zalogo sistemov. Nekje v prvi tretjini drugega raztežaja sem zaslišal njuno klicanje: "Kaj, ko bi se obrnili, vse bolj piha."

Hm, veter se je res krepil, ampak ... "Saj dobro napredujemo," sem odvrnil. Nisem se preveč oziral naokoli, sicer bi opazil, da sinjine ni več, morda bi tudi začutil, da se severni veter še krepil.

Nadaljeval sem z enakim tempom in zanosom. Nato me je oplazilo nekaj dežnih kapljic. Tiste, ki so padle na steno, so takoj izhlapele.

"To je to, to so Sončne plošče," sem zadovoljno pomislil in nadaljeval. Toda ko sem prišel na stojišče, je stena zaradi mokrote že izgubljala svetlo sivo barvo in postajala temna. Deževalo je. Lilo. Nprekinjeno. Pripravil sem varovališče in se med varovanjem razgledal naokoli. Dolina je spremenila obraz, bila je mračna in zabrisana zaradi dežja. Vse bolj je kazalo, da ne bo le kratka ploha. Ohladilo se je. Nenavadno hitro.

"Dobr, da *mamo* anorake," je izustil Mire, ko se mi je pridružil. Po steklih očal so mu polzele dežne kaplje. "Na očalih nisi vklopil brisalcev." A nekako nisva bila prav humorno razpoložena. Nenadoma so po steni začela odskakovati drobna bela zrnca. Babje pšeno je veter nosil skoraj vodoravno. "Nobene prave vročine ni," se je Damjan stresel, ko mi je podajal sisteme. A takoj za tem naju je hitro *potroštal*: "To še ni nič, tistemu v zimskih gorah Krete, ko nas je snežni vihar za tri dni prikoval v bivak *skor* brez hrane, tistemu se lahko reče veter in slabo vreme. Kolega,

Hvala, konja ne potrebujeva.

Risba: Lorella Fermo

ki je šel ven odtočit, je bil presrečen, ker je v mlečni belini našel pot nazaj." Previdno sem nadaljeval s plezanjem. Vponke so postale nenavadno spolzke. Nisem imel pravega občutka, ko sem jih vpenjal. Presenečeno sem ugotovil, da plezalniki na mokri skali zelo dobro prijemajo. Z drobnimi belimi zrcni me je veter bičal v obraz in po rokah ter potrkal po kapuci, ki je prekrivala čelado. Štrik je postajal težji in se ni več poslušno vlekel za mano. S potegi sem ga nabral nekaj metrov in nadaljeval, zaradi obstreljevanja dežja in ledenih kroglic nekako sključen. Nato sem se zavedel, da že nekaj časa nisem naletel na klin. Naredil sem še nekaj metrov do gredine in se razgledal. Nad sabo sem v mokrih ploščah zagledal dva klina v razmiku nekaj metrov. Do prvega sem imel dva metra, od zadnjega pod menoj jih je bilo skoraj petnajst. Razmišljal sem, kam bi vstavil metulja. Potipal sem špranjo in ugotovil, da prstov na rokah skoraj ne čutim več. Postali so

trdi, neobčutiljivi in okorni. Pihalo je še močnejše in postalo je zares, zares pasje mrzlo. Tako kot takrat ...

Stena je zaradi mokrote že izgubljala svetlo sivo barvo in postajala temna. Deževalo je. Lilo. Foto: Izidor Tasič

Veter je pošiljal kaplje naravnost v oči. Foto: Izidor Tasič

Tungurahua – intermezzo

*Postane pasje mrzlo. Andrew se nagne k meni in mi nekaj kriči na uho: "... it's too cold, it is f..g cold."*¹ Na višini 4500 metrov se pred udarci vetra, ki naju biča z mešanico dežja in snega, čepe skrivava za balvanom.

Bilo je v Ekvadorju, natanko en mesec manj kot pred devetnajstimi leti. Andrewa iz Anglije sem spoznal dva dni prej v mali vasiči v bližini mesteca Baños, kjer so imeli lokalno fiesto, na kateri smo bili naključno prisotni štirje Evropejci. V lepem vremenu se mi je izza vasice izzivalno nasmihal s soncem obsijani, 5016 metrov visoki zasneženi vulkanski vrh Tungurahua. Moje hrepenenje je opazil tudi Andrew. Nisva potrebovala veliko besed, malo me je "potipal", nato pa omenil, da gre jutri gor, in vprašal, če bi se mu pridružil. Naslednje jutro sva, srebaje čaj pred majhno turistično agencijo v Bañosu, čakala na prevoz. Mrko sva opazovala temne oblake.

"Kakšno bo vreme?" sva vprašala natakharico.

"Posible sol." Hja, tak odgovor je zelo pogost, možnost dežja predstavi na pozitiven način. Približal se nama je upravnik agencije: "Recita Joséju, naj vama da ključe od bivaka. Srečala ga bosta na poti, vrača se s skupino planincev. Povejta mu, da je tako naročil Pedro. Prenosišče bosta plačala, ko se vrneta."

¹ "... prehladno je, tak zajeban mraz je."

Kmalu se je prikazal štirikolesnik, podoben džipu. Stlačila sva se v zadnji del. Potem se je poleg naju tesno zgnel še par iz Izraela. Cesti podobna pot se je strmo vzpenjala v hrib. Izstopili smo pred policijsko postajo, kjer so skrbeli tudi za plačilo vstopnine v Nacionalni park Sangay, a v zgradbi ni bilo nikogar. Do nas je prišel starejši moški s konjem na povodcu. Ne, *gracias*, konja ne potrebujeva. Izraelca, ki imata poln aranžma – vodiča, zaščitna oblačila in nosača, sta mu predala svoja nahrbtnika. No, izkaže se, da je on José, Pedrovo oče, in tako sva dobila ključe bivaka. Zapodila sva se v klanec. Pot je bila dodobra uhojena, tudi brez zemljevida sva se znašla. Sonce se je prikazalo le tu in tam, večinoma naju je objemala megla. Škoda, saj ni bilo nobenega pravega razgleda. Po petih urah sva prišla do zavetišča, pravzaprav dveh. Sta na višini 3800 metrov, kar lepo kaže napis nad vhodom. Osem tujcev nas je nameravalo naslednji dan doseči vrh. Štirje z vodniki, štirje brez. Vodnike smo vprašali o vremenu. Klasičen odgovor: "Posible sol." Noč se je počasi spuščala nad dolino. Z Andrewom sva stala nekoliko stran od zavetišča in opazovala igro oblakov. V bližini je spominska plošča tujcu, ki mu je pred nekaj leti zdrsnilo na mokri travi, opozarjala na previdnost. Čez kako uro so se oblaki razkadili. Pod nama so migotale lučke mest in vasi,

z jasnega neba se nama je nasmihalo neskončno zvezd. Malo po drugi uri sem se zbudil. Skupine z vodniki so se že odpravile. Toda bila sva hitra, kmalu sva vse prehitela. Vodil je Andrew, zelo dobro je držal tempo. Vrh se je sramežljivo razkrival pod zvezdami. *Nenadoma naju zagrne megla. Andrew nadaljuje s svetilko nizko nad tlemi. Začne rahlo rosiiti. Veter se krepi. Iz megle rosi vse močnejše, pravzaprav že dežuje. Prideva do balvanov, tukaj bi morala pričakati zoro, tako so nama rekli v dolini. Veter je vse močnejši. Počepneva za balvan. Zelo hladno je. Iz nahrbtnika potegnem bundo, moj zadnji adut proti mrazu. Pri oblačenju vstanem iz zaklona, v trenutku me vsega zalije, kot da bi iz teme nekdo name spraznil poln škof vode. Nato se med dež pomeša sneg. Mraz je vse hujši. Približa se prvi vodnik z gostom. Andrew se nagne k meni in mi nekaj kriči na uho. Ja, tudi meni je zelo hladno, odvrnem. Še nekaj mi zakriči. Ujamem "... I'm going back ... tengo fucking frio."*² Ozrem se v smeri vrha. Klinc gleda ta pasji vrh s to pasjo meglo in s tem pasjim mrazom. Zapodim se za Andrewom. Naletiva na drugega vodnika. "... tengo fucking frio ..." jima zakriči Andrew in že beživa dalje. Svetloba čelne svetilke ne doseže tal, tako močne so padavine. Spodrsne mi. Pomislim na spominsko ploščo, pomislim na to

² "... grem nazaj ... me tako zajebano zebe."

preketo statistiko napisov na spominskih ploščah ... Zaustavim se. Andrew me drži za ovratnik, zaslišim: "Are you OK?"

Poberem se. Svetilko primem v roko in jo držim nizko nad potjo, tako je bolje, zdaj vidim stezo. Na tej višini samo še dežuje, a močno. Srečava zadnjega vodnika s parom iz Izraela. V okornih nepremočljivih oblekah, z lučkama na glavah, ki osvetljujejo le bližnje kaplje, navezana na vrvi in s počasnimi koraki delujeta Izraelca nerealno, kot dva veseljca.

"Višje gori sneži," jim rečeva. Toda vodnik brez besed nadaljuje mimo naju, treba je do vrha, klientela je plačala.

Svetlika se, veter je še vedno neusmiljen. Megla zakriva zavetišče, skoraj se zaletiva vanj. Uspelo nama je, uspelo. V zavetišču zmečem vse s sebe. Obleka je mokra, z lahkoto jo ožamem. Zebe me. Skuham čaj in iz nahrbtnika potegnem flaško domačega žganja. Andrewu se zasvetijo oči, pijača ogreje dušo in telo. Premočeno ima vse, razen spalne vreče. Gol se zavije vanjo in v trenutku zaspi. V tanko spalno vrečo se zavijem tudi sam. Poskušam zadremati, premetavam se. Ne gre, še vedno

me zebe, nikakor se ne morem ogreti.

Skuham juho. Zaslišim hrup, vračajo se vodniki s svojimi strankami. Jih je le srečala pamet, niso nadaljevali. V dolino kreneva okoli enajstih. Še vedno dežuje. Pred odhodom slečem edino suho obleko, saj nimam več ničesar, kar bi jo varovalo pred dežjem, in se spravim nazaj v mokro. Ogaben občutek.

Sončne plošče – drugo dejanje

Prestopal sem se na mestu, odgnal spomine, s hukanjem malo ogrel roke in še enkrat pogledal naokoli. Na desni, v nadaljevanju neizrazite gredine, sem zagledal dva klina. Stojišče. "Nič ne hiti," sem si zapovedal, ko sem s premrlimi prsti tical za oprimki. V nekem trenutku sem se naredil izredno lahkega in že sem bil na štantu.

Veter, dež in sodra so obvladali vse ostale zvoke. Prištantan sem počasi vlekel vrvi, da je bila le rahlo napeta, in čakal na znani obris. Tako vreme je bilo popolno presenečenje, ohladilo se je čez deset stopinj, precej več od napovedi na spletni strani *meteo*, kjer so prerokovali možnost popoldanske plohe in kakšno stopinjo manj. Ne pa tako velikega padca temperature, da nas je naskrivaj vse zaskrbelo. Občutek

mraza je bil zaradi vetra komaj kakšno stopinjo nad ničlo. Iz monotone sivine se je izluščila rdečkasta silhueta. Mire je prevzel varovanje. Polglasno sem mu rekel: "Veš, da ne čutim več prstov na nogah?"

"Migaj s prsti, migaj." Ja, v tesnih plezal-kah, nič lažjega.

Še en raztežaj. Nisem več zaupal plezalnikom in sem se povlekel za sistem. Nato sem nad seboj prepoznal drevo, raste ob potki, ki vodi v dolino.

"Konec je! Zunaj sem!" sem zavpil. Pod sabo sem zaslišal zadovoljno kruljenje. Miretu je sledil Damjan, spet smo se zbrali na varovališču na vrhu stene. Resni obrazi so se raztegnili v smeh ter kljub mokroti in mrazu smo takoj postali polni idej ter humorja. In smo se pogovarjali; pogovarjali o tem, v kako kratkem času sta nam hladen dež in veter izpila skoraj vso moč in energijo. In o tem, kaj bi bilo, če bi bila smer daljša in težja, če bi bili slučajno kje drugje, če bi bil sestop bolj zapleten. Dejansko smo bili vsi trije pretreseni, to smo si tudi odkrito priznali. Pretreslo nas je spoznanje o grozoviti moči narave, ki nam je v tako kratkem času, brez opozorila, pokazala delček svoje neizmerne sile. Ja, to je bila dragocena izkušnja. ◉

Na očalih nisi vklopil brisalcev.

Risba: Lorella Fermo

Doživeti "Mons major"

Matajur/Monte Mataiur ali Baba, 1643 m

Olga Kolenc

Izteka se leto gospodovo 2015 in zrak že diši po prednovoletnem nemiru. Megleno morje je v smeri Padske nižine pljusnilo preko robov in se razlilo v globoke predalpske zareze. Vlaga, nabita s prašnimi delci, je vse, kar se obrača po soncu, pritisnila k tlom. Od časa do časa pogledam v nebo in iščem pramen hladne modrine. Vem, kje je, in vem, da moram iz kotla nekam navzgor, še preden me zgodnja ura in ego zarijeta daleč med rjuhe.

Na takšen najbolj turoben dan mi je zazvonil telefon. Da gremo na Matajur, me vabita Darja in Metka. Dobra stara družba, ki jo povezuje nešteto gorskih poti v najbolj aktivnem življenjskem obdobju. Da, gremo na Matajur, nemudoma sprejemem ponudbo. Budilke se zjutraj sicer ne veselimo, se je pa naš Bayron, ker se po mačjem dožemanju časa ob še sprejemljivi uri le spravim pokonci.

Megla, ki nas spremlja vzdolž kanalske doline, se pri Volčah popolnoma prilepi k tlom. Više zgoraj, nad strugo reke Soče, se srebri ivje. Čisto pravo ivje, ne tisto umetno, ki je za novoletni okras. Skozi meglo počasi prihaja svetloba. Vse več je in na pol poti proti Livku meglen pokrov popolnoma popusti. "Poglejte, sonce, sonce," vzdihnemo druga za drugo. Pravkar umito nebo se nad gorami

obarva malce na oker. Bakreno rjava pobočja vršacev, ki so tokrat še konec decembra povsem brez snega, spominjajo na z magmo prekrita pogorja na nekem drugem koncu planeta.

Iz vasi Avsa po stari poti

Kot vezna nit nas tudi tu zgoraj spremlja tišina. Metka iz nahrbtnika povleče termovko in na praznem parkirišču zadiši po kavi s kardamomom. Hiše, potisnjene v breg, kot izumrle ždijo pod nami. Na zadnje nedeljo v letu se vsaj na zunaj nikomur več ne mudi. Smerokaz pred našo potjo za Matajur kaže dve uri in pol, vendar bo s takšno ponudbo razgledov vsaj zame to trajalo nekoliko dlje. Stara pot, ki kot mladenka vijuga navzgor skozi gozd, se nad košenico vse bolj povzpenja. Krošnje mečejo sence čez osamel senik, ki je trdno zasidran v pobočju. Razgled

se počasi odpira, nad Livkom doseže Kolovrat.

Oh, ta Livek! Poznam ga kot lastni žep še iz časov, ko smo veselo smučali s Kuka. Veliko kolo je škripaje obračalo sidra, ki so na Kuk povlekla vse, lačne belih strmin. Nepozabni spomini zdrse skozi zavest, posebno še tisti s tekmovanja. Potekal je izbor za zastopanje svojega podjetja na vsakoletnem smučarskem tekmovanju Združenih podjetij strojegrarnje Slovenije, ki se je običajno odvijalo nekje na Pohorju. Ob krajši otoplitvi je padal dež, nato pa globoko pomrznil in smučišče je postalo ledena ploskev. Pognala sem se s starta navzdol, topi robniki pa že po prvih zavojih niso prijeli. Padla sem na bok in v takšnem položaju drsela skozi naslednja vratca. A to še ni bilo dovolj, pobrala sem se, smučala dalje in na ledeni plošči še enkrat padla. Nič zato, važno mi je bilo le, da dosežem cilj. Da sem udarcem navkljub cela in da se bo po razglasitvi najboljših že zgodaj popoldne plesalo! Ob razglasitvi rezultatov je sledilo presenečenje, zasedla sem drugo mesto, v moji starostni skupini sva bili namreč samo dve tekmovalki. Med potovanjem v spomine dosežemo gost bukov gozd z značilnimi kraškimi pojavi, ki me spominjajo na Govce. Preko

prikritih sokov. Gozd počiva, objame me tisti neskončni mir, ki ga najdem le tam. Pred nami je nova zmerna strmal, ki nas popelje v osojo. V suhi travi slana nadeva okraske, kajti snega letos še ni. Steza nas vodi čez ponekod gola pobočja, nato dosežemo točko preloma. Svet se odpre in rahlo prevesi navzdol ter znova poda v okoliške kopaste griče. Iznad njih kot piramida moli Matajur s svojo na daleč vidno kapelo. Zdi se mi na dosegu rok, pa ni, od njegovega vrha nas loči še ura in pol hoje.

Dosežemo staro cesto, ki nas v komaj zaznavnem spustu popelje pod Mrzli vrh, kjer je razgledna točka, deset minut stran pa planina Matajur ali Idrska planina. Precej let je minilo, odkar sem se zadnjič potepala tod, in to po drugi, severni poti. Tu nas je presenetila huda nevihta s sodro. S prijateljem sva se zavlekla v gosto šibovje in čakala, da bo prenehalo pokati. Dežniku in pelerini navkljub sva se ob manjšem predahu mokra do kože zatekla k pastirjem.

Nevsakdanji razgledi

Pohajaške hoje je na lepi stari cesti hitro konec. Zapustimo z listjem posuto promenado, ki nas levo popelje do Doma na Matajuri, do kočee planinskega društva Benečije. Sledimo oznaki desno navzgor, preko "obdelanih" kraških skal, ki so trdno zasidrane v breg. Komaj vidna steza sili na sever, a jo rahlo razčlenjen teren hitro postavi na jug. Nova tabla nas znova usmeri navzgor, v smer Matajurja. Na severovzhodu se v vsej veličini pokaže greben Spodnjih bohinjskih gora s Krnom na čelu. Barva tople, z rokami pregnetene zemlje, ki kot preproga

sega čez golo travnato ploščo pod vrh, se ohladi šele v skalni sivini. Za njim se stiska od granat sesuta Batognica. Daljava izginja v pastelih, vse je usklajeno, gole krošnje bukev pod našo stezo še poudarijo ta posebni kontrast. Dolina počiva, razcefrana megla se je razlezla v raz celotne Kanalske doline. Obiram se in zamujam. Prečimo novo hladno osojo, pod čizmami hrusta sneg. Malo ga je, kakšnih deset centimetrov. Zmrznjen je, hoja ob robu je lažja kot po stezi, ki je prekrita s kosi ledu. Suhi šopi trav, ki molijo iz snega, vztrajajo dalje. Kamnite ograje vzdolž pašnika pričajo o življenju, pričajo o ljudeh, o živini, ki v svoji svobodi ni omejena z metrom verige. Steza dalje sledi osoji, dviga se, gozd nad njo se redči in razkazuje se Kras. Z obrazom, obrnjenim več nazaj kot naprej, pridem pod kopasti vrh. Še dobre pol ure, piše na tabli. Ob vseh teh številnih oznakah poti na Matajur res ne moreš zgrešiti.

Znova postojim, v smeri severa nam iz oči v oči sledita Krnčica in Krn – ta svojo južno steno pokaže v vsej veličini. Iščem Korenovo smer in znova obujam spomine. Levo nad Drežnico raste v nebo nov greben s Krasjim vrhom in se vleče vse do Morizne. Za njimi se dviga osrčje Julijskih Alp, vidno je le nekaj najvišjih vršacev. Kratka strmina pred nami še zadnjič zastira pogled proti sončnemu jugu. Svet za njo se ponovno odpre, sonce objema breg, korak pa drobi še zadnje, s suho travo poraslo pobočje pod vrhom. Nekateri pohodniki, v spodnjem delu poti zaviti še v bunde, se tu zgoraj levijo do kratkih rokavov. Razmetane kraške skale tik pod vrhom sem in tja uravnoteži

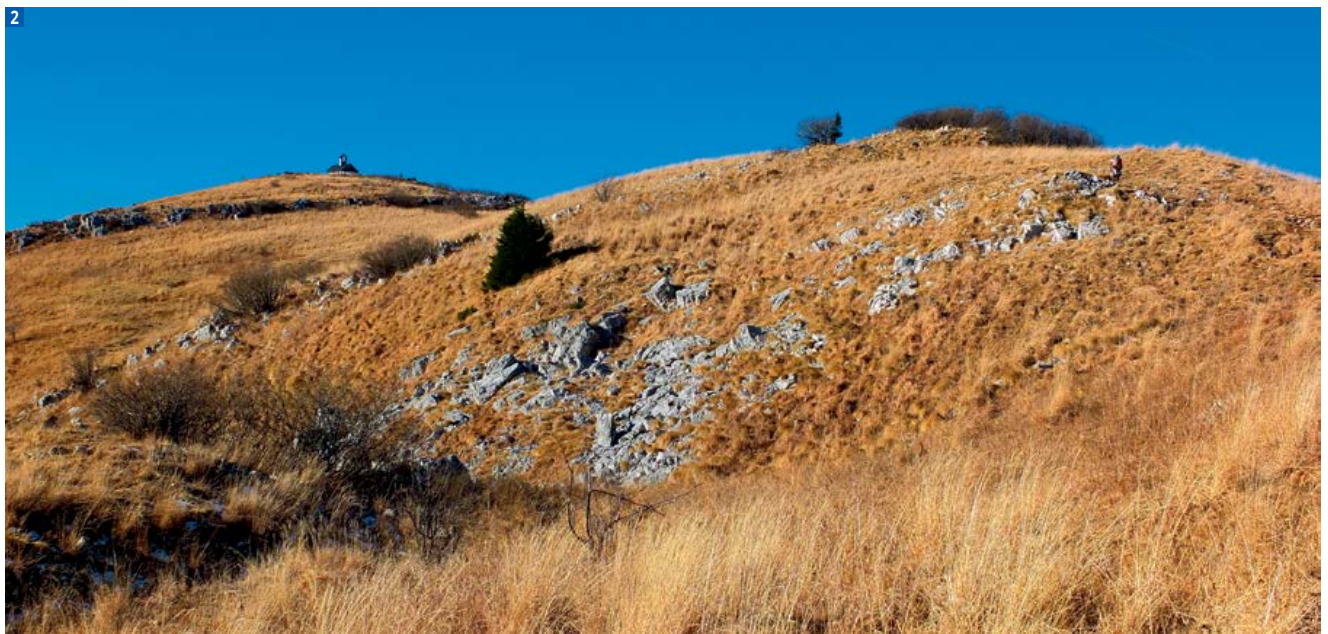
kotanj se naš korak umiri, suho listje prijetno šumi pod nogami. Zaznam značilen vonj po razkrajanju, ki se meša z vonjem

1 Megleno morje, v sredini Sveta gora

Foto: Olga Kolenc

2 Vrh Matajurja z južne strani

Foto: Olga Kolenc

3

pokončni mejnik. Sporoča nam, da smo na meji dveh držav, Slovenije in Italije.

Doživeti "Mons major"

Gora, kot je Matajur, ne more brez izročil in legend. Navdihuje ga mit očetovskega božanstva, ki da zavzema ta piramidasti vrh. Je simbol Beneških Slovencev, upanje, vera v njihov obstoj. Njegovo moč so cenili tudi Rimljani, ki so mu dali ime Mons major. Samozavestna gora nad Benečijo, Nadiško in Soško dolino je kot razgledni stolp, okno v svet. Širino razdalj začutiš šele, ko stopiš na vrh. Sonce je za konec leta nadpovprečno grelo in ni bilo sape, ki bi zganila stebila odmrlih trav. Okoli kapelice na vrhu Matajurja je žarečih obrazov postopala gruča planincev, ki so prihajali in odhajali. Ob toplem čaju iz nahrbtnika smo obsedele na betonski obrobi ob kapeli, kjer je prekrasen razgled na jug. Megla, ki je kot morje zalila Padsko nižino, se je razlila vse do predgorij Alp. Razgled, ki ob jasnem vremenu seže od Vidma, Ogleja pa vse do Benetk, se je ustavil na mlečno beli gladini. Čeprav je bilo to morje samo iluzija, je vidno polje zaznalo skrivnostno moč vodnih globin.

Na levi strani, v smeri Slovenije, je iznad modrih primorskih hrbtišč molela Sveta gora. Modrina za njo je bledela, vse dokler se prameni mehkih svetlob niso spojili z obzorjem. Ob vsej tej predstavi pomislim na smog, na vse, kar so v zvezi z njim te dni poročali mediji. Med novicami na spletni strani 24ur.com najdem skrb vzbujujoče podatke: "Nevarnemu smogu so že več tednov zapored izpostavljeni prebivalci Nove Gorice, Vipavske doline in tudi Furlanije. Tam so trenutno razmere najslabše, opozarjajo na Agenciji

za okolje (Arso), saj so v decembru že šestnajstkrat presegle predpisano 24-urno mejno koncentracijo delcev PM10 v ozračju, ki je 50 mikrogramov na kubični meter."

V italijanskih mestih je še huje. Znova pomislim, kaj kot posameznica še lahko naredim, kaj še lahko opustim in s tem dodam svoj mali kamenček v mozaik za čistejše okolje.

Pogled usmerim na jugovzhod, ki seže proti Trnovskemu gozdu z Golaki, nato pa na sever, na že občudovana žametno rjava predgorja vršacev. Veriga z vrhovi se tu zgoraj še bolj razpne, Krn in Triglav v ozadju sta le še oporni točki pri razpoznavi vrhov. Pogled potuje vse do Rombona, do nezglašljive kaninske skupine. Pod nami je Stol, ki kot razpotegnjen hrbet speče živali razdvaja še eno dolino. Tja moram, ko bo pomlad, da se "zarijem" v njegove mehke strmalice, med stebela gorskega jelenovca, da si duša iz svilnato mehkih kobulnic znova dolije svež eliksir.

S pogledom drsim čez velik del Zahodnih Julijskih Alp, Karnijskih Alp in vse do Dolomitov. Vmes so doline s predgorji, zaselki, vasi pa hiše in hišice, kot bi rekel Župančič. V njih prikrito utripa življenje. Kaj vse je že šlo preko vseh teh dolin in gora, obstaja še kakšen kot, ki ni poškopljel s krvjo, solzami, ki ni prežet z upanjem in bolečino? Poseben mir veje preko dolin, iz dimnikov se komaj opazno kadi, po sveži potici diši. Da, novo leto prihaja.

Nazadnje moram pogledati še na zahod, proti Miji. Že med potjo sem mislila nanjo. Na ta komaj 1237 metrov visok kopasti hrib, ki se dviga na drugi strani Nadiže. S posebno močjo se vselej

3 Krnsko pogorje z Matajurja

Foto: Olga Kolenc

4 Pogled na kaninsko pogorje, greben Stola in Muzcev ter na del Mije

Foto: Olga Kolenc

dotakne mojih čutil. Njen napet in razbrazdan hrbet mi ponazarja vztrajnost in moč vseh tistih ljudi, ki v odmaknjemem, a presunljivo lepem koščku sveta, s srci, pripetimi v ta breg, potujejo skozi čas.

Vrnitev v pristan

Moj spontani obred je dosegel vrhunec, krog se je sklenil. Svet na dosegu vidnega polja še vedno miruje, daljave bledijo, zaznavam jih le še kot odtis. Misli se umirijo, udje so mehki. Sama sebi zastavljam večno vprašanje, kdo sem, od kod sem in kam bo šel moj naslednji korak. Kdo od nas se tega še ni spraševal in se kot muha v pajkovi mreži zapredal v lastnih neznankah? Drobna pika sem, prah, ki je komaj zaznal pramen večne svetlobe in že bo ponovno poniknil za zastor. In dalje, komu pripadam, kje sem doma? Kaj ni naš dom celoten planet, ta mali podalpski košček sveta in tista hiša z malimi okni pa le našečasno postajališče? Odgovor sploh ni pomemben, le odpreti moram oči in použiti meni odmerjen pramen svetlobe. Dokler bije srce, se z rdečo rožo v laseh lahko vedno znova vračam v Kadore. Skrivnostni hrbti predgorij, ki se pod silo življenja dvigajo iznad dolin, še vedno dišijo po hrepenenju.

V vseh teh dolinah poznam kar nekaj ljudi, njihov mehak naglas me spominja na pesem. Na mehko pretakanje reke Nadiže. Če pa že fizično gledam, morda

4

tudi sama pripadam ljudem, ki iz roda v rod vztrajajo v tem odmaknjenem kotu. V stari krajepisni črtici z naslovom *Vojsko, najvišja župnija na Kranjskem*, avtorja, navedenega kot J. R., najdem na strani 478 zanimiv podatek. Avtor izhaja iz deloma ustnega izročila, deloma iz zgodovinskih virov in navaja, da so bili prvi prebivalci Vojskarske planote prav Benečani. Navajam: "Pred kakimi tristo leti so gonili Benečani Na Hudo polje (v Govcih) in sem gori, 'v planino', (od tod tudi ime kmetiji pri cerkvi: Planina) živino past in so imeli tukaj svoj stan. Imenovali so jih stanarji ... Na zimo so gonili živino nazaj na Beneško, nekaj teh stanarjev pa je ostalo tukaj ter začelo obdelovati zemljo. Ti so bili prvi tukajšnji naselniki."

Občutki se prepletajo, počutim se očiščeno. Sonce lenobno visi nad morjem. Tistim pravim, Jadranskim, in tistim meglenim. Dan je kratek, v razgibanih bokih Mije se večajo sence. Treba se bo vrniti v pristan, v meglo, začinjeno s trdimi delci.

Vrnemo se do italijanske oznake poti 736, ki je le malce pod vrhom. Po krajšem spustu po izrazitem kraškem pobočju, kjer je bog še bolj nagrmadil skal, že stojimo na udobni, s travo poraščeni stari cesti. Desno sledi oznaka za Rifugio Pelizzo, me pa nadaljujemo levo, čez z gozdom porasla pobočja. Cesta je kopna in suha, čas je za ženski klepet. Danes še ni bilo časa, da bi porabile ves bonus besed, ki jih, statistično gledano, vsaka povprečna ženska izgovori v enem dnevu.

Tako smo se popolnoma spontano razgovorile malo o politiki, malo o garderobi, malo o vremenu, malo o zdravju

pa o zadnjih teorijah zdrave prehrane, ki jih bodo že jutri zamenjale nove. Pa o dejstvu, da mora vsak človek slediti svojim impulzom. Da moramo vztrajati in vsem težavam navkljub ohraniti svojo gibljivost, kajti ob lagodnem podrsavanju od štedilnika do kavča človek veliko prezgodaj oleseni! Kot bi mignil, smo

v dobre pol ure že stale pod peterico oznak, mimo katerih smo jo zjutraj ubrale po stezi desno navzgor, v smer našega "Mons majorja". Pod Mrzlim vrhom smo kmalu naše odcep ter se po jutranji poti pristopa spustile do parkirišča v Avsi.

Da, lepo je bilo!

informacije

Matajur, 1642 m
Julijske Alpe

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Oprema: Običajna planinska oprema, v zimskih razmerah dereze in cepin.

Višinska razlika: 782 m

Izhodišče: Iz Idrskega se zapeljemo do Livka. Vožnjo nadaljujemo skozi Avsa in na manjšem parkirišču, ki je levo nad vasjo, pustimo vozilo. Dobro označena in markirana Stara pot na Matajur se drži južnih pobočij.

Koča: Koč ob opisani poti ni. Najbližja koča Dom na Matajuri, 1545 m, leži jugozahodno od vrha, na italijanskem ozemlju.

Časi: Izhodišče–Matajur 2.30 h

Sestop 2 h

Skupaj 4.30 h

Sezona: Vsi letni časi.

Zemljevid: *Julijske Alpe, zahodni del*, PZS, 1 : 50.000.

Vzpon: Stara pot na Matajur se v prvem delu precej strmo dviga čez ponekod travnata, ponekod z gozdom porasla pobočja. Strmina popusti, ko pot zavije v gost bukov gozd z izrazito kraško podlago. Po prihodu iz gozda se svet ponovno malce odpre, steza se dviga navzgor in nas čez odprta pobočja pripelje na neizrazit preval. Pred nami se odpre prvi pogled na Matajur. Svet se položi in steza nas čez goličavo pripelje do makadamske ceste.

Nadaljujemo skoraj po ravnem in že smo pri oznaki za Idrsko planino in razgledno točko Mrzli vrh, 1358 m, ki je oddaljena le 10 min hoje. Če se ne povzpemo na vrh, se držimo ceste. Sledi nova tabla, do Matajurja pa je pred nami še polovica poti. Na kratki razdalji pridemo do še enega razpota s petimi smerokazi. Gozdna cesta, po kateri smo prišli, v smeri Doma na Matajuri zavije na levo. Mi pa zapustimo cesto in sledimo oznaki za Matajur. S hojo nadaljujemo čez malce zaprt kraški svet po stezi navzgor, do višje ležečih planin. Pot, ki ponekod sili na sever, nas čez senčno in malce poraslo skalno vzpetino, ki leži tik pod glavnim grebenom, z oznako usmeri na jug. Povzpemo se na s travo poraščen južni greben Matajurja in v slabe pol ure prijetne hoje dosežemo vrh.

Sestop: Z Matajurja sestopimo po poti vzpona ter pri oznaki 736 (Mašera–Čepletišče–koča/Masseris–Cepletischis–Rifugio), ki je tik pod grebenom, zavijemo desno navzdol, na italijansko ozemlje. Čez izrazit kraški svet se spustimo na jug in kmalu prispemo do v zgornjem delu s travo porasle poti. Po njej se vrnemo do razpota na slovenski strani, kjer smo zjutraj zapustili cesto ter pri oznaki za Matajur zavili po stezi navzgor. Po poti vzpona se vrnemo do izhodišča nad Avso.

Dan, bogat z doživetji

V Zahodnih Julijcih

Jana Remic

Doživeti mir, tišino, ki jo popestrijo le pesem vetra in ptic, šum ob korakih, doživljati lepoto gozda, travnikov, skalovja, brezčasnost gore, utrip življenja dreves, cvetja in živali, spremljati neskončno spreminjanje vremena, loviti sončne žarke in občudovati nenavadne oblake, ki jih zastirajo. Vse to me znova in znova kliče, da si odtrgam čas. Mogoče bi bilo bolje kdaj obsedeti, se spočiti. Toda na ta način bi si vzela doživetja, ki mi pomenijo neprecenljivo in dragoceno preživljanje življenja, vzela bi si ... preveč! Če le lahko dan izkoristim za obisk gora, si brez pomisleka odtrgam nekaj uric spanja. Včasih si odtrgam le nekaj ur dneva. Zase. Za doživetje. Časovne omejitve so resnično neprijetna zadeva.

Tema se umika v senčne globeli ...

Zgodnje jutro me je našlo v še temačni, tihi in neprijetno mrzli dolini Zajzere. Pravzaprav je bilo vredno, kajti doživljanje jutra, rojstvo novega dne je vsakokrat neponovljivo. Jutra so dan za dnem optimistična napoved prebujanja, življenja in novih dogodkov.

Ob prvem svitanju, ko so zvezde zbledele in je nebo postajalo vse svetlejše, je dan v dolini zastiral mogočni greben od Viša do Špika nad Policami. Le nekaj sončnih žarkov se je ujelo v steni in strme skale so v hipu pordele. Potem se je svetloba širila in počasi segala vse niže, pozlatila je gole veje macesnov in celo zimska pokrajina, brezbarvna ob svojem počitku, je presunljivo zablestela.

Dvigala sem se skozi mir sivih bukovich debel in se v nekem trenutku srečala s prvim sončnim žarkom, ki je poletel čez greben in ponesel topel poljub hladni, poledeneli pokrajini.

Mimo speče kočje Grego sem se za kratek čas ponovno potopila v senčen, mrzel gozd. Zato pa me je po komaj zaznavnem sestopu planina Rudni vrh pričakala prijazna, obsijana s soncem. Majhne količine januarskega snega so vendar prekrile stezico, ki sem jo znova našla v gozdu nad planino. "Kako prelep, miren, čaroben dan!" mi je vriskalo srce.

Skromna toplota sončnih žarkov je iz hladnih dolin izvabila meglice, ki so lahko zagrnile temne, senčne globeli med svetlimi vrhovi. Veselila sem se, ker je prosojna plast ostala dokaj pod menoj.

... vrhovi zablestijo

Skozi gozd me je vodila pot, polagoma se je dvigala in skoraj neopazno prečila nekaj grap. Stopala sem mimo visokega ruševja in se prav kmalu znašla na zasneženih travnikih, kjer se na robovih

Sončni žarki so se razpršili v sencah razbitega grebena. Foto: Jana Remic

odprejo neverjetni razgledi. Nekaj trenutkov sem opazovala igro sončnih žarkov na belih, lahkih meglicah globoko v dolinah. Vendar sem pričakovala še širše razglede z grebena in z vrha Poldošnje špice in nadaljevala sem pot mimo bivaka proti grebenu.

Tanka snežna odeja je bila dovolj, da se je svet nad gozdno mejo bleščal v lepoti zimskega sonca. Pobočje je valovilo, ponekod prehajalo iz enega v drug graben, ki jih ob poletnih nalivih ustvarja voda. Toda tedaj. Mirno je bilo, prav nič ni motilo blage tišine gorskega sveta. Storžek, odet v tanko ivje, je bil preprost, a vendar prečudovit okras na belem

hrbtu, po katerem je vodila stezica proti vrhu. Resnično, malenkosti, drobne radosti bogatijo poti v življenju.

Na grebenu so se odprli pogledi na daljne Karnijce in Dolomite, na bele vrhove daleč naokrog. Sonce je med vrhovi risalo koničaste sence. Nekaj previdnih korakov je bilo potrebnih na poti do vrha, kjer je proti dolini že od daleč pogledovalo prazno okno v skoraj že podrti steni starih vojaških opazovalnic. Škoda, ker so bile vse te stavbe narejene zaradi vojne. Če bi ne bilo strašljive preteklosti, bi bilo lahko lepo ...

Končno sem se ustavila, se prepustila občudovanju. Belo megleno morje je pokrivalo doline proti severu in vzhodu; iz bleščeče beline so se dvigali visoki vrhovi avstrijskih Alp ter ljubi, znani vrhovi Julijskih Alp, ki so na belo podlago risali ostre sive sence, katerih robovi so lahko valovali v ščemeči svetlobi sončnih žarkov. Uživala sem ob neverjetnih slikah, dihala sem trenutke miru in veličastne lepote.

Ni mi bilo dovoljeno ostati več kot nekaj minut. Težko sem se poslavljala. Vrnila sem se do bivaka Gemona, ki je narejen v edini še ohranjeni kamniti hiški iz tiste daljne, žalostne vojne preteklosti. Vendar je pravljichen. Premamilo me je in prehodila sem velik krog, da sem ujela v objektiv fotoaparata vse stavbe z vrhom zadaj. Hodila sem okrog in gor in dol in končno sem se le stežka odpravila.

Slovo nekega dopoldneva

Mir se je naselil v moje srce, uživala sem kratke minute na samotni gori. Še in še bi se ustavljala in vračala, toda v gozdu je šlo laže. Poslavljala sem se. Globoko v moji zavesti je bila namreč ves čas prisotna tista skrb, časovna omejitev. Meglice so se počasi umaknile ter pustile za seboj v ivje odete macesne, trave in celo nekaj zimskih rožic. Tako sem tega dne še enkrat obstala na planini Rudni vrh in lovila v spomin samotne postave dreves; bila so kot

nežne neveste, odete v bele tančice. Kasneje so me ustavili še zaledeneli potočki, še zadnji razgledi, preden sem se spustila v spodnji del gozda. Kaj zato, če sem morala hiteti! Slike, ki jih je to dopoldne podarjala narava, še vedno nosim v svojem srcu. Res, srce mi je pelo ob doživetjih tega dne, ko sem prišla v dolino in do avtomobila.

Vendar je zimsko sonce poskrbelo še za nepozabno slovo. Ne, ni več doseglo v temno, senčno dolino. Stala sem in strmela v nebo, kjer so mi zjutraj mežikale zadnje svetle zvezde, tokrat pa je sonce pošiljalo žarke, ki so se razpršili v sencah razbitega grebena. Pomahali so v slovo in si podajali roko s sencami daleč čez strm, nazobčan greben Špika nad Policami.

Pravljicho dopoldne sem preživela tiho, samotno, bogato. Nazadnje sem le morala odhiteti obveznostim naproti. Ostajata mi hrepenenje in želja, da bi se vsak trenutek lahko vračala v tih, miren svet narave. ●

Presenetljiva divjina Savinjskih Alp

Dleskovška planota

Najbolj strnjeni del Savinjskih Alp se na vzhodu konča s planoto Vežo, največkrat imenovano kar Dleskovška planota. Precej poraščena, ne preveč prišpičena in ne tako visoka, da bi nehala biti udobna, se na prvi pogled zdi daleč od prestižnejših ciljev osrednjega dela gorstva. Njena resnica pa je seveda precej več kot to.

Mojca Stritar Kučuk

Zbudila sem se kot hčerka Fantoma iz opere in Jakice Racman – z zatečenimi vekami in kljunom namesto ustnic. Še zdravnica ni mogla ne buljiti vame in tega ji niti nisem zamerila. Tudi jaz se

ne bi mogla upirati strmenju, če bi bila na njenem mestu!

Moj jutranji videz je bil posledica neuspešnega nedeljskega raziskovanja na pobočjih Križevnika. V strmem, izpostavljenem, drsečem gozdu za stolpasto Turnico sva hitro ugotovili, da tura, ki se je lotevava, še zdaleč ne ustreza omahujočemu vremenu, in se obrnili. Gozdnati teren je bil tako varljivo negotov, da sva se celo varovali. Le še nekaj korakov me je ločilo od lažjega sveta in prijela sem se za smrečico, da se ne bi zvalila po gnusni strmini – v naslednjem hipu pa me je vse bolelo. Ose!!! Kako sem kljub opletanju z rokami in popolnoma brez nadzora preskočila nerodno, izpostavljeno mesto, mi nikoli ne bo jasno. Nekoliko nižje sem si

ogledala "izplen". Popikana sem bila po rokah in obrazu. Do avta sem priracala rahlo omotična, a hvaležna, da vsaj nisem alergična na osji pik. V tem primeru bi se zgodba končala precej bolj usodno kot samo s karikaturjo namesto obraza.

Divjina zgoraj

Dleskovška planota, na pobočjih katere se je odigrala ta komična drama, je 20 km² velika visokogorska planota med Robanovim kotom, dolino Savinje in Lučnice ter odmaknjeno dolino Lučke Bele. Vrhovi so debelušasti in od daleč razmeroma nekarizmatični. Najvišja in najbolj izstopajoča sta Velika Zelenica, 2114 m, in Veliki vrh, 2110 m. Ta lahko prepoznavna dvogrbna gmota vzhodno

Dleskovec, 1965 m. Sami ljubi, prijazni cilji za tople jesenske dni ali za izhod v sili, kadar jih zaradi lege na vzhodu Alp poslabšanje vremena doseže nekoliko kasneje od preostanka našega visokogorja. Poseben čar jim dajejo prijetne planine v kraških kotanjah med vrhovi: Podvežak, Ravne, Polšak, Molička planina, pa še katera manj znana bi se našla med njimi.

Zaljubljeni v gorsko samoto smo v tem spletu ruševnatih labirintov in blagih hrbtov najbolj veseli tega, da je prav malo markiranih poti in nobene planinske kočice. Zdi se, da vse markacije tod vidijo samo bolj zvezdniške cilje – kot da sta Korošica in Ojstrica vse! Toliko več miru ostaja za tiste, ki cenimo pastirske steze, lovske prehode, takšne in

1 Alpinizem na Dleskovški planoti

Čeprav planote že po imenu ne obljublajo plezalskega udejstvovanja, imajo na Veži kaj početi tudi alpinisti. Predvsem severna ostenja Križevnika so poligon za najresnejše plezalce. Lahkih smeri ni, dodati pa je treba še orientacijske težave pri dostopu in sestopu. Plezalske uživače bolj pritegujejo kratke škrapljaste plošče na zahodni strani Velikega vrha, ki omogočajo sončno, položno plezarijo brez pretiranega adrenalina. Manj znana je kratka zahodna stena Lastovca, ki pa je menda bolj krušljiva.

od Ojstrice je na severu odsekana v Robanov kot. Čez zanimivo imenovane Poljske device, 1879 m, se ostri rob nadaljuje do severozahodnega branika planote, Križevnika, 1910 m, deloma zavarovanega tudi kot gozdni rezervat. Med ostalimi bolj prepoznavnimi vrhovi na planoti so še Tolsti vrh, 1986 m, Deska, 1970 m, Lastovec, 1841 m, in seveda "boter" planote, kopasti

drugačne gverilske oznake ter se seveda ne ustrašimo, kadar moramo uporabiti nekaj smisla za izbiro smeri. Menda je odveč poudarjati, da v megli tod

1 Pogled s Konja proti Ojstrici, Deski in Lastovcu Foto: Franci Horvat

2 Vodotočnik s pastirsko kočico Foto: Franci Horvat

nimamo česa iskati, saj teren postane popolnoma nepregleden. V lepem vremenu pa se lahko napojimo s širokimi, osvežujočimi razgledi, v katerih gospodujejo Ojstrica, Krofička, Raduha in na jugu Konj.

Še eno prijetno dejstvo, ki Vežo postavlja visoko na moj seznam pogosto obiskanih ciljev, je kmet Planinšek, ki domuje več kot tisoč metrov visoko na obronkih planote. Z gotovostjo lahko računamo, da je cesta iz doline Podvolovljeka do te domačije prevozna v vseh letnih časih, kar nam pozimi približa obsežna, vriskajoča turnosmučarska prostranstva. V kopnem pa so solidne gozdne ceste speljane še precej višje – levi krak pod planino Podvežak, desni pa še nad planino Ravne. S tem so odmaknjeni vrhovi sicer "ponižani" na raven poldnevnihturic, ampak veste kaj – včasih potrebujemo točno to!

Najbolj romantično slovensko jezero

Vodotočnik, 1811 m, zahodno pod Desko je eno redkih visokogorskih jezer v Kamniško-Savinjskih Alpah. O tem, ali si travnato-blatna mlakuža zasluži ime "jezero", bi sicer lahko razpravljali, kot bi lahko razpravljali tudi o njeni romantičnosti. Ampak njena prikupna srčkasta oblika je od zgoraj nezgrešljiva! Iz mladih dni se še spomnim časov, ko je bil Vodotočnik čisto prvinski, že nekaj časa pa poleg stoji prijetna pastirska koča.

Divjina znotraj

"Kapniške tvorbe so nepojmljivo lepih barv od popolnoma črne do karamelne, rumene, rdeče, in kaj bi našteval. Spekter barv je v soju karbidke tako pester, da se nikakor ne moreš nagledati teh lepot, ki začuda visijo in stojijo na črnih apnencih, ki

3 Stare stale pod Vodotočnim jezerom

Foto: Franci Horvat

4 Veliki vrh in Velika Zelenica ter Ojstrica

Foto: Franci Horvat

5 Izpostavljena polička pod nižji vrh

Ojstrega vrha Foto: Mojca Stritar Kučuk

6 Planina Podvežak Foto: Franci Horvat

so na zelo trdi skali." Tako se je ob pomembnem odkritju v enem od dleskovskih brezen raznežil eden ključnih jamarskih raziskovalcev tega področja Milan Podpečan. Veža namreč precej presenečenj skriva pod površjem. Njen podzemni svet je tako razvejan in bogat, da mu savinjski jamarji ljubeče rečejo "Kanin v malem".

Tu je trenutno šesta najgloblja jama v Sloveniji in najgloblja v Kamniško-Savinjskih Alpah, prvi sistem Moličke planine, ki je s 1131 metri globine na ravni konkretne jamarske himalaje. V bližnjih Edijevih vhodih se je z dovolj dolgimi vrvmi mogoče spustiti v najglobljo enotno vertikalo v tem pogorju – brezno, ki je v enem kosu globoko kar 346 metrov.

Vhodov v druge jamske objekte je še ogromno in nikoli ne bomo vedeli, ali so sploh vsi odkriti. Tudi zaradi tega so savinjski jamarji pred nekaj leti na rušnati planoti med Velikim vrhom in Poljskimi devicami postavili bivak. Pločevinasta kočica je zaklenjena, saj je namenjena predvsem jamarjem, menda pa se v skrajni sili da najti streho tudi ob njej.

Divjina spodaj

"Začnemo s spusti med rušjem, ki postajajo bolj in bolj tehnično zakomplirani. Večinoma z nekimi začinjenimi prečnicami – odmikamo se od previsov in bežimo v stran od gladkih korit vode, kolikor je to pač mogoče," se bere Mijevo poročilo.¹ Na severno stran prepada Križevnik s strmimi, alpinistom dobro znanimi skalami. Pravijo, da ti lahko Križevnikova dvestometrski stena s svojo resnostjo vzame dober del dneva. Pod njo sta v strmih pobočjih celo partizanska bolnica in nekakšen plezalski bivak v votlini. V nekoliko manj skalnati podobi se ostenja nadaljujejo še naprej pod Poljske device in Veliki vrh. To je svet gamskih stečin in solnic tistih nikoli videnih lovcev, za katere se zdi, da kot nekakšni nadljude,

¹ Poročilo Mije Kovačeviča z naslovom Device te ne spustijo kar tako skozi je opisano na spletni strani <http://www.saleskiao.com/node/531> (op. ur)

Ojstri dragulj

Malo znan draguljček v Križevnikovih vzhodnih pobočjih je v anonimnost gozda pomaknjeni, a postavni vršič Ojstri vrh, 1371 m. Od kmeta Sedelšaka vodi poden udobna lovška pot, ki je v spodnjem delu celo zavarovana, na vrh pa je treba malo slediti nosu. Še zanimivejša je polička, ki omogoča prehod na nižji, vzhodnejši vrh. Če turo podaljšamo še čez planino Polšak in na Križevnik, je dan popoln.

imuni na šibkosti običajnih hribovcev, do obisti poznajo tudi najbolj skrite in najtežje dostopne koticke. Tu je vse dlje in težje, kot je videti, in kaj hitro se znajdemo v neprehodni pasti. Mijevo zelo izkušeni skupinici se je denimo prepogumen sestop prav dramatično sfižil. V dolino so malo po polnoči

prišli le za las, "po štirih urah bitke v spodnjem delu sten, skupno dvajsetih raztežajih spustov, porabljenih skoraj vseh klinih (tudi skritih rezervah!), porabljenih vseh pomožnih vrvciah, z napol prebito glavno vrvjo." Materiala jim je ostalo samo še za en raztežaj spusta po vrvi ...

Drugačna, a nič manj divja poslastica pa so vzhodna pobočja Križevnika. Na prvi pogled nič posebnega, strme hoste z nekaj slikovitimi skalami, med katerimi prednjači nepristopna Turnica, 1214 m, s hecno mlakico Jezartica in s slabo uhojenimi lovskimi potkami. Prav na tej strani gore se je odvijala uvodoma omenjena osja veselica, s katero sva račune poravnali že nekaj tednov zatem. Zdaj sva že vedeli, da tura iz Robanovega kota ni tako lahkotna, kot sva najprej mislili. Vedeli pa sva tudi, kje domujejo ose. Ponižno sva se jim izognili in se preliščili do lažjega gozda, nato pa se presenečeno spraševali, zakaj je na nekaterih zemljevidih še vrisana neoznačena pot. Vse skupaj je popolno brezpotje! Celo nekdanjo Bevškovo oz. Bevsko planino je že skoraj pogoltnil gozd. Z nekaj orientacijskimi zankami sva se spretno izmuznili skozi ruševnate labirinte in prišli do Križevnika, a za nama je bila šele polovica podviga. Lovsko pot, ki iz Robanovega kota pripelje na rob zahodno od Križevnika, sva sicer

poznali, toda ne v sestopu. Njen začetek sva našli zamaskiran za metrom neposekanega rušja, potem pa sva se še kar prebrisanu prebijali čez vsa manj logična mesta. Zadnjo tretjino sestopa sva telovadili po naporni grapi s skalami in balvani ter na prodišča v Robanovem kotu pricefedrali s temo. Vse skupaj

Na planini Ravne
Foto: Franci Horvat

sva okoli Križevnika kolovratili več kot deset ur, pri čemer sva večino časa preživeli v brezpotju ali na zelo zelo tankih stezicah. Divjina brez primere! ●

informacije

Dostop: Če prihajamo iz osrednje Slovenije, se peljemo čez prelaza Volovljek oz. Kranjski Rak v dolino Podvolovljek, sto metrov za barom Pri gamsu pa zavijemo levo proti kmetu Planinšku oz. planini Ravne in Korošici. S štajerskega konca se peljemo skozi Luče in skozi dolino Podvolovljek proti Kamniku ter zavijemo desno proti Planinšku oz. Korošici (med cestnima oznakama za 11 km in 11,5 km). Po ožji asfaltni in višje makadamski cesti se pripeljemo do križišča pred Planinškom, kjer se držimo levo. Na naslednjem razcepu (Ravnolesje) izberemo levi krak proti planini Podvežak ali desnega proti planini Ravne.

Koč: Koč na Dleskovški planoti ni. Zakle-njen jamarski bivak stoji na planoti med

Velikim vrhom in Poljskimi devicami. Do njega pridemo s Sedelca med Dleskovcem in Velikim vrhom, zadnjih deset minut pa se brez oznak spustimo do bivaka na desni. Na planoti je tudi nekaj pastirskih koč.

Literatura: Vladimir Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec, Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004.

Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003.

Vladimir Habjan: *Brezpotja*. Sidarta, 2009. Andrej Stritar: *Grintovci, južni pristopi*. Sidarta, 1995.

Zemljevidi: *Grintovci*, 1 : 25.000, PZS. *Kamniško-Savinjske Alpe*, 1 : 25.000, Sidarta. *Kamniško-Savinjske Alpe*, 1 : 50.000, PZS.

Najizrazitejša in najvišja vrhova Dleskovške planote sta od daleč prepoznavna dvogrbna kamela. Na sever planota prepada v Robanov kot, na južno stran se s skrota-tastimi pobočji in nekaj kratkimi stenami, zakrinkanimi v škrapljaste plošče, spušča na ruševnato planoto, za jesenska poležavanja pa je ustvarjeno travnato sleme na vrhu. Za razliko od večine ostalih poti na planoti je pristop na vrhova že nekaj let markiran in zato primeren tudi za manj izurjene.

Z Velike Zelenice na Veliki vrh Foto: Mojca Stritar Kučuk

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. V megli turo odsvetujemo.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 600 m

Izhodišče: Parkirišče pod planino Podvežak, 1500.

WGS84: N 46,330708°,
E 14,674333°

Iz doline Podvolovljek zavijemo za oznakami proti Korošici in se po ožji asfaltni, višje pa

makadamski cesti pripeljemo do križišča pred kmetijo Planinšek, kjer se držimo levo, na naslednjem razcepu pa spet levo proti planini Podvežak

(desno Ravne). Parkiramo pred zapornico, s katero je zaprt krak ceste do planine.

Časi: Izhodišče–Prag 1.30–2 h

Deska, 1970 m

Ena najlepših in najprejstnejših krajših tur, pa ne samo na Dleskovški planoti, temveč tudi širše. Krog začnemo z odprtim vzponom po neoznačeni poti pod razglednim Lastovcem. Z Deske se spustimo do ljubkega jezera Vodotočnik in še naprej do presenetljive uravnave Stare stale, nato pa nas čaka slikovit, izpostavljen lovski prehod pod stenami Lastovca nazaj do izhodišča. Na poti bomo videli le malo markacij in zelo verjetno prav nobenega človeka.

Zahtevnost: Nezahtevna neoznačena pot. Potrebujemo nekaj smisla za orientacijo, sestopna pot pa ima nekaj izpostavljenih mest.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 600 m

Deska Foto: Franci Hrovat

Izhodišče: Konec gozdne ceste pred lovsko kočjo na Brežičih, 1490 m.
WGS84: N 46,332012°,
E 14,672286°

Iz doline Podvolovljek zavijemo za oznakami proti Korošici in se po ožji asfaltni, višje pa makadamski cesti pripeljemo

do križišča pred kmetijo Planinšek, kjer se držimo levo. Na naslednjem razcepu zavijemo spet levo proti planini Podvežak

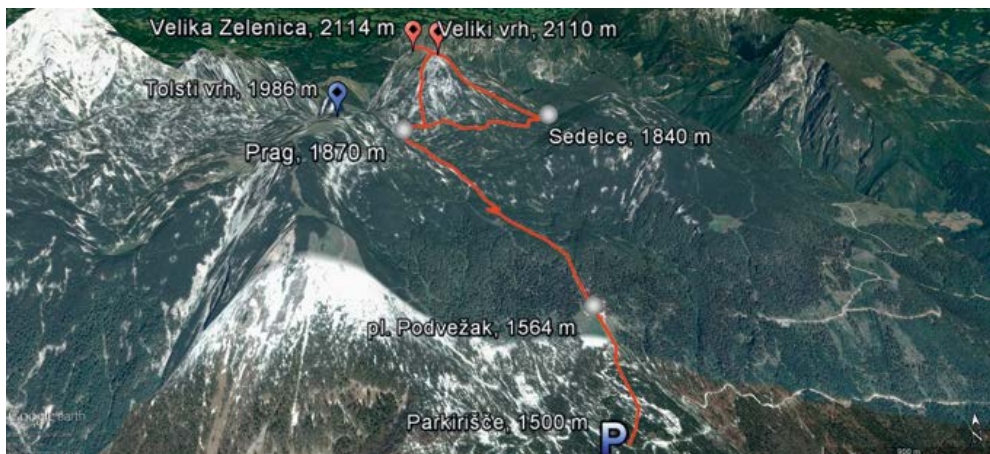
Prag-Veliki vrh 45 min-1 h
Sestop 1.30 h
Skupaj 4-5 h

Sezona: Vse leto, pozimi tudi kot turni smuk.

Vodniki: Gorazd Gorišek: *Razširjena Slovenska planinska pot*. PZS, 2014; Vladimir Habjan idr.: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004; Andrej Stritar: *111 izletov po slovenskih gorah*. Sidarta, 2006.

Zemljevida: *Grintovci*, 1 : 25.000, PZS; *Kamniško-Savinjske Alpe*, 1 : 25.000, Sidarta.

Vzpon: S parkirišča gremo po poti oz. cesti do razgledne planine Podvežak, 1564 m. Nad kočjo nas čaka strmejši vzpon, nato pa se položneje dvigujemo prek poraščenega kraškega sveta pod Desko, 1970 m. Nad travnato ravnico se nam z desne priključi pot s planine Vodole,

1570 m, mi pa nadaljujemo levo (mimo Inkretovega studenca malo ob poti) in prečimo strma pobočja Tolstega vrha, 1986 m, (v snegu plazovito). Na označenem razcepu gremo desno proti Molički planini, na naslednjem razcepu pa naravnost do bližnjega prevala Prag, 1870 m. Tu zavijemo desno proti planini Ravne, kaj

kmalu pa nas lesena tabla usmeri levo. Med ruševjem in skalami se strmo vzpenjamo. Na vršnem slemenu lahko izberemo desni Veliki vrh, 2110 m, ali levo Veliko Zelenico, 2114 m.

Sestop: S travnatega slemena sestopimo po markirani poti na nasprotno stran, proti vzhodu. Pobočje je

najprej strmo in pot slabo uhojena, nižje pa se položi. S poti vidimo jamarski bivak, nato pa se spustimo na Sedelce, 1840 m, med Velikim vrhom in Dleskovcem, 1965 m. Od tam gremo levo okrog Velikega vrha do Praga in se po poti vzpona vrnemo na izhodišče.

Mojca Stritar Kučuk

Deska, 1970 m

(desno Ravne). Peljemo se še mimo odcepa proti Podvežaku do konca ceste.

Časi: Izhodišče-Deska 1.30 h

Deska-Stare stale 1 h

Stare stale-izhodišče 1-1.30 h

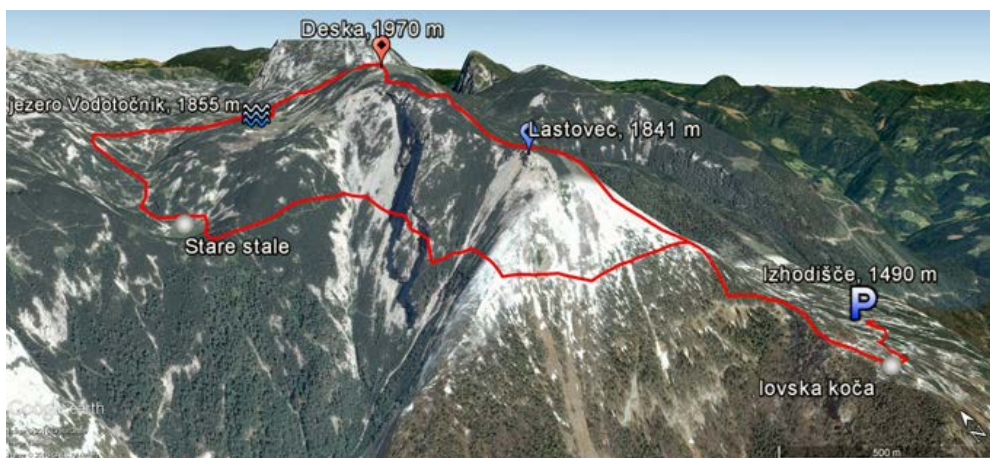
Skupaj 5 h

Sezona: Kopni letni časi.

Vodnika: Vladimir Habjan idr.: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004; Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003.

Zemljevida: *Grintovci*, 1 : 25.000, PZS; *Kamniško-Savinjske Alpe*, 1 : 25.000, Sidarta.

Vzpon: Po cesti gremo do lovske kočje, na slemenu za njo pa se začne dobro uhojena steza. Vzpenjamo se po njej, pri čemer se ves čas držimo razglednega roba. Višje pridemo na trave in v ruševje, še požgano od leta 2003. Ko

se teren položi, gremo desno pod vrhom Lastovca, 1841 m, (po želji tudi nanj), nato pa z nekaj vzponi in spusti na vrh Deske, 1970 m, z velikim moščicem.

Sestop: Z vrha se spustimo na nasprotno, severno stran, kjer ujamemo markacije. Po njih gremo levo dol do jezera Vodotočnik, 1855 m, ki ga z vrha

Deske ne vidimo. Za njim nas čaka strmejši spust po označeni poti do zanimive kotanje Stare stale s potokom. Markacije, ki peljejo v dolino Lučke Bele, se nekaj deset metrov dvignejo, na sedelcu, kjer se spet usmerijo navzdol, pa jih zapustimo in zavijemo levo na neoznačeno pot. Ta preči melišča

pod Lastovcem, 1841 m, in se nadaljuje po široki gredini pod stenami, kjer nas čaka najbolj divji in edini izpostavljeni del ture. Za robom, na južni strani, še razgledno prečimo do roba planote in stika s potjo vzpona, po kateri se vrnemo na izhodišče.

Mojca Stritar Kučuk

Dleskovec, 1965 m

Kamniško-
Savinjske Alpe

Razpotegnjeni boter celotne planote je širok in tolst, a v rokavih skriva tudi marsikatero presenečenje. Sem in tja njegova ruševnata prostranstva namreč sekajo

kratke stenice in kraške vrtače. Čeprav markacije, usmerjene predvsem na Korošico, obiščejo zgolj njegova pobočja, na vrh pridemo brez težav, in to v vseh letnih časih. Pozimi

je priljubljen in pred plazovi razmeroma varen turni smuk.

Zahtevnost: Nezahtevna označena in neoznačena pot. Potrebno je nekaj

smisla za orientacijo, zato v megli turo odsvetujemo.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 450 m

Izhodišče: Planina Ravne, 1500 m.

Tipična zimska podoba Dleskovca – široka in bela! Foto: Mojca Stritar Kučuk

Križevnik, 1909 m

Kamniško-
Savinjske Alpe

Če ga gledamo z Dleskovške planote, je neizrazit, poraščen izrastek na njenem severovzhodnem robu. Iz Robanovega kota pa je precej impresivnejši z divjimi severnimi stenami in vzhodnimi pobočji! Najlažja pot na vrh je nenaporna, z le malo višinske razlike, in udobna, saj vodi po mehkem, poraščenem gozdu in tratih, a tudi rahlo zamotana. Iskanje prave poti med ruševnatimi kotanjami pač terja nekaj orientacijske modrosti.

Zahtevnost: Nezahtevna neoznačena pot, potrebujemo pa nekaj smisla za orientacijo. V megli turo odsvetujemo.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višina: 1909 m

Višina izhodišča: 1500 m

Križevnik nad Polšakovo planino Foto: Franci Horvat

Višinska razlika: 400 m
Izhodišče: Parkirišče/obračališče pod Smrekovcem na koncu gozdne ceste nad planino Ravne, 1500 m.

WGS84: N 46,357451°, E 14,700093°
Iz doline Podvolovljek zavijemo za oznakami proti Korošici in se po ožji asfaltni, višje pa

makadamski cesti pripeljemo do križišča pred kmetijo Planinšek, kjer se držimo levo, na naslednjem razcepu pa desno proti planini Ravne (levo

WGS84: N 46,350040°, E 14,699692°
Iz doline Podvolovljek zavijemo za oznakami proti Korošici in se po ožji asfaltni, višje pa makadamski cesti pripeljemo do križišča pred kmetijo Planinšek, kjer se držimo levo, na naslednjem razcepu pa desno proti planini Ravne (levo Podvežak). Z glavne ceste v Podvolovljeku ok. 10 km.

Časi: Izhodišče–planina Dolga trata 1 h
Planina–vrh 30 min

Sestop 1–1.30 h

Skupaj: 3–4 h

Sezona: Kopni letni časi, posebej jesen (macesni!).

Vodnika: Vladimir Habjan idr.: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004; Andrej Stritar: *111 izletov po slovenskih gorah*. Sidarta, 2006.

Zemljevida: *Grintovci*, 1 : 25.000, PZS;

Kamniško-Savinjske Alpe, 1 : 25.000, Sidarta.

Vzpon: Za kočo na planini Ravne, 1500 m, nas table usmerijo levo. Skozi gozd in ruševje se dvigujemo po markirani poti proti levi do širokega Dleskovčevega slemena. Tu se pot usmeri desno in nas skozi ruševje privede do uravnave planine Dolga trata s skromno

pastirsko kočico. Markacije zapustimo in zavijemo desno, po neoznačeni stezi proti Dleskovcu, 1965 m. Večjo vrtačo obidemo po levi strani. Če se pot izgubi (ali če jo izgubimo mi), poiščemo prehode prek precej preglednega kraškega sveta do širokega, prijaznega vrha. **Sestop:** Najenostavneje sestopimo po poti vzpona.

Lahko pa se z vrha spustimo po lahko prehodnem terenu na sever, na Sedelce, 1840 m, med Dleskovcem in Velikim vrhom, 2110 m. Tu ujamemo markirano pot, po kateri gremo desno. Z nekaj vzponi in spusti obkrožimo severno in vzhodno plat Dleskovca, pot pa nas vrne na planino Ravne.

Mojca Stritar Kučuk

Križevnik, 1909 m

Podvežak). Peljemo se še mimo planine Ravne do konca ceste. Z glavne ceste v Podvolovljeku ok. 10 km.

Časi: Izhodišče–planina Polšak 1 h

Polšak–Križevnik 1 h

Sestop 1.30 h

Skupaj 4 h

Sezona: Kopni letni časi, posebej jeseni (macesni!).

Vodnika: Vladimir Habjan idr.: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004; Andrej Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*. Sidarta, 2003; Vladimir Habjan: *Brezpotja*. Sidarta, 2009.

Zemljevida: *Grintovci*, 1 : 25.000, PZS; *Kamniško-Savinjske Alpe*, 1 : 25.000, Sidarta.

Vzpon: S parkirišča gremo za markacijami po kolovozu, ki se priključi poti s planine Ravne. Na naslednjem sedelcu zapustimo markirano pot in zavijemo

desno (tabla za planino Polšak) na stezo, označeno z rdečimi pikami. Vodi nas malo gor in malo dol, v splošnem pa po ravnem, prek poraščene kraškega sveta do neizrazite dolinice (desno odcep do lovske kočice). Skoznjjo se mimo zajetja udobno vzpnemo do prijetne planine Polšak, 1695 m, s pastirsko kočico.

Sledi orientacijsko zahtevnejši del vzpona. Poti prek nepreglednega kraškega terena so neoznačene, pomagajo pa nam možici. S planine gremo približno v isti smeri kot prej, torej proti desni, nato pa v širokemu loku proti levi skozi naslednjo kotanjo z izvirčkom. Držimo se najrazitejše steze. Na razcepu

gremo desno, mimo manjše kotanje in nato strmeje proti vrhu, ki je še daleč na desni. Nekajkrat se približamo grebenu, sicer pa sledimo izsekani poti skozi ruševje do strmo odznanega vrha. **Sestop:** Sestopimo po poti vzpona. Dobro je, da si že med vzponom zapomnimo ključna mesta.

Mojca Stritar Kučuk

Mladinsko delo na prepihu

Delo mladih in delo z mladimi in kaj je pravzaprav razlika¹

Uroš Kuzman

V Sloveniji domala ni strategije ali razvojnega programa, v katerem se ne bi pojavila ena od fraz "poskrbeti je treba za mlade", "mladi so varnost naše prihodnosti" ali "na mladih svet stoji". To je seveda lepo, saj priča o visokem zavedanju, kako pomembna je skrb za zanamce. Vendar pa že krajša debata navadno pokaže, da so mnenja o tem, koga tak slogan sploh naslavlja, zelo različna. Nekateri mladost merijo v letih (do 18., 26. ali celo 29. leta), drugi po statusu učečega se človeka, spet tretji po zrelosti. V tem članku predstavljamo razlago, ki se je uveljavila na področju mladinskega dela, torej tudi v Mladinski komisiji PZS.

Kdo sploh so mladi

Socialno kategorijo mladosti in mladine sta v Evropo prinesla industrijska revolucija in urbanizacija. Če smo še na prehodu v drugo polovico prejšnjega tisočletja poznali le otroke, ki so kaj hitro poprijeli za vile in lopato ter prevzeli domači grunt, je industrija v mesta prinesla mulce, ki so

s trebuhom za kruhom odjadrali v svet po boljše življenje. Ti so navadno živeli v zelo slabih razmerah in le redki so se zmenili zanje. Službe niso našli vsi, tisti, ki so jo, pa so garali od zore do mraka. Zato se je v tem sloju občutno povečala tudi stopnja beraštva in prestopništva. Vzporedno s tem procesom se je pri tistih, ki so si lahko privoščili, začelo podaljševati obdobje šolanja. To je pomenilo, da so se prej v odraslost potisnjeni posamezniki začeli osamosvajati kasneje in so tako preložili

svoje iskanje odgovorov na vprašanja o službi, družini in prihodnosti. Vse to je oblikovalo nov segment družbe – mlade. Osebe, ki so fizično že dovolj zrele, da bi lahko vstopile v svet odraslih, a jih ta svet še ni v popolnosti sprejel. A dovolj negativnega prizvoka. Obdobje mladosti ni prineslo le generacije ljudi, ki še ne ve, kaj bi, temveč tudi nov velik družbeni izziv. Kaj hitro se je namreč izkazalo, da formalni šolski sistem v tem starostnem obdobju počasi odpoveduje. Mladi se za razliko od večine otrok ne pustijo le vzgajati! Hočejo več! Več besede, več moči, več poslušanja in so – ob ustrezni motivaciji – pripravljene prevzeti tudi več odgovornosti. Še več, kadar jim pomagamo, da si zadajo primerne cilje, so lahko s svojo neobremenjenostjo pri doseganju le-teh bolj učinkoviti od odraslih. Marsikaj so namreč pripravljene postoriti zgolj iz veselja in želje po učenju, druženju in socializaciji. Vse to je odprlo novo polje družbenega udejanjanja – mladinsko delo, poleg družine in šolskega okolja tretje gonilo osebnega razvoja.

¹ Članek o razlikah med delom mladih in delom z mladimi bo uporabljen kot dodatno gradivo tekmovalcem na državnem tekmovanju Mladina in gore januarja 2017 v Idriji (op. ur.).

Kdo poganja mladinsko delo

Zanimivo je, da smo v Sloveniji šele leta 2010 dobili zakon, ki opredeljuje delo mladinskih organizacij kot nekaj, kar je v javnem interesu. Dobrih trideset let smo torej potrebovali – od konca osemdesetih in prve študije Mirjane Ule o mladih v Sloveniji –, da smo tudi formalno zapisali, da je delo mladih v organizacijah več kot le prostočasna dejavnost in da mladi z njim pridobijo ogromno. Postanejo aktivnejši, bolj zaposljivi in si prek svojih vizij prizadevajo za boljši svet. Verjetno sta k temu prispevala tudi četrta, tehnološka revolucija in prihod nove zaposlitvene kulture oziroma zavedanja, da podjetja danes bolj kot certifikate iščejo veščine. Ena od velikih prednosti mladinskega dela je, da v njem učenje poteka na neformalni in prostovoljni bazi. Njegovi najbolj učinkoviti metodi v angleščini rečemo "learning by doing", slovenska šaljiva ustreznica pa pravi, da je treba mlade le vreči v bazen, da se naučijo plavati. Neverjetno je, kako motivirani postanejo dijaki, ko udeležujejo lastne ideje, in koliko hitreje se odvija učenje, kadar se učeči zavzamejo za to, da bodo nek projekt speljali po svoje. Zgodi se, da v takih primerih prej anemični dijaki ožive in v sebi odkrijejo skriti potencial, ki se odraža tudi na drugih področjih, ali pa zgolj najdejo družbo in dobre prijatelje. Vseeno pa vloga mentorja v tem procesu ostaja nezamenljiva. Marsikdaj se namreč zgodi, da je izziv pretežak, frustracija zaradi neuspeha pa tako velika, da privede do izgube motivacije in opustitve dejavnosti. Zato tudi mladinsko delo potrebuje svoj strokovni kader!

Konceptualno ločimo dva pristopa k mladim – *delo z mladimi* in *delo mladih*. Prvi je dokaj podoben šolskemu sistemu – program za skupino otrok ali mladostnikov pripravlja in vodi odrasla oseba, s to razliko, da si lahko izven učilnice privoščijo več izkustvenega učenja. Tako so vsebine bolj privlačne in življenjske, gonilo tega pristopa pa so *mladinski delavci* (angl. *youth workers*). Ti poleg direktnega stika z mladimi pogosto opravljajo tudi naloge bolj administrativne in organizacijske narave. Mnogi v tej svoji dejavnosti najdejo tudi zaposlitev ali vir dohodka, čeprav to v organizacijah, kot je na primer naša, ni nujno.

Kakorkoli, eno ključnih spoznanj organizacije, ki si veliko obeta od mladih, mora upoštevati, da mladostniki to fazo v nekem trenutku prerastejo. Če ne prej, ob prehodu v srednjo šolo, in takrat

je čas, da jim ponudimo nove izzive – aktivnejši pristop in priložnost, da se iz učenca spremenijo v učitelja ter začno sami soustvarjati program organizacije. Temu načinu pravimo *delo mladih*. To je torej točka, ko naj bi se nehali "ukvarjati s tabo", ti pa naj bi se (postopoma) začel "ukvarjati z drugimi"! Konec vajeništva, če želite, in začetek tlakovanja lastne poti.

V tem obdobju se mladim navadno ponudi precej izobraževanja, kadru, ki iz njega izide, pa poenoteno pravimo *mladinski voditelji* (angl. *youth leaders*). Gre torej za mlade osebe, ki se v svojem prostem času ukvarjajo z drugimi mladimi in so jim kot neke vrste starejši bratje in sestre. Njihova prednost je, da od otrok oz. mladostnikov, s katerimi delajo, niso tako odmaknjeni kot na primer njihovi starši in učitelji, vendar še vedno dovolj, da lahko usmerjajo njihov naslednji korak. To omogoča, da postanejo njihov zgled ter jim še vedno dopuščajo njihove *fore* oz. so še vedno malce "nori" v pozitivnem smislu te besede.

In kje v tej zgodbi je Planinska zveza Slovenije

Planinska zveza Slovenije je z ustanovitvijo mladinske komisije leta 1956 in kasneje mladinskih odsekov relativno pozno formalizirala usmerjeno delo z mladimi, vendar pa moramo v njen zagovor dodati, da kot taka ni klasična mladinska organizacija. Za razliko od sorodnih tabornikov in skavtov namreč planinska društva poleg dela mladih in z mladimi udeležujejo tudi področja, kot so: delo z odraslimi, vrhunski šport

(plezanje, alpinizem, turna smuka), gospodarstvo (skrb za planinske kočice in poti). Velikokrat se zato zgodi, da malenkost zaostajamo za tistimi najhitrejšimi, a lahko kljub temu rečemo, da je smer razvoja prava.

Najlepši primer, kako je prisotnost dela mladih nujna za napajanje mladinske sfere, je usposabljanje za vodnika PZS. Le-to je do leta 1992 potekalo v dveh različicah. Kot običajno vodniško usposabljanje na eni in tečaj za mladinske vodnike na drugi strani. Programa sta bila zelo podobna, vendar pa so bile metode podajanja pri zadnjem drugačne, z več družabnosti in bolj usmerjene v delo z mladimi, predvsem pa je bilo izobraževanje dostopno že

od šestnajstega leta dalje. Z vstopom v športne okvirje – vodnik PZS ima danes status strokovnega delavca v športu – se je ta pristop izgubil, pogoj za udeležbo pa je postala tudi polnoletnost. Program je tako dobil formalno potrditev, a je hkrati postal manj dostopen mladim, saj je Mladinska komisija PZS s tem (in tudi z ustanovitvijo Vodniške komisije) izgubila "bazen", iz katerega je prihajal v mlade usmerjen strokovni kader. Nastala je vrzel, ki se je kasneje odrazila tudi v sestavi in programu komisije.

Le-ta se je pričela krpati šele z novim, neformalnim izobraževanjem za mladinske voditelje. Programom, ki je na nek način "recikliral" pretekle ter jim dodal

še nekaj vsebinskega prepaha. Mladinski odseki so se ga zelo razveselili. V svojih vrstah so namreč imeli srednješolce in starejše osnovnošolce, ki so jih že pričeli uvajati v delo društva, a so jim hoteli ponuditi še nekaj dodatne motivacije. Zato je bilo usposabljanje v dolini Bavšice pravi naslov zanje, nekateri od njih pa so svoj izziv našli tudi v komisiji sami. *Win-win* situacija, bi rekli mladi! Na drugi strani je zadnje desetletje prineslo nekaj svežine tudi na področju dela z mladimi – nov učbenik *Planinska šola* in prenovu programov Mladi planinec in Ciciban planinec. Dnevniki le-teh so sedaj zasnovani tako, da ne beležijo le izletov, temveč usmerjajo tudi v pridobivanje veščin za dosego končnega cilja – sposobnost samostojnega varnejšega gibanja v gorah. S tem je nastala osnova, preko katere lahko delo z mladimi udejanjamo kjerkoli – v šoli, društvu ali v okviru družine, končna stopnja programa pa je zasnovana tako, da že usmerja tudi v delo mladih in sodelovanje pri načrtovanju programa. Vseeno pa področje mladinskih delavcev ostaja velik izziv za našo organizacijo. Pogrešamo namreč več vodnikov z znanjem, kako pristopiti k mlajšim planincem, pa tudi mentorski tečaji kot možnost dodatnega usposabljanja pedagoških delavcev v šolskem sistemu nekako ne uspejo prebiti membrane šolskih normativov in omejitev. A o tem kdaj drugič; sklenimo pozitivno.

Moj pogled

Četudi neka organizacija ne nudi idealne poti ali sistema za delo mladih

in z mladimi, pa vedno ponuja možnost le-to utreti. Kot človek, ki je velik del svojega življenja namenil delu z mladimi planinci, lahko rečem, da mi je to prineslo marsikatero konkurenčno prednost in da si danes upam več, kot bi si sicer. A vseeno, bolj me navdušuje spoznanje, da so vsi "merljivi" dosežki obrobne pomena. *Delo mladih ali delo z mladimi*, vse to so le izrazi, s katerimi želimo nazorneje nakazati smer in opozoriti na markacije, ki jih na deblih dreves puščamo generacijam za seboj. Zato si od tega prispevka ne obetam veliko, vesel bom že, če bom v katerem od bralcev utrnil novo misel. "Dovolj je teorije, gremo v akcijo ..." pri kakem mlajšem ali "Morda jim moramo pa res le bolj zaupati ..." pri kakem starejšem. Resnica je namreč, da sta oba pristopa neločljivo povezana in prepletena ter da je mladinsko delo mnogo več, kot lahko opišemo z besedami. Je nevidna snov, ki povezuje.

Vedno znova srečuješ mlade, s katerimi si oblikoval te zgodbe, se spominjaš neprespanih noči, zadovoljnih nasmehov in verižnih elektronskih sporočil, od katerih za vedno ostane energija. Energija, ki posameznika dvigne, da ustvarja, da dela in da oblikuje. Da daje vse od sebe in ponoči mirno spi. Marsikatera ideja bi ostala v vetru, marsikatera pesem na papirju in marsikatera odločitev le brezbrizen skomig z rameni. Bili so navdih, danes so zahvala. Mladi hočejo! Če jim bomo znali odpreti vrata, so lahko prihodnost te organizacije. ●

V osrčju Mont Blanca

Kuffnerjev greben na Mont Maudit

Klemen Gričar

Zgodovina prvega vzpona po jugovzhodnem grebenu Mont Maudita sega v davno leto 1887. Od 2. do 4. julija so se Moritz von Kuffner z vodnikoma Alexandrom Burgenerjem, Josefom Furrerjem in nosačem v treh dneh povzpeli na Mont Maudit čez ledenik Brenva in tako imenovanega mejnega grebena (arête de frontière); turo so zaključili še z vzponom na Mont Blanc. Veliko dejanje pred časom žičnic na Aiguille du Midi ali Pointe Helbronner in udobnih koč Cosmiques ter pred kratkim prenovljene koč Torino. Danes je Kuffnerjev greben ena najlepših klasičnih grebenskih tur v pogorju Mont Blanca.

Odločitev

Ko sva z Ivo nekega večera pila genepi po večerji, je padla ideja za vzpon po Kuffnerjevem grebenu. Pred petimi leti sem po njem vodil francosko gospo Dominique za njen 60. rojstni dan, turo sem poznal. V zadnjih dveh tednih, ko sem imel priprave za Matterhorn v gorah okoli koč Torino, sem videl, da se naveze odpravljajo in da so pogoji odlični. V začetku avgusta

Pogled na Kuffnerjev greben s pobočij
Mont Maudita, v ozadju Tour Ronde,
3792 m Foto: Klemen Gričar

2

3

1 Obhod tega grebenskega "žandarja" je najzahtevnejše mesto prečenja.

Foto: Klemen Gričar

2 Najtežji odstavek grebena

Foto: Klemen Gričar

3 Sestop pod seraki na pobočju Mont Blanc du Tacula Foto: Klemen Gričar

sem imel nekaj dni prosto in odpeljala sva se v Courmayeur malo pogledat mestece in se drenjat po natrpanih ulicah v času *feragosta*, meseca dopustov v Italiji. Po obvezni kavi in sladoledu sva imela gneče kmalu dovolj, zato sva pobegnila v Entrèves na Skyway, novo gondolsko žičnico; dostava na Pointe Helbronner je bila hitra, nič ni bilo treba čakati v vrsti kot nekoč. Ogledevanje sva odložila na popoldanski čas in se z dvigalom spustila do kočice Torino. Oskrbnik Armando Chanoine, tudi gorski vodnik, me že dolgo dobro pozna, zato sva dobila postelji v vodniški sobi. V koči Torino sem v zadnjih tednih julija spal skoraj večkrat kot doma v Chamonixu. Popoldanski čas sva ubijala z ogledom muzeja kristalov na žičniški postaji Helbronner. Prenovljena pred dvema letoma je videti kot vesoljska postaja.

Po grebenu

Večerja je bila klasično italijanska: *minestra* ali *pašta* za prvo ter golaž in pire krompir za drugo jed. Sladica in mala četrtinka vina, da se popravi krvna slika. Potem pa kmalu spat. Zajtrk je ob drugi uri zjutraj, zgodnji start je obvezen zaradi visokih temperatur podnevi. Ponoči iščem prehode proti Combe Maudit. Občasno ugasnem čelno svetilko in ob soju zvezd preverjam

pozicijo na silhuetah Tour Ronde in Grand Capucina. Okoli naju je še nekaj navez, vendar dve zavijeta v Aiguilles du Diable, tako da se ne moreva zanašati na njihovo sled. Na srečo sneg drži in po uri in tričetrt prideva pod krajno zev. Naveza Italijanov je pred nama in fanta najdeta lep prehod na desni strani. Slediva jima po snežni strmini in na grebenu prevzamem vodstvo. Občasno so vidne sledi stopinj navez iz prejšnjih vzponov. Veliko je snega, pred petimi leti je bila pretežno kopna skala. Napredujema hitro po grebenu pod rdeči stolp Pointe de l'Androsace, kjer počivava. Mimo prileti nemška naveza, dva mladeniča solirata, verjetno se pripravljata za kaj težjega. Mlad francoski vodnik je za njima s soplezalcem, verjetno nabira izkušnje za zaključni izpit. Midva se odpraviva za njima pred italijansko navezo. Na ključnem mestu smeri se ravno sprazni varovališče in v nekaj gibih se povzpnem čez skalni odstavek. Včasih je koristno biti visok. Sledi kratek spust, uživaško plezanje po mešanem terenu, nato še zadnje snežišče in sva na vzhodnem grebenu Mont Maudita.

Nazaj v dolino

Ivo malce boli glava, zato se odločiva za sestop na Aiguille du Midi. Podor in plaz serakov me spomnijo na nesrečo iz leta 2012. Takrat je umrlo devet ljudi pri vzponu na Mont Blanc. Sestop je zanimiv, opažam, da se smer po pobočju Mont Blanc du Tacula vsako leto spreminja. Zaradi globalnega segrevanja se ledeniki zmanjšujejo, seraki in razpoke pa večajo. Ob pol dveh popoldne doseževa gondolsko žičnico na Pointe Helbronner in padeva v počitniško

gnečo. Razpoloženje je kljub kaosu na višini, pozdravljam se z vodniki, potem pa se namestimo kar na tleh, dokler nas vrstni red gondole ne pokliče k sestopu. V Entrèvesu naju vročinski val iz ledeniškega sveta prestavi v civilizacijo in pri kombiju se preoblečeva v kratke hlače in majice. Še vožnja domov skozi predor in lep dan se zaključijo z veliko skledo solate. **o**

informacije

Zahtevnost: D/IV/P3. Grebenski vzpon v mešanem svetu, ledeniška tura na pristopu in sestopu. Vzpon stalno poteka na veliki višini, lotimo se ga le v zanesljivem vremenu.

Oprema: Set metuljev, 2 kompleta, 2 neskončni zanki 120 cm, 4 vponke z matico, oprema za ledenik, vrv 50 m.

Izhodišča: Rifugio Torino, 3375 m; bivak Alberico e Borgna alla Fourche 3684 m; Refuge des Cosmiques 3613 m. Najvišja točka: Mont Maudit 4465 m, rama na vzhodnem grebenu, 4240 m.

Sestop: Po pristopni smeri na Mont Blanc z Aiguille du Midi.

Literatura: François Labande: *La Chaîne du Mont Blanc*. Tome 2, 2005.

Buscaini Gino: *Monte Bianco*. Vol. 1. CAI-TCI, 1994.

Gaston Rébuffat: *The Mont Blanc Massif. The 100 Finest Routes*. The Mountaineers, 1996.

Philippe Batoux: *Mont Blanc. The Finest Routes: Rock, Snow and Mixed*. Vertebrate Publishing, 2012.

Zemljevidi: *Chamonix. Massif du Mont Blanc*. IGN, 1 : 25.000.

Monte Bianco, Courmayeur, La Thuile, Chamonix. IGC, 1 : 25.000.

Monte Bianco. Meridiani Montagne, 1 : 30.000.

Tri dežeze, en svet

Občutenje treh celin

Marijan Lačen

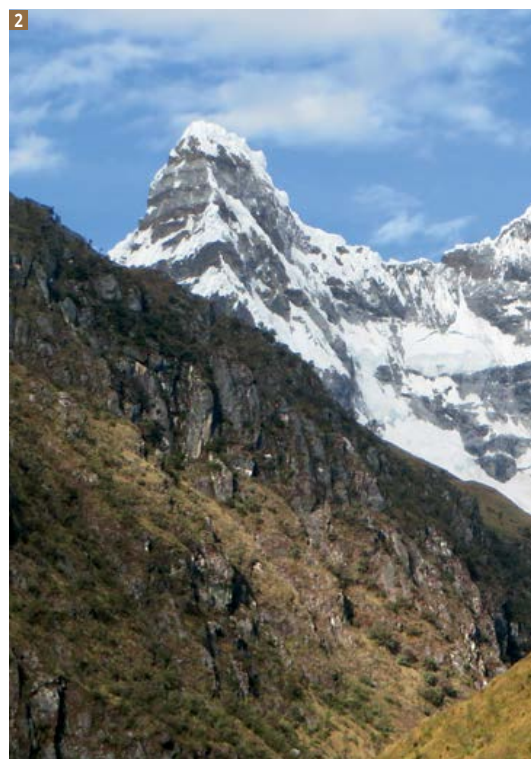
Želja po gorskih doživetjih me je v zadnjem času ponesla v tri dežeze. Hoji po hribih sem dodal še rafting in kolesarjenje v hribih. To so tri najbolj elementarne in pogoste oblike človeškega gibanja, pri katerih lahko napreduješ izključno s pomočjo lastnega telesa oz. sile svojih mišic. Tri dežeze, ki so si na hitro in po prvi oceni zelo različne. Malo bolj subtilen premislek pa človeka prepriča o nasprotnem.

Otroci

Nepal je predvsem v gorskem svetu budistična dežela. V njej živijo budisti, ki so budistično vzgojeni, budistično razmišljajo in budistično doživljajo. Mislim, da je za nama že enajst dni trekinga okoli Anapurn, veličastne verige himalajskih vršacev, ko se odločiva, da sva že dovolj daleč od civilizacije in lahko začneva podarjati, kar sva prinesla s seboj. Nič posebnega, a za njih pravo bogastvo, ki jih zadovolji, morda osreči za nekaj dni ali celo več. Kar nekajkrat sva bila nižje spodaj, kjer je nekoliko več civilizacije in s tem življenje lažje, v skušnjavi, da bi razdala te najine skromne zaklade (nekaj kilogramov žvečilnih gumijev, več kot sto kemičnih svinčnikov in nekaj rabljenih plišastih igrač). Njihove kot oglje črne, nekam otožne oči z izrazom nemoči in brezupa, ki so nas, bele sahibe nemo spremljale, so človeka vseskozi navdajale z občutjem in potrebo, da bi jim nekako pomagal. Nikakor se ni bilo moč izogniti neprijetnemu občutku krivde, da prideš med njih kot bogataš, kar po evropskih merilih zagotovo nisi, in jim jemlješ to njihovo čudovito deželo za svoje zadovoljstvo. A oni te lepote ne morejo niti ne znajo uživati. Njihova življenja so vse preveč vpeta v vsakodnevno borbo za skromno preživetje. To so otroci, ki jim je le malo ur na dan dano za igro, sproščenost in veselje. Večino časa so že od rane mladosti naprej vpeti v večkrat ne ravno lahka domača opravila ali pa prodajajo svoje delo drugje. Višje ko sva šla, težje

so bile njihove življenjske razmere in manj časa za sproščeno otroško življenje. Vedno bolj sem se zavedal, da je nemara to vzrok za njihove otožne poglede. Ko sva tam gori, krepko čez tri tisoč metrov visoko, izročila prva darila, so se pogledi razsvetlili, ročice so se skromno stegnile naprej in v pogledih sem začutil upanje in radost. Čisto nič drugače kot doma pri svojih otrocih, vnukih in drugih otrocih ob novoletnem obdarovanju. Peru je katoliška dežela. V njej živijo katoličani, ki so katoliško vzgojeni, katoliško razmišljajo in katoliško doživljajo. Več ur, vsaj tri, že hodijo za mano. Na tako imenovani varni razdalji. Štirje so. Težko bi določil njihovo starost. Mogoče imajo sedem, osem let, več kot deset zanesljivo ne. Kar daleč so že od doma. Pri nas doma bi bila že prava panika. Tu je očitno ni in je ne bo. Saj so čisto mirni, če bi zaradi skrbi svojih staršev pričakovali kakšno hudo kritiko, zanesljivo ne bi bili tako mirni. Nekajkrat sem jih poskusil nagovoriti, a so se vedno umaknili za korak, dva ali se skrili za bližnje drevo ali skalo. Njihove zvedave oči me neprestano spremljajo. Vsakokrat ko se od daleč zagledam v njih, mi nekaj govorijo, na vsak način mi želijo nekaj povedati. Te oči inkovsko-španskih potomcev visoko na perujski andski planoti so tako zelo podobne in hkrati tako različne od tistih iz nepalskih višav. V njih je prav taka svetleča črnina, da človeka, ki se ogleda v njih, nekam zasanjajo. Vendar v njih ni tiste žalostne otožnosti, temveč izžarevajo živ,

radoveden pogled. Toda njihovo vedenje je v nasprotju z njim. Sramežljivo, zadržano, nekako bogaboječe. Tudi po tem, ko se usedem in iz nahrbtnika izvem skrite zaklade, ne planejo po njih, čeprav v njih zaslutim neprikrito željo, da bi najraje storili ravno to. Šele ko jim zelo nedvoumno pokažem in tudi poskušam v nekaj besedah španščine povedati, da je to za njih, se previdno stegnejo s tisto značilno krettno, prosim, pa mi daj. V njihovih očeh zažari tista tako zelo prepoznavna

3

s svečko, ki jim nagajivo visi iz nosa vse do ust. Očitno že zelo dolgo niso bili obrisani. Še bolj očitno to nikomur ni mar, ne njim ne njihovim staršem. Poskušam se vključiti v njihovo igro. Nič nimajo proti. Le gledajo me s svojimi širokimi očmi, tako zelo podobnimi tistim iz Nepala in Peruja. Nerodno nekaj časa skačem v tej igri z njimi. Z ničimer mi ne dajo vedeti, kakšen štor sem v primerjavi z njimi. Naenkrat začutim v svoji roki drobno ročico. Pogledam jo, ona pogleda mene. Dva živa oglja pet, šest let stare deklice. Milo in zaupljivo me gleda. Pogled, ki te prevzame in ga težko pozabiš. Čisto nagonsko, kot da bi se ji lahko z eno žvečilko oddolžil za ta prvobitni in iskreni pogled, se z roko stegnem v nahrbtnik in ven potegnem šop žvečilk. Želi jih vzeti. A je za hip prepozna. Cel trop otrok je v trenutku prekinil svojo igro in se zapodil proti meni in preden sem se zavedel, je bila roka prazna. Stopili so nekoliko nazaj in v poziciji "mi bi še" čakali na naslednje darilo. Moja prijateljica ni dobila ničesar. Obe očki sta se ji rahlo orosili in široko, očitajoče zrlji vame. O bog, koliko takšnih krivic je že doživela v svojem življenju, berem v njenem izrazu. Poiščem najlepšo plišasto igračo in najslajše bombone ter ji vse varno stisnem v roke. Samo še enkrat me nežno, mogoče hvaležno pogleda in kot prestrašena srna zbeži proti svoji hiši.

luč srečnega otroka, ki se mu je pravkar izpolnila trenutno njegova največja želja na tem svetu.

1 Budistični tempelj v Nepalu

Foto: Marijan Lačen

2 V Cordillere Huayhuash

Foto: Marijan Lačen

3 Deček iz Cordillere Huayhuash

Foto: Marijan Lačen

4 Vsakdanjost v Cordillere Huayhuash

Foto: Marijan Lačen

Maroko je islamska dežela. V njej živijo muslimani, ki so islamistično vzgojeni, islamistično razmišljajo in islamistično doživljajo. Berberska vas globoko v Visokem Atlasu Maroka je polna otrok. Velikih, majhnih in čisto majhnih. Po velikem prašnem vaškem dvorišču skačejo sem in tja. Očitno se gredo neko igro, katere bistva kljub daljšemu opazovanju ne uspem razvozlati. Eden je bolj skromno oblečen kot drugi. Vsi so kar simpatično zaprašeni, najmlajšim pa se prah veselo meša

4

Rafting

Bhote Koshi v Nepalu se burno krotoviči globoko spodaj pod nami. Njene penaste brzice vzbujajo strah in spoštovanje. Že od tu zgoraj, kako bo šele spodaj, ko bom v njih. Njena pot se začne daleč zgoraj na severu, v Tibetu, blizu najvišje gore na svetu, Mount Everesta (Sagarmatha po nepalsko). V milijonih let je presekala množico himalajskih vrhov in si svojo pot drzno začrtala od himalajskih vršacev do ravnin Katmanduja. Milijarde in milijarde kubikov vode je že preteklo skozi te globoke in temačne soteske, čez penete brzice in čez divje čeri. Ogromno rodovitnega materiala je prinesla na nepalska polja, brez katerega življenje doli na jugu ne bi bilo mogoče. Večkrat se v tej divji vodi znajdejo ljudje, ki nekako ne spadajo vanjo. Kadar se to zgodi po nesreči, pogosto izginejo za vedno in, resnici na ljubo, postanejo kar dobro gnojilo na poljih. V zadnjem času so tu kajakaši in raftarji, ki se hočejo soočiti s prvobitnostjo divje narave. Danes bomo raftarji tudi mi. Na startu se še enkrat ozrem od spodaj navzgor, pozneje za to ne bo več časa. Pogled drsi po navpičnih stenah navzgor, vse višje in višje. Steni ni in ni videti konca. Saj se pet tisoč metrov in več vertikalne ne more kar takoj končati. In zgoraj daleč, neskončno daleč, se bleščijo zasneženi vrhovi najvišjega in najmogočnejšega gorstva na svetu. Prvi prš vode, ki je nadvse osvežujoč, nam da vedeti, da ravno vroče ne bo, čeprav nam je že kar precej toplo. A ne

vem zakaj. Prha nas v hipu iz hribovske zasanjanosti prestavi v vodno realnost. Kaj bi dal, da bi bil zdaj zgoraj v hribih, ne pa na zibajočem se in divje poskakujočem raftu. Takoj na začetku so brzice najbolj divje. Začne se *rock'n'roll*, kot nekateri imenujejo rafting in njegovo svobodno gibanje na razpenjenih valovih. Poseben užitek, ki ga zlepa ne moreš opustiti, ko ga enkrat okusiš. Večurna pot navzdol, ki se vsakih nekaj deset metrov dramatično spremeni, nas popolnoma vsrka vase. Te trenutke živimo samo za reko in z reko Bhote Koshi. Vsaka misel na kaj drugega bi bila lahko kar usodno nepremišljena napaka. To popolno zlitje z deročo vodo je nekakšen krst prvobitnosti človeškega doživljanja in gibanja. Spodaj, ko se reka umiri, nas izpljune na breg kot nezaželen material. A naše doživetje je popolno.

Kolesarjenje

Precej kilometrov je že za nami. Makadamska cesta se vse bolj vijugasto in drznejše dviguje proti vrhovom Cordillere Negre v perujskih Andih. Čeprav sem že marsičesa navajen, me kar pošteno stiska v prsih. Nisem si čisto na jasnem zakaj. Morda zaradi tega, ker se naš kombi na vsaki *ridi*, in teh ni konca ne kraja, nevarno zaziblje čez rob ceste. Ker sedim spredaj, na vsakem ovinku dobro vidim vse globlje brezno pod seboj. Šoferjeva razlaga, da so to posebni kombiji, izdelani za takšne razmere in imajo precej zmanjšano osno razdaljo, nič ne

pomaga. Moj spomin preletavajo slike različnih avtomobilov, ki so v Andih ničkolikokrat končali svojo pot. Tudi dodatna razlaga šoferja, da se je to zgodilo le domačinom, ki res pretiravajo, nas, turiste, pa vozijo bolj previdno, ne zaleže veliko. Vožnja je za mene odločno prehitra! Ali pa me stiska zaradi tega, ker se bom čez čas kot *free rider* (za kar nisem izučen) moral s kolesom spustiti po tej cesti navzdol. Ker lahko to pišem, je bila očitno vsa tista stiska brez podlage. Še nekaj *rid* in vožnjo končamo na enem izmed sedel Cordillere Negre, nekaj več kot tri tisoč tristo metrov visoko. Pred nami je okoli tisoč petsto metrov spusta. Ampak ne še. Prej se morajo oči in duša napasti pogledov na za mnoge najlepših gorah na svetu. Zaradi aklimatizacije za nadaljnje ture in seveda zaradi teh pogledov smo prišli sem. Cordillera Blanca (Bela veriga) upravičeno nosi to ime. Pred nami so v nebo kipeči drzni vršaci, okovani v večer belo-zelen led. Dosegajo višine od šest tisoč do skoraj sedem tisoč metrov. Mislim, da si noben slikar v svoji fantaziji ne bi upal narisati peivlačnejših oblik. Resničen pogled, ki jemlje dih in ga še ne bi nehal uživati. A treba je dol. Sprva z malo bojzani in z rokami preveč na zavorah. Počasi popuščajo zavore v meni in na kolesih. Vožnja postaja vse hitrejša in vse bolj sproščujoča. Ko zapeljem v predmestje Huaraza (največjega mesta med Blanco in Negro), mi je kar žal, da je vsega konec. Zdaj bi šele začel uživati. A tako je pač v življenju.

- 5 Visoki Atlas v Maroku, v ozadju najvišji vrh Jebel Toubkal, 4167 m Foto: Marijan Lačen
- 6 Iskrenost otroškega sveta, Maroko Foto: Marijan Lačen
- 7 Če so brezskrbni v svoji igri, so vsi otroci tega sveta srečni. Foto: Marijan Lačen

Treking

V soju čelnih svetilk nekaj po tretji uri zjutraj počasi zagrizemo v strmino nad taborom, ki nas je na višini nekaj manj kot tri tisoč metrov gostil zelo kratek čas noči. Naš cilj je okoli tisoč dvesto metrov nad nami. Jebel Toubkal – najvišji vrh Visokega Atlasa v Maroku. Za Kilimandžarom in Mount Kenijo je to tretje najvišje pogorje v Afriki. Že po dobri uri hoje, ko se svet postavi še bolj pokonci, bi skoraj morali nataktniti dereze, a so na srečo naši predhodniki vsekali kar dobre stope v strmeh, ponoči trdem in poledenem snežišču. Kar hitro napredujemo. Pri tem seveda razmišljamo, kako raznolika je ta Afrika. Še včeraj smo se pekli na marakeški planoti pri več kot štiridesetih stopinjah, zdaj pa je temperatura krepko pod ničlo. Ravno ta hitra sprememba temperature in pa višina brez aklimatizacije sta glavni nevšečnosti vzpenjanja na ta vrh, ki sicer tehnično sploh ni zahteven. A ne prva ne druga nevšečnost nam ne predstavljata posebnih ovir. Kljub temu čas kar hitro teče in s prvimi jutranjimi žarki že stojimo na vršnem grebenu. Pred nami sta le še kakšni dve uri vzpona. Vršna kupola zažari v vzhajajočem soncu,

prav tako bližnji atlaški vrhovi. Njihova temna stara kamenina, ožarjena v oranžno-rdeči barvi, daje čuden pridih skrivnosti. Zato lahko razumemo, zakaj so bile za Berbere te gore svete in niso nikoli poskušali stopiti na njihovo teme. Z vsakim korakom navzgor se čarobna barva spreminja iz nianse v nianso in končno izgine. Zamenja jo prava op-art umetnost. Črna kamenina, delno prekrita z belimi zaplatami snega. Še nekaj korakov, še nekaj prijemov za mrzle temne skale in rahlo zadihani zaradi redkega zraka stojimo na vrhu Toubkala. Vse dol proti jugu do Kilimandžara in proti severu do Mont Blanca ni ničesar višjega nad nami. Prijeten občutek, ko se človek zazre v doline, ki jih jutranje sonce še ni čisto prebudilo, preplavi naše doživljanje in nagradi ter osmisli naše početje. S tem se mi znova, kot že tolikokrat, potrdi upravičenost osvajanja tega nekoristnega sveta.

En svet

Gore teh dežel se razlikujejo po sestavi, prostranosti, višini, poraslosti in plodnosti ter poledenosti. To so objektivne danosti, za človeka pa je pomembno subjektivno dožemanje gora. Le-to je odvisno od trenutnega razpoloženja in stanja posameznika. Zato lahko različne gore dojame enako ali enake gore različno. Vse to človeku daje (ali pa ne) bogata doživetja in različne preizkušnje. V teh treh deželah živijo otroci, ki so si zaradi svojih življenjskih razmer

in različnih izkušenj zelo različni. Njihove življenjske poti so zelo različne. Zaznamovala jih je različna vzgoja. Zato so Nepalci, budisti, stoični in sočutni; Perujci, katoličani, bogaboječi in vdani; Maročani, muslimani, fanatični in pripadajoči skupnosti. Kljub temu so predvsem ljudje v svoji prvobitnosti. Elementarne človeške potrebe so praviloma močnejše kot različne vzgoje in različne razmere. In te so enake pri vseh. Vsi se veselijo ali žalostijo zaradi podobnih stvari, vsi želijo ljubiti in biti ljubljene, vsi imajo potrebo po varnosti in sprejetosti, vsi živijo ali umirajo zaradi podobnih vzrokov. Več nam je skupnega kakor različnega.

Tri različne religije so zaznamovale tri različne kulture, običaje in življenjske sloge. Le-ti jih postavljajo navidezno in v vsakdanjih situacijah daleč vsaksebi. Zaradi njih v svetu vladajo nespravljivost, sovraštvo in vojne. Pri tem pa vse tri pridigajo popolnoma enako: spoštovati in ljubiti bližnjega, vsakomur storiti le to, kar želiš, da bi drugi storil tebi. V svojem bistvu so si torej enake. Le prepoznati je treba to bistvo, odmisli različnost in dati prednost enakosti ter jo začeti živeti. Ta enakost se zrcali v človeški etiki, ki mora prevladati nad različnostjo religij. Vse tri dežele živijo na enem svetu, vsi otroci imajo enake potrebe, vsem so nam dane enake gore, vse tri religije izpričujejo enako resnico. En je ta naš svet in moramo ga živeti enako pošteno, spravno in ljubeče. ●

Plezanje v peščenjaku, ki te prevzame

Plezanje za vse

Manca Čujež

Mednarodni projekt Plezanje za vse, pri katerem so moči, ideje in izkušnje združile planinske zveze Češke, Hrvaške, Italije, Madžarske, Slovaške in Slovenije, je med 25. septembrom in 2. oktobrom 2016 uvodoma razprl krila v Adršpachu na severu Češke, v prihodnjih dveh letih pa se bo selil v ostale pridružene države.

sodelovanja med državami," je poudaril Damjan Omerzu, vodja projekta pri Planinski zvezi Slovenije (PZS). Srečanje devetdesetih udeležencev iz šestih držav je kot prva gostila Planinska zveza Češke (PZČ), naslednja postaja projekta bo junija 2017 v Visokih Tatrah na Slovaškem, oktobra 2017 bo srečanje v Paklenici na Hrvaškem, v začetku leta 2018 bo gostiteljica Slovenija, jeseni 2018 pa sledi sklepno dejanje v Italiji. Strokovni sodelavci PZS so skupaj s predstavniki drugih planinskih organizacij sodelovali v delovnih skupinah, ki so zajemale delo z mladimi, problematiko prostega dostopa do gora, vključevanje starejših in invalidov, mednarodno povezovanje, usposabljanja za aktivnosti v gorskem svetu ter vključevanje različnih skupin v delo planinskih organizacij. Spoznali so razlike delovanja in problematiko planinskih zvez na posameznih področjih, na prihodnjih srečanjih pa bodo podelili primere dobre prakse, preučili možnosti za njihovo vpeljavo v lastno delovanje in razvijali smernice plezanja za vse.

Indijansko poletje na severu Češke

"Veliko vprašanj pred začetkom projekta je rešilo vreme, saj je bilo ves teden sončno, kar je precej neobičajno za ta del leta. V peščenjaku namreč ne moremo plezati, če je deževno ali vlažno. Tovrstno plezanje se močno razlikuje od drugih vrst plezanja. Veliko je nezavarovanih smeri, zato smo se spraševali, kako ga narediti varnejšega, za kar so poskrbeli naši plezalni vodniki, ki so veliko prispevali k samemu doživetju. Želeli bi si več sodelovanja med plezalci iz različnih držav, a verjamem, da se bodo na prihodnjih srečanjih bolj povezali, prav tako smo ob nekaj organizacijskih zapletih pustili prostor za izboljšave prihodnjim organizatorjem," je ob koncu krstnega gorniškega tedna malce utrujen, a zadovoljen sklenil predsednik Planinske zveze Češke Honza Bloudek.

Člani slovenske mladinske alpinistične reprezentance (SMAR) so se kalili v plezanju v peščenjaku in spoznavali svojevrstno plezalno etiko, predstavniki planinskih zvez pa so v delovnih skupinah prevetrili ideje, kako spodbuditi ljudi vseh starosti, še posebej mlade, k aktivnemu ukvarjanju s plezanjem, alpinizmom, planinstvom in drugimi sorodnimi športi.

Približevanje plezanja in planinstva širši javnosti

"Ključna aktivnost projekta, ki je sofinanciran s strani Evropske komisije,

Posebna izkušnja plezanja v peščenjaku in spoznavanja svojstvene plezalne etike
Foto: Anže Klarič

programa Erasmus+: Sport, Youth and EU Aid Volunteers, je izvedba petih mednarodnih izmenjav, ki bodo potekale v vseh partnerskih državah, razen na Madžarskem. Z izmenjavo strokovnih izkušenj, poglobljenih obravnav skupnih problemov in iskanja rešitev načrtujemo ob koncu projekta izluščiti nove metode in akcijski načrt za še dodatno približanje plezanja in planinstva širši javnosti in nadgradnjo mednarodnega

Plezanje za vse v sodelovanju šestih evropskih planinskih zvez
Foto: Martin Grajciar

Indijansko poletje je na severu Češke velikodušno odmerilo doživetja z veliko začetnico tudi za tiste, ki prisegamo na manj navpična in trdnejša tla pod nogami, saj je narodni park Adršpach prepreden z zgledno urejenimi in označenimi potmi, ki vijugajo mimo peščenjakovih velikanov, pokukajo v njihovo drobovje in se vzpejo na očarljive razgledne točke.

Ohranjanje tradicije in svojevrstne plezalne etike

Glavnina mednarodnega srečanja je bila namenjena plezanju, saj je širše območje narodnega parka Adršpach evropska zibelka plezanja v peščenjaku, ki so ga v plezališčih Adršpach, Teplice, Ostaš in Křížový vrch spoznavali tudi slovenski alpinisti. Kot je razložil načelnik Komisije za alpinizem PZS Miha Habjan, je način plezanja, ki se je razvil v svojevrstno plezalno etiko, rezultat več dejavnikov: stoletne plezalne dediščine vzhodnonemških plezalcev, ki so prve vzpone na adršpaške stolpe, sprva po počeh in kaminih, pozneje tudi po stenah, ploščah in razih, opravili brez ali z zelo malo vmesnega varovanja; stolpov iz zelo občutljivega peščenjaka, kjer je prepovedana uporaba železnih premičnih varoval, ki bi poškodovala kamnino, za vmesno varovanje se poleg fiksnih *rink* uporabljajo najlonske trakove, neskončne zanke in posebne vozle, večinoma je prepovedana tudi uporaba magnezija, prav tako plezanje v deževnem oz. vlažnem vremenu; ter sodobnih

čeških plezalcev, ki ohranjajo tradicijo in poseben način plezanja.

"Kljub temu da so stolpi veliki 'le' do največ sto metrov, večina manj, je to zelo resna in psihično zahtevna *plezarija*, ki se je je treba lotiti z veliko mero spoštovanja in previdnosti. Po drugi strani pa je treba biti odločen, s pravo mero samozavesti in znanja, pa tudi osnove varovanja z zatikanjem vozlov je treba usvojiti. Na srečanju so nam gostujoči češki plezalci pokazali osnove obrti izdelave vozlov, zatikanja teh in vsega ostalega, kar smo morali vedeti za začetek plezanja na stolpe," je povedal Habjan in slikovito opisal slovensko 'ogrevanje' v peščenjaku. "Kot smo navajeni doma, smo v plezalnem vodniku iskali primerne ogrevalne smeri, a smo kmalu ugotovili, da plezalne ocene o smereh ne povedo veliko. Po nekaj uvodnih smereh smo se seznanili s kamnino, (ne)varovanjem in začeli izbirati smeri zgolj na podlagi tega, ali se nam je smer zdela preplezljiva. Upam si trditi, da smo bili vsak dan pogumnejši in drznejši ter se počasi začeli lotevati tudi 'težjih' smeri."

Edinstveno plezanje v češkem peščenjaku

Večerne debate o plezanju so dajale vedeti, da je izkušnja za mlade plezalce, člane SMAR, zelo dragocena, o čemer pričajo tudi besede Matije Volontarja: "Plezanje v čeških peščenjakih je edinstveno. Ta akcija mi je kot plezalcu izjemno razširila obzorje in pridobljeno znanje mi bo koristilo tudi povsod drugod. Zanimivo je bilo plezanje z (ne) dobrim varovanjem, kjer so bili potencialni padci precej dolgi. Čeprav je v naših hribih podobno z varovanjem, je tukaj

psihično čisto drugače, ko 'zateguješ' gib pet metrov nad zataknenim vozlov.

Nenadomestljiva izkušnja, ki bi jo priporočil vsakemu vedoželjnemu plezalcu."

"Dobra izkušnja, nekaj čisto novega. Prej ali slej se znajdemo nekaj deset metrov nad zadnjim varovanjem. Takrat se začne bitka v glavi, ki jo zmagáš ali pa pristaneš na podrašč. Najzanimivejše pa je povezovanje in sodelovanje s tujimi plezalci. Na predavanjih in pri plezanju smo spoznali, kako so plezali tukaj nekoč in kako počnejo to danes, kaj si o tradicionalnem plezanju mislijo lokalni veterani in kaj mlajši plezalci. Gotovo izkušnja, ki jo je vredno ponoviti," je vtise strnil Anže Klarič. Domen Petrovič pa je dodal: "Plezanje v Adršpachu in okolici me je navdušilo s svojo kompleksnostjo. Kajti ne glede na to, da plezaš po le nekaj deset metrov visokih peščenih stolpih, sta bila potrebna na novo osvojeno znanje vozlanja in hribovski pristop. Poleg spoznavanja novih premičnih varoval sem bil najbolj presenečen, da se da marsikaj splezati tudi brez magnezija. Čudovit teden dobre *plezarije* v dobri družbi in dobrem vremenu."

"Moje osebno spoštovanje do čeških (in nemških) plezalcev na tem območju, ki so razvili in ohranili svojevrsten način plezanja na peščenjakove stolpe, je izredno veliko. Hkrati pa sem vesel, kako so se naši smarovci spoprijeli z nečim novim in se hitro vživeli v 'lokalno sceno'. Adršpaško plezanje te navdihne zaradi razgibane zgodovine, izbrusi (ali izpljuje) zaradi resnosti, prevzame zaradi lepote narave in ti pusti poseben okus zaradi značilnega vzdušja. Odlična in nepozabna izkušnja," je piko na i pristavil Habjan. ○

Nekateri zmorejo več

Pogovor z Jankom Kovačičem

Andreja Erdlen

Nekateri radi povedo, da imajo veliko dela. Od Janka Kovačiča, predsednika PD Poljčane, ki ima tudi v službi odgovorno delovno mesto, tega še nisem slišala. Zakaj ne? Ker ga vse, kar počne, veseli? Ker se pri njem potrjuje pregovor, da za vsakim uspešnim moškim stoji uspešna ženska, ki ga podpira? Ali enostavno zato, ker nekateri pač zmorejo več?

Janko, že od leta 1993 predsednik društva in dva mandata tudi predsednik MDO Podravje, je eden najaktivnejših planinskih vodnikov, prijeten sogovornik in odličen govornik ter velik ljubitelj narave, posebej hribov. V času njegovega predsedovanja je bil dvakrat obnovljen Planinski dom na Boču, leta 2009 je bila zgrajena biološka čistilna naprava, prenovljen je bil stolp, urejena ferata pod vrhom Boča, planinski dom je dobil certifikat družinam prijazna planinska kočica. Poznam ga že zelo dolgo, saj je planinec že petdeset let, od tega je skoraj polovico časa (triindvajset let) predsednik društva, v katerega sem tudi jaz včlanjena že štiriinštirideset let. Pogovarjala sva se konec februarja, nekaj tednov pred tem, ko je dopolnil šestdeset.

Od kod črpaš energijo za vse, kar počneš?

Izzivi in uspehi pri delu me spodbujajo in porajajo nove ideje. Srečo imam, da me pri vseh aktivnostih podpira moja Lilijana. Največ energije pa dobim v naravi – če se le da, preživiva čim več koncev tedna v hribih – na oglednih turah, na društvenih izletih ali pa kar tako, na izletih s prijatelji.

Število članov v planinskem društvu je bilo največje v začetku osemdesetih let, ko jih je bilo okoli tisoč. Zdaj je društvo z nekaj več kot petsto člani še vedno med večjimi v Sloveniji. Kaj je vzrok za zmanjšanje?

V društvu sem se včlanil, ko sem bil star deset let. Takrat ni bilo mnogo izbire: nogomet, orodna telovadba ali planinstvo. Pozimi smo morali obiskovati planinsko šolo, spomladi so se začeli izleti. Danes imajo otroci in tudi odrasli zelo veliko možnosti za rekreacijo. Ljudje več

hodijo v hribe sami, pri tem pa pozabljajo, da hodijo po planinskih poteh, ki jih v svojem prostem času urejajo markacisti, da jih bodo, če bo prišlo do nesreče, reševali člani Gorske reševalne zveze, ki prav tako vse delo opravijo brezplačno. Pred leti je bilo ustanovljeno Planinsko društvo Makole in na ta način smo tudi izgubili nekaj članov. A to ni boleče, saj tudi novo ustanovljeno društvo dobro dela in ugotavljamo, da se je na ta način število članov PZS pravzaprav povečalo.

Društvo za izobraževanje in izpopolnjevanje vodnikov namenja kar precejšnja sredstva. Ali je biti vodnik za mlade privlačno? Jih je težje pridobiti ali morda še težje zadržati?

Vzgoja vodnikov se začne že mnogo pred tečajem, že v osnovni šoli. Otroke opazujemo na planinskih izletih, pozorni smo na tiste, ki se udeležujejo planinskih taborov, največkrat se prav ti udeležijo tečajev za vodnike. V dveh letih pošljemo na tečaj po dva ali tri. Mladi najraje delajo z mladimi, pomagajo na izletih za cicibane planince in šolarje, radi gredo urejat dom v Bavšiči pred sezono, v hribe gredo tudi sami. Mnogo mladih vodnikov gre med študijem v tujino, zato moramo biti potrpežljivi. Seveda niso vsi tako aktivni v planinskem društvu, kot bi si morda želeli, a to sprejemam z razumevanjem. Mladi so v različnih službah, ustvarijo si družine, nekateri se izselijo iz Poljčan, zato je potrebno izobraževati in spodbujati vedno nove. V našem društvu je vodnikov veliko, seveda pa niso vsi enako aktivni.

Letos je delo društva dodatno obremenjeno z davčnimi blagajnami. Kako bo to vplivalo na organizacijo izletov? Se ti zdi, da bi tukaj lahko

Janko Kovačič Foto: Mihael Jezeršek

PZS storila kaj več, da bi bile zadeve jasnejše in za vsa društva enake?

Nekateri vztrajno poudarjajo, da Planinska zveza naredi premalo ali še raje nič. To ni res. Na dveh skupščinah oziroma po končanih skupščinah je PZS pripravila izobraževanje o davčnih blagajnah, pojasnili so nam razmejitve med planinskim izletom, ki ga društvo sme organizirati, in turističnimi izleti, ki naj jih prepustimo turističnim agencijam. Seveda pa ni uradno pripravljene dokumenta z obrazložitvami, kar bi nam brez dvoma koristilo, vendar to ni le stvar PZS. Dokument bi morala podpisati Finančna uprava Republike Slovenije, kar ni enostavna zadeva. Z davčnimi blagajnami se bomo vsi morali navaditi živeti in na koncu bomo ugotovili, da je zadeva pozitivna, saj se bo tako na vsa področja (ne le na planinsko) uvedlo več reda. Problem, ki močno slabi delovanje in moč PZS, je, da se mnoga, zlasti novoustanovljena društva ne udeležujejo skupščin niti izobraževanj. Ne vem, kaj takšna društva pravzaprav pričakujejo od PZS. Kot da bi šlo le za to, da nekaj ljudi uresničuje svoje interese. Imeti društvo ne pomeni samo hoditi v hribe.

PD Poljčane je lastnik Planinskega doma na Boču. Verjetno tudi skrb za planinski dom predstavlja precejšen del aktivnosti društva?

Ugotovili smo, da je oddaja doma v najem najboljša rešitev. Najemnina glede na velikost doma ni visoka, zato v celoti ne pokrije niti stroškov amortizacije. A zavedamo se, da je dom pravzaprav prevelik. Včasih je bila na Boču pozimi vlečnica, takrat smo imeli šole v naravi, več je bilo nočitev. Zdaj so se zadeve spremenile, snega je manj, predpisi so strožji in smučanja na Boču ni več. Dom je odprt vse leto, stroški za kurjavo so visoki, obiska pa je, zlasti med tednom, zelo malo. Po svoje je tistim, ki imajo koče v visokogorju, lažje. Koče so odprte le tri ali štiri mesece, takrat je obiska včasih še več, kot bi si želeli. Tu gre predvsem za koče v okolici Triglava. Tako kot mnoge druge tudi mene jezi, da po svoje določajo cene in se ne menijo za sklepe Upravnega odbora PZS.

Dom je letos pridobil certifikat družinam prijazna planinska koča. Kakšna je bila pot do pridobitve tega certifikata?

Potrebno je bilo zadeve urediti tako, da se bodo v planinskem domu dobro počutili tudi otroci. To obsega certifikate za igrala, manjšo knjižnico, jedilnike za otroke in še nekaj prilagoditev pri ureditvi.

Ob skrbi za vzgojo mladih, izobraževanje vodniškega kadra, planinski dom, stolp na Boču in planinske poti ima Planinsko društvo Poljčane še posebno nalogo: skrb za

ohranjanje rastišča velikonočnice na Boču. Se še vedno pojavljajo ljudje, ki izkopljejo rastlino in jo prenesejo na svoj vrt ali morda celo zavrzajo?

Že nekaj let prostovoljci dežuramo ob ograjenem rastišču velikonočnice. Seveda lahko obiskovalce le opozarjamo, naj ne hodijo na rastišče, nimamo

Planinsko društvo bo leta 2019 praznovalo devetdesetletnico. Kaj želiš društvu ob tem jubileju?

Projektov in želja je še veliko. A nerad napovedujem, raje imam, da o stvareh govorimo takrat, ko so izvedene. Zavedam se, da je društvo lahko uspešno le, če vsi, od vodnikov,

Janko in Lilijana, redna udeleženca zimskega pohoda na Peco Arhiv Janka Kovačiča

pa nobenih pooblastil za ukrepanje. Velik problem predstavlja zaraščanje travnika z mahom, saj se na Boču ne pase več živina. Mah odstranjujemo sami, preden se velikonočnica "prebudi". Veseli smo, da je večina ljudi spoznala, da je velikonočnico najlepše opazovati tam, kjer raste.

markacistov, do računovodje, tajnice in vseh ostalih prostovoljcev z veseljem in dobro opravljamo svoje poslanstvo. Vsem se zahvaljujem in upam, da bomo tudi v prihodnje dobro sodelovali.

Janko, hvala tudi tebi za tvoje prizadevno delo na področju planinstva in triindvajsetletno vodenje društva. Naj bodo tvoji koraki tudi v prihodnje varni in zanesljivi! 🍷

Pohodniški nahrbtniki.

Vsi letni časi, vse poti.

Na voljo v:

- Trgovine Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica),
- Trgovine Iglu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin),
- Trgovina Rossi Sport (Celje), Trgovina Annapurna (Ljubljana),
- Trgovina Outdoor Galaxy (Bovec), Trgovina Elan (Begunje),
- Trgovina Pod skalco, (Bohinj)

www.factorystore.si

Ali bo vzdržalo?

Padci pri plezanju

Aljaž Anderle

Poskrbimo za to, da bomo nad sidriščem čim prej vpeli vrv. Foto: Aljaž Anderle

Proti vrhu ne prav lahke in precej krušljive smeri ob prvi zimski ponovitvi soplezalec izgubi oporo in pade. Medtem ko leti mimo sidrišča, brez vmesnega varovanja, moje roke močno zgrabijo vrv, polbičev vozle pa ustvari trenje, ki zaustavi petnajstmetrski padec. Ta pa vseeno povzroči takšen sunek, da se padlemu na plezalnem pasu potrgajo nosilci za opremo. Med tem ko buljim v močno napeto vrv v sidrišču, me nekaj sekund preveva miselna singularnost: samo da bo *štant*¹ zdržal!

Plezalci jemljemo padce različno – nekaterim so preprosto del vsakdanjika, drugi se jim izogibajo, kakor le morejo. Čeprav spadajo k plezanju, niso njegov sestavni del, temveč po navadi posledica nečesa, kar je šlo narobe, tako da so včasih presenečenje, drugač nekaj pričakovanega, le redko pa nekaj zaželenega. Načelno nas padcev ni strah, lahko nam je ob njih nelagodno, prav veselimo pa se jih po navadi ne. Čeprav so pogosti pri športnem plezanju, se jim v alpinizmu želimo izogniti zaradi nepredvidljivih posledic.

Ne jemljimo varnosti samoumevno

Včasih nam šele med padanjem misli potrka ob vprašanje zanesljivosti

varovanja, od katerega je odvisno to, kako se bo naš padec končal. Pogosto podzavestno jemljemo varovala, zlasti sidrišča, kot popolnoma zanesljiva in jim tudi zaupamo.

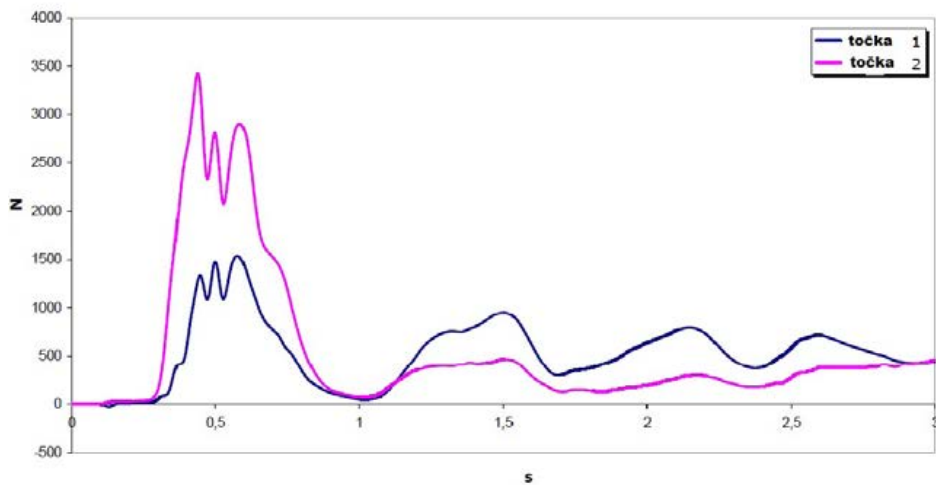
Plezalci se vseskozi srečujemo s podatki o nosilnosti tega in onega dela naše opreme, *kilonewtoni* nas obkrožajo na vsakem koraku in svojim vponkam med drugim zaupamo tudi zaradi številke, ki so vgrvirane na njihovem boku. Te številke predstavljajo neko mejo, silo, pri kateri se vponka lahko zlomi, vrv pretrga itd., skratka, ko kos opreme utrpi nepopravljivo škodo oziroma popusti.

Kdaj se to lahko zgodi? Kakšne sile zares nastopajo, kadar pademo? Je naša oprema pogosto na robu svoje zdržljivosti in ali bi bilo modro izbrati tako s čim večjo nosilnostjo? Kateri element verige

varovanja je najbolj obremenjen in kako zelo? Od česa so odvisne sile, ki se porajajo pri padcih? Kako jih zmanjšujemo in kaj gre pri padcih lahko narobe? Na tem mestu se križajo poti fizike in igre naključij, ki jih določajo neobvladljive spremenljivke, zato absolutnih, splošno veljavnih vrednosti ne moremo izmeriti. Skrajno poljudno želim osvetliti problematiko padcev in sil, ki pri njih nastopajo, ter opozoriti na nekatere možne praktične posledice teh dogodkov.

Najprej nekaj teoretičnih osnov, potem pa k praksi. Potencialna energija, ki jo proizvede padajoče telo, je izračunana z osnovno fizikalno formulo in je produkt polovice mase padajočega telesa in kvadrata hitrosti, s katero pada. Ker telo pri padcu pospešuje, energija narašča z dolžino padca. Vseeno pa sila, ki deluje na opremo pri dolgih padcih, ni nujno najvišja. Da se padec zaustavi, se mora ta energija absorbirati v varovalni sistem, predvsem v vrv, ki se elastično deformira, deloma pa v telo plezalca in druge elemente varovalnega sistema (kline, trakove, vozle itd.). Če varovanja nimamo, se

¹ Sidrišče

Povprečna porazdelitev sile med klina ob statičnem varovanju v nastavljenem V-sidrišču
Vir: DAV

padec. Plezalec, ki pleza v vodstvu naveze, pade mimo sidrišča in varujočega, ki mora neposredno zaustaviti njegov padec. Pri tem je padec dvakrat daljši od dolžine varovalne vrvi, kar pomeni faktor padca 2,0. Teoretično takšen padec pomeni največji potencial za poškodbe, tako plezalca kot opreme, saj pri njem nastajajo največje sile, ki jih mora vzdržati sidrišče. Na razpolago imamo namreč najmanjšo količino vrvi za absorpcijo energije. Takšni padci niso zelo pogosti, se pa dogajajo.

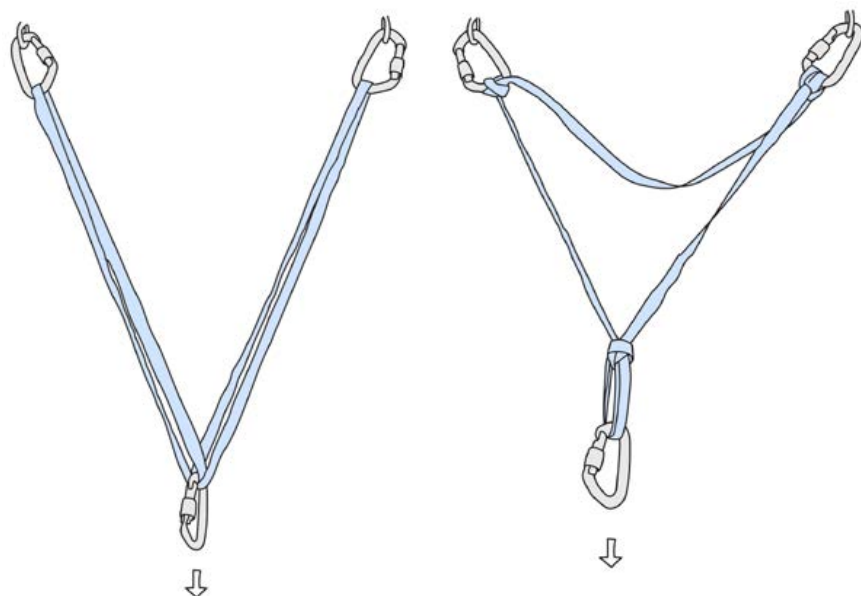
Zaustavitvena sila

Zaustavitvena sila je tista, ki jo čuti plezalec ob zaustavitvi svojega padca. Višji ko je faktor padca, višja je načelno tudi zaustavitvena sila, vendar pa jo zmanjšujejo lastnosti vrvi. Plezalne vrvi so zasnovane tako, da so sposobne velikih raztezkov. Varnostni standardi UIAA² določajo, da je največja sila, ki pri padcu lahko deluje na plezalca, 12 kN, tako da se pri hudih padcih vrvi močno raztegnejo, podaljšajo čas zaustavljanja padca in s tem ublažijo silo, ki deluje na padlega med zaustavljanjem. Če bi bil plezalec denimo privezan na jekleno vrv, bi ta njegov padec zaustavila v trenutku, on pa bi bil deležen notranjih poškodb in še kakega zloma povrh. V praksi zaustavitveno silo zmanjšujejo še drugi elementi varovalne verige, tako da redko pridemo do kritične meje. Vendar pa so visoke sile nevarne tudi zato, ker ogrožajo najbolj obremenjene člene varovalne verige. Z malo smole lahko pretrgamo šibek člen in s tem sprožimo zaporedje katastrofalnih dogodkov. Eden izmed njih je vsem poznani *fršlus*.³ Tudi tega mi je bilo dano spoznati nekoč, že dolgo tega. Ne priporočam.

Sila, ki deluje ob zaustavljanju padca, je torej poleg njegove dolžine in mase padlega odvisna od lastnosti vrvi, njene dolžine in poteka, načina varovanja, trenja, vrste sidrišča itd. V praksi se izkaže, da vsi ti dejavniki lahko krepko pomagajo ublažiti nastalo silo. To seveda ne pomeni, da so dolgi padci varnejši, saj se po drugi strani povečujejo obremenitve varovalnega sistema in vrvi, predvsem se pa povečujejo možnosti, da med padcem zadenemo ob del stene in se poškodujemo zaradi udarca.

² Mednarodno združenje planinskih organizacij (International Climbing and Mountaineering Federation).

³ Zadruga – izpuljenje vseh varoval drugega za drugim ob padcu.

Gibljivo V-sidrišče že vrsto let ni priporočljivo zaradi potencialnih nevarnosti ob izpuljenju katere od točk in majhnih zmognosti absorbiranja sile.
Skica: Jernej Lukša

Nastavljivo V-sidrišče nudi največjo dinamiko ob zaustavljanju padcev, hkrati pa zahteva uporabo ustreznih materialov.
Skica: Jernej Lukša

energija hipno pretvori v nekaj, kar je bilo v literaturi poimenovano "nenadni spolzki čof", ki zaznamuje mesto našega pristanka. No, ostanimo pri varovanih padcih.

Pri zaustavljanju padca se energija padlega porazdeli med vse elemente varovalnega sistema, na katere zaradi tega deluje določena sila. Kako velika je lahko ta sila in kakšne posledice lahko pusti na opremi in plezalcu, pa sta glavna predmeta našega zanimanja.

Faktor padca

Vrv je tisti element varovalnega sistema, ki ima največjo zmognost

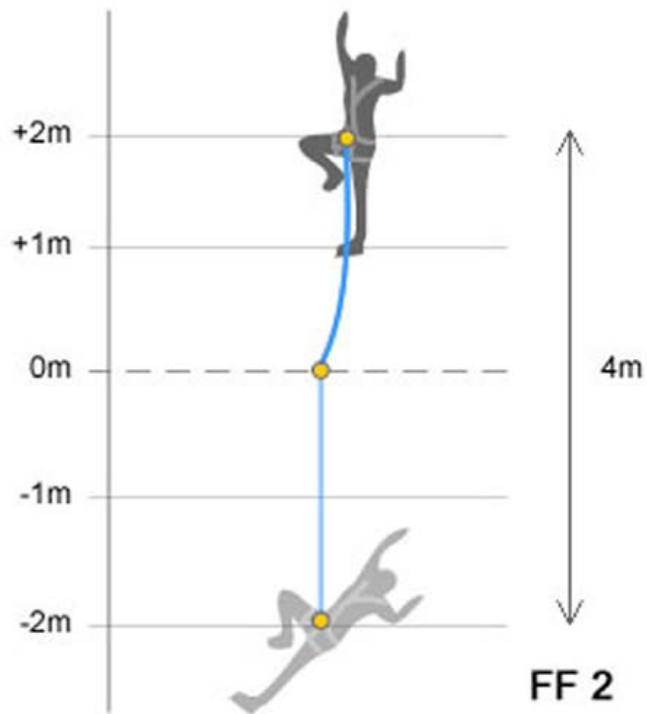
absorpcije energije in zmanjševanja sile, ki deluje na druge elemente (varovala, trakovi, telo ...). Prav ona določa pogoje, po katerih lahko padce razvrščamo po njihovi resnosti. Resnosti v smislu sil, ki se pri njih pojavljajo in zaradi katerih lahko pride do poškodb vrvi, izpuljenja klinov itd. Prišli smo do razvpite enote, ki določa resnost padca in se izraža kot razmerje med dolžino padca in dolžino vrvi, ki je na voljo za njegovo zaustavljanje – faktor padca. Vsakemu plezalcu je jasno, da je najtežji padec tisti, pri katerem plezalec pade, kot rečemo, neposredno v sidrišče, torej brez vmesnega varovanja, ki bi skrajšalo

Dinamika varovanja

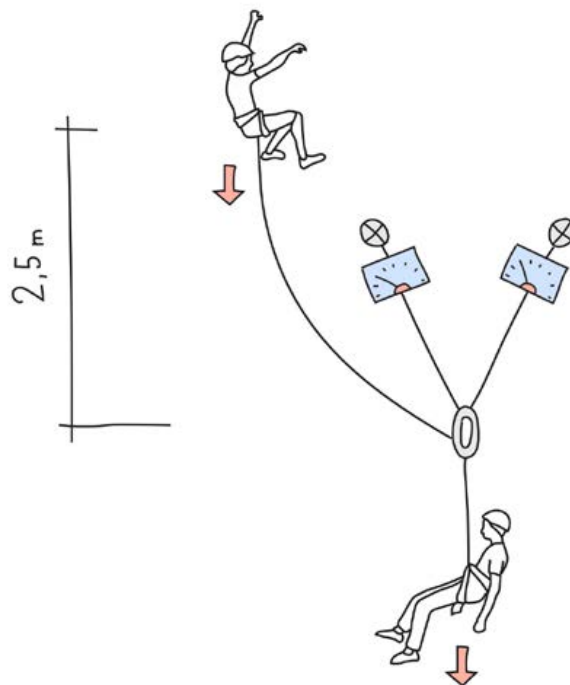
Na splošno velja, da so najtežji tisti padci, ki so relativno kratki in so varovani zelo statično, torej brez postopnega zaustavljanja, sunkovito. Ustrezna je primerjava z avtom – da se ustavimo pri hitrosti 50 km/h, lahko bodisi stisnemo zavoro "na polno" in se avto zaustavi zelo hitro, pri čemer potnike in prtljago lahko pošteno pomeče s sedežev, lahko pa zaviramo počasi in z občutkom ter se zaustavljamo dlje, vendar pa zaustavljanja skoraj ne čutimo, ker je zelo nežno in postopno. Jasno je tudi, da oba načina ustavljanja padcev nista primerna v vsaki situaciji. Zato pri plezanju v kritičnih situacijah bolj kot vse drugo štejejo izkušnje in zmožnost hitre presoje. Pravilna reakcija lahko predstavlja pomembno razliko med hudimi in nikakršnimi posledicami.

Vloga opreme pri zagotavljanju varnosti

Je naša oprema pogosto na robu svoje zdržljivosti in ali bi bilo modro izbrati tako s čim večjo nosilnostjo? V praksi vidimo, da varovalni kompleti najpogosteje popustijo v točki, ki zaustavlja padec, saj se v tej točki seštevata sila zaustavljanja padca (varujoči in njegov varovalni pripomoček) in ulovitvena sila na strani padlega. Največkrat se izruvajo klin, zatič, metulj, včasih pa se zlomi tudi vponka. Kakovost klinov je pogosto vprašljiva, saj se starajo, vponke pa so precej občutljive na to, v kakšnem položaju prenašajo obremenitve. Kakršno koli odstopanje od idealnega vzdolžnega položaja zelo zmanjša njihovo nosilnost. Malce redundance v materialu tako ne škodi, čeprav dandanes v dolge smeri vsi nosimo ultralahke vponke. Nekoč mi je uspelo zlomiti vponko, ki naj bi prenesla silo 30 kN, videl sem pa zlomljene številne druge. Vmesno varovanje je skoraj vedno najšibkejša točka. Sidrišče je izdelano kot sistem več fiksnih točk, povezanih med seboj, ki si medsebojno pomagajo pri premagovanju sile padca, tako da je primerov, ko se podre celotno sidrišče, relativno malo. Porušitev celotnega sidrišča je večinoma posledica izpuhlenja nezanesljivih točk varovanja (klini, zatiči, cepini) ali pa pretirganja neustrezne – dyneema – zanke. Edini načini za zagotavljanje varnosti naveze so tako, poleg zanesljivega plezanja, dosledno nameščanje vmesnega

Padec faktorja 2,0 (F2) Vir: DAV

Prikaz padca F2 in principa, po katerem so merili sile v fiksnih točkah sidrišča z dinamometri. Vir: spletna stran <http://www.ropebook.com/>

varovanja, izdelava sidrišč z zadosti redundance (kakovostnih fiksnih točk), uporaba najlonskih trakov, kakovostnih vponk z matico in pravnjuna dinamika varovanja. Pri zadnjem moram nujno opozoriti, da to ne pomeni nujno in izključno varovanja neposredno na plezalnem pasu, saj tovrstna praksa v hribih in smereh alpskega značaja za biti bolj nevarna kot koristna, saj lahko

po nepotrebno močno podaljša že tako dolge padce (ki so za padajočega zato veliko nevarnejši) in lahko poškoduje varujočega. Kateri element verige varovanja je najbolj obremenjen in kako zelo? Od česa so odvisne sile, ki se porajajo pri padcih? Največje sile delujejo na klin in varovalni komplet, ki prestreže padec, kjer

Sidrišče je ključni stik naveze s steno.

Foto: Aljaž Anderle

se seštevata sila zaustavljanja padca na sidrišču in ustavitvena sila na strani padlega. Največja sila v eni točki pa lahko nastane ob padcu neposredno v sidrišče, kjer vmesnega varovanja sploh ni, in se tako sila padlega kot zaustavljanja seštejeta v centru sidrišča. Tu lahko v primeru zelo statičnega varovanja in uporabe neraztegljivih materialov v sidrišču nastopijo sile, ki se približajo 10 kN. Običajno pa so te sile vsaj polovico nižje in povečini dosegajo vrednosti okrog 5 kN. Silo padca v sidrišče najbolj zmanjšata uporaba najlonskega traku ali glavne vrvi v nastavljenem sidrišču⁴ ter dinamično varovanje.

Kaj gre pri padcih lahko narobe in kako?

Narobe gre lahko marsikaj. Prevelika sila lahko izpuli vmesno varovanje, zaradi česar se padec zelo podaljša in poveča se možnost poškodb. Pri padcih neposredno v sidrišče nastajajo visoke sile,

ki lahko ogrozijo posamezne elemente sidrišča. Čeprav tudi pri zelo kritičnih padcih redko pride do katastrofalnega porušenja sidrišča, pa z nekaj smole lahko padec vodi tudi v to smer.

Zato si prizadevajmo za čim doslednejše upoštevanje priporočil, nastalih na podlagi testov in izkušenj:

1. Uporabljajmo ustrezne materiale; v sidriščih najlonske trakove in ne tistih iz dyneeme. Testi konstantno kažejo, da se trakovi iz dyneeme in pomožne vrvice iz kevlarja lahko pretrgajo pri mnogo nižjih vrednostih od njihove nazivne, če z njimi delamo vozle. Najlon zaradi večje elastičnosti zmanjšuje silo padca in tudi vozli ne zmanjšajo preveč njegove nosilnosti.
2. Pravilno nameščajmo in uporabljajmo varovala. Ena najpogostejših napak je napačno vpenjanje vponk v kline, pri čemer se ne upošteva pravilna lega vponke ob obremenitvi. Da zagotovi ustrezno nosilnost, mora vponka nositi obremenitev vzdolž svoje hrbtenice – stebra – in ne prečno niti ne ležeče čez rob ali z možnostjo odprtja vrat.
3. Preverimo kline, ki so že v steni in vanje vpenjamo vponke, in potrudimo se zabiti kakovostne kline. Z zatiči in metulji ravnajmo skrajno pazljivo in preiščljeno. Ta varovala

so bila izdelana za uporabo v trših kamninah z več trenja. V naših stenah niso ravno idealni pogoji za njihovo uporabo zaradi krhkosti kamnine, mahu in zemlje v plitvih razpokah.

4. Nameščajmo dovolj vmesnih varoval, da morebitni padec čim bolj skrajšamo, hkrati pa zagotovimo dovolj dodatnega varovanja za primer, če prvo izmed varoval popusti.
5. Sidrišče mora biti brezkompromisno zanesljivo in zgrajeno z zadostno redundanco, da lahko prenese tako visoke obremenitve kot tudi delno porušenje. Uporabiti moramo najmanj dva klina, za katera smo stoodstotno prepričani, da sta zanesljiva, še raje več. Metulji in zatiči naj bodo le dodatne, ne pa glavne fiksne točke.
6. Pri izdelavi sidrišča moramo predvideti njegovo obremenitev za primer najslabšega scenarija – padca neposredno vanj – in temu prilagoditi njegovo sestavo in usmerjenost.

Ob zadostni skrbi za urejanje sidrišč in varovanja smo na dobri poti, da se morebitni padec ne bo končal slabo oziroma da posledice, razen morebitnega strahu, ne bodo prehude.

Glavna misel, ki naj nas spremlja, naj bo, podobno kot v galaksiji daleč, daleč proč: Naj bodo sile na naši strani. Za to pa lahko največ storimo sami. ◉

⁴ Nastavljivo sidrišče V ali trikotno sidrišče naredimo tako, da najlonski trak pritrdimo v vponke fiksnih točk z bičevima vozlova, ki ju lahko poljubno prilagajamo. Center sidrišča izdelamo z vozlom osmica ali s sidriščnim vozlom.

Prelepo je, da bi uničili ta košček sveta

Petra Škarja

Spoštujmo! Gore. Kaj je na njih? Kdo bi vedel ... Že stokrat videno, že stokrat osvojeno, že stokrat predihane poti potu in včasih težkih nog. Ni več izziv osvojiti vrh, niti tekma s časom in s tem tekma samega s sabo. Ni niti več dokazovanje z zbiranjem žigov niti ponos jaza. Se mi pa zdi, da sem morala vse to izkusiti, da mi gore danes pomenijo to, kar pač mi.

In kaj je to?

Težko je povedati z besedami, saj so preveč omejene, ko začnemo opisovati občutke in doživljanja. Tu, na vrhu gore občutim popolnost trenutka. Čisti mir, popolno svobodo, pristno srečo in lepoto v močni globini nje pomena. V dolini nekako spontano pustiš svoje skrbi glede službe in denarja, strah glede prihodnosti, pustiš bremena težkih odgovornosti in težave v odnosih. Kot bi ta meja dvatisočih metrov nekako ne dovoljevala vsega tega nositi s seboj. Ali pa že na poti do tu predihaš, izdihaš in izpustiš iz sebe ta bremena. Tu preprosto uživam v danem trenutku, ki je takrat,

ko se ga zavem, že lep spomin, a z mislimi sem že v naslednjem ... In tako si spletem lepe spomine, ki me v dolini ponovno povlečejo v višave.

V dolini občutim okove suženjstva. Včasih je bilo suženjstvo očitna z verigami okoli rok in nog, danes so verige nevidne psihološke sile, ki vodijo naše gospodarstvo. Postali smo sužnji ekonomije, sužnji boja za denar, sužnji negativnih manipulativnih vplivov medijev, države, Cerkev ..., kapitalizma. Iz dneva v dan se pehamo in smo v stresu – za preživetje. Ko dosežemo neki standard, ki nam ga podajo kot zahtevo, kdo biti in kaj imeti, da smo nekaj vredni, in nam ob tem podajo lažno obljubo, da bomo srečni, nam ta standard spet dvignejo. In spet in spet. Sužnji, a se tega niti ne zavedamo. Zaznamo le stres, pritiske, nesrečo ... Ustvarili smo popolno okolje za razvoj psihoterapije, alkoholizma in Facebooka za tolažbo. A tega v gorah ni. Preprosto ni. Gora je toliko moja, kot je tvoja, kot je njegova. Je od vseh in ni od nikogar. Gora nas ne loči po statusu, pri njej štejeta le nje spoštovanje in trud, da te spusti na svoj vrh.

In ljudje? Tu smo vsi enaki. Tu ni poslovnih opravil, ni avtomobilov, ni ličil (vsaj naj jih ne bi bilo), ni nakita, ni nazivov, ni statusnih položajev, ni tekme za slavo in moč. Vsi smo malce utrujeni, prešvicani, uživamo v slastni vodi in sendvičih, ki so tu na vrhu posebej okusni. Še med seboj se pozdravimo in si pogledamo oči, s čimer drug drugemu izkažemo spoštovanje. Spoštovanje, ker vemo, da smo vsi morali opraviti pot, se potrudili, da smo tu. Ni bližnjic, ni preprostejših rešitev. Potrudi se ali ostani v dolini.

Želim si, da tako tudi ostane. Na najtežje osvojenih vrhovih je to bolj občutno, na bolj turističnih pa tudi gore izgubljajo pristni čar.

Zato prosim: z nasmehom se pozdravimo, ko se srečamo na vrhu, odnesimo smeti v dolino (in lahko pobereмо tudi tiste s tal), spoštujemo mir in čistino narave, bodimo spoštljivi drug do drugega in do gora. Prelepo je, da bi uničili ta košček sveta. ◉

Foto: Miljko Lesjak

Iskanje izgubljenega lepotca

Skalni popon

Vzreli dobi se pogled, uprt v gorske vrhove in stene, nekoliko povisi in zazna nov svet, poln življenja, ki v obliki zelene preproge prekrieva vznožja gorskih vršacev. Želja spoznati ta dolgo let zapostavljeni del narave, ki si ga gledal in ne videl, te zvrabi v hojo po že prehojenih poteh. Kot bi se pasel, tiščim glavo v travo. Oprt le na nogah in levi roki poizkušam umiriti prosto desnico, da bi lahko skozi kukalo jasno zagledal "žrtev". Prst nežno boža sprožilec. Zaradi vznemirjenja in neugodnega položaja telesa se ves tresem. "Umiri se! Izostri pogled!" Trup počasi

Skalni popon: Listi so najširši v spodnji polovici.

Foto: Ivan Premrl

dvignem, jermenček za ključ, obešen okoli vratu, se zatakne, zadnjica uide nekam visoko, nahrbtnik zdrsi po hrbtu in potisne glavo ob tla, vetrovka prekrije vidno polje. Hladnokrvno se zravnjam in izklopim fotoaparata. Pogled se za trenutek ustavi na gomazelih temnih pikah, zdrsi proti rumeni pegi na robu vidnega polja, poboža izostren rumen cvet in se ustavi na listih brez prilistov (tj. majhnih listkov, nameščenih ob listnem peclju). "Nemogoče! Na Nanosu raste mali poponček?!" Šumenje tišine, osušenost jezika, vonj trave, krhkost stebelca in žarenje cveta v soncu vpijam vase z vsemi čuti, da bom ta trenutek lahko še velikokrat podoživljal. Slutnja, da sem našel skalni popon, me žene k slikanju, dokler grmički ne izgubijo čarobnosti s prihajajočim mrakom.

Doma se grem detektiva s pregledovanjem knjige *Mala flora Slovenije*. Primerek je res skalni popon. Posebni znaki: listi so najširši pod sredino, v socvetju ni žleznih

dlak. Prisotnost v Sloveniji je nepotrjena. Zadnjič je bil opažen pred več kot petdesetimi leti. Da ne bi prišlo do zamenjave, je potrebno poiskati še dva "osumljenca". Planinski popon, bolj poznan kot zaokroženih vrhovih listov, ki so najširši v sredini, in socvetju, ki je polno žleznih dlak (tj. dlak, ki imajo na konici oblo glavico). Pogosto je viden v visokogorju na gruščnatih tratih in gorskih grebenih. Sivkasti popon ima liste na spodnji strani sivkaste, ker so porasli s kratkimi zvezdastimi laski (tj. laski ali dlačicami z več kot dvema krakoma). Običajno se

Planinski popon: Listi so najširši v sredini, žleznih dlak verjetno ni videti zaradi majhne slike. Foto: Ivan Premrl

zadržuje na suhih pobočjih in svetlih gozdovih. Naslednje dneve tekam po hribih in gorah z lahkim nahrbtnikom, v katerega zbašem vetrovko, pulover, rezervno srajco, slabo lečo, šolski mikroskop in standardni obrok hrane, ki vsebuje ribe z zelenjavo, kos kruha, jabolko in liter vode. Na Polhograjski grmadi se seznamim z žleznimi dlakami, na Poreznu še dvomim, Blegoš pa me nagradi z najpopolnejšimi planinskimi poponi. Da s svojo upokojensko detektivsko zagnanostjo ne bi pretiraval, sem vsak drugi dan obiskal visokogorje, vmesne dneve pa izkoristil za potepanja po hribih v okolici doma. S prečenja od Grintovca do Kamniškega sedla prinesem skupaj s sliko kamniške ivanjščiče tudi vso hrano, ker sem bežal pred dežjem. Na Srebrnem sedlu čakam, da se megla razkadi, preden nadaljujem s hojo na Planjavo in Ojstrico. Pri prečanju grebena od Mišelj vrha do Mišeljskega konca slikam najvišje rastoče popone.

Ivan Premrl

Na Vršake me spremlja hčerka. Dogovorila sva se, da me počaka na Prehodavcih. Po dveh urah in pol čakanja mi je prišla naproti. Našla me je pod sedlom Čez dol. Z obljubo, da se do vrha ne bom več dotaknil fotoaparata, sem jo prepričal, da sva nadaljevala najino potepanje. Na Hribaricah sem obljubo prelomil. Ne bi si odpustil, če bi šel mimo triglavskega svišča, katerega slika še ni bila v moji zbirki. Tudi kakšno snežno kokoško in kapitalnega kozliča sem si natančneje ogledal skozi objektiv. Nekoliko sem pretiraval. Po slabem mesecu so kosti in nekaj malega mesa na

Sivkasti popon: Listi so vsaj spodaj porasli z zvezdastimi laski, zato so sivi.

Foto: Ivan Premrl

tehtnici navrgle slabih šestinšestdeset kilogramov. Bolezen? Dobro počutje je vendar znak za zdravje. Od navdušenja nad tako preprosto ugotovitvijo sem takoj razpisal nekaj novih "tiralic" za gorskim cvetjem in še naprej ustvarjal energetske primanjkljaj. Z vsakim pregledanim grmičkom se je večala moja amaterska samozavest. Planinski popon sem prepoznal že na pogled. Postopek določanja je bil tako natančen, da sem razlikoval posamezne primerke po rastiščih. Dvoma ni bilo več. V Sloveniji raste, v moji zbirki slik pa je skalni popon varno shranjen. Za uspešen zaključek je bilo treba poiskati še sivkasti popon. Daljše potepanje po gozdovih na Boču v okolici rastišča velikonočnice me je nagradilo s slabim arom skrotastega sveta, na katerem so rasli grmički sivnega popona. Tokrat nisem uporabljal leče in mikroskopa, za prepoznavo je zadoščal le prijateljski pogled. ●

Ena boljših poletnih planinskih sezon

Po sporočilu za javnost povzela Zdenka Mihelič.

Letošnja poletna planinska sezona je bila v splošnem ena boljših v zadnjih petih letih. Po pričakovanjih je vrhunec doživela avgusta, septembrsko lepo vreme pa je uspešno sezono še podaljšalo.

Gospodarska komisija Planinske zveze Slovenije (GK PZS) je ob koncu letošnje poletne planinske sezone na osnovi vprašalnika ocenila uspešnost obratovanja planinskih koč, kjer so iskali primerjavo sezone v zadnjem petletnem obdobju glede na število gostov, število nočitev, število nočitev tujih gostov in oceno prometa. Svoje odgovore je vrnila dobra četrtnina od 164 oskrbovanih planinskih koč; poleg njih je v Sloveniji še petnajst bivakov. Tri petine slovenskih planinskih koč beleži višji obisk in več nočitev od petletnega povprečja, prav tako se še vedno povečuje obisk tujih planincev. Julija je bilo več obiskovalcev gora iz tujine, avgusta pa so tradicionalno prevladovali domači planinci.

"Po oceni oskrbnikov je letošnja sezona v planinskih kočah med boljšimi glede na povprečje zadnjih petih let. Tri petine koč po lastni oceni beleži boljši skupni promet, po njihovi oceni je boljši za devet odstotkov glede na zadnje petletno povprečje. Obisk na kočah je višji za šest odstotkov od zadnjega petletnega povprečja. Zelo dobra je bila sezona glede spanja v planinskih kočah, saj se je tako delež števila nočitev kot delež tujcev med nočitvami povečal za deset odstotkov," je strnil zaključke analize strokovni sodelavec PZS Dušan Prašnikar.

Z zelo dobro poletno planinsko sezono se lahko pohvalijo predvsem koč v visokogorju, kjer je obisk sicer močno odvisen od vremena. Vodnikov dom na Velem polju, Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti in Krekova koča na Ratitovcu letošnjo sezono ocenjujejo celo kot eno najboljših v zadnjih desetih letih. V visokogorskih kočah so letos opazili tudi povečano število nočitev in še vedno povečevanje deleža tujih prenočevalcev, letos v povprečju več kot

Planinski dom na Zelenici bo do 31. maja 2017 odprt ob sobotah, nedeljah, praznikih in za organizirane skupine po dogovoru, v času ugodnih razmer za turno smuko pa tudi čez teden (ob ponedeljkih v vsakem primeru zaprto).

Foto: Zdenka Mihelič

petnajstodstotno povečanje. Od visokogorskih koč le v Karavankah niso imeli nadpovprečnega obiska in prometa. Nižje ležeče koč so v povprečju prav tako beležile dobro sezono, a ne tako izrazito kot višje ležeče. Kljub splošno zelo dobri sezoni so nekatere koč letošnjo sezono ocenile kot slabšo od povprečja.

V Domu Zorka Jelinčiča na Črni prsti opažajo, da slovenski obiskovalci pridejo le v lepem, tujci pa v vsakem vremenu. Letos so presegli šeststo nočitev, kar zna biti najvišja številka v zadnjem desetletju. Največ tujih prenočevalcev privabi pot Via-Alpina, ki poteka čez Črno prst. Z obiskom so zadovoljni tudi v Aljaževem domu v Vratih, sezono pa vidijo kot boljšo od lanske in primerljivo s povprečjem zadnjih petih let. V Aljaževem domu pod Severno triglavsko steno največ prenočujejo tujci,

letos je bilo zelo veliko Poljakov, pa tudi Nemcev, Čehov in Angležev.

Na vzhodnem obronku Kamniško-Savinjskih Alp je Dom na Smrekovcu, ki je odprt vse leto (od jeseni do konca pomladi od petka popoldne do nedelje zvečer in ob praznikih), poleti ga je obiskalo precej več tujcev kot prejšnja leta, sploh Nizozemcev. Kot z veseljem zaznavajo, postaja za tuje planince poleti zanimivo tudi sredogorje, ne le Julijci. September je bil lep z nadpovprečnim obiskom ob koncih tedna in redkimi obiskovalci med tednom. Specifika Smrekovca in tudi območja v bližini koč je rastišče borovnic, tako da se pri njih oglasijo tudi nabiranci teh gozdnih dobrot.

Planinske koč v visokogorju so od začetka oktobra zaprte (razen vse leto odprtega Doma na Komni), drugje pa delujejo po jesensko-zimskem delovnem času. Stalno odprta bosta jeseni in pozimi še Planinski dom Tamar v Julijskih in Domžalski dom na Mali planini v Kamniško-Savinjskih Alpah ter številne nižje ležeče koč. Priporočamo, da pred načrtovanim obiskom ali prenočevanjem predhodno preverite odprtost koč, podatke najdete na spletni strani www.koce.pzs.si.

Orientacisti z Balkana tekmovali na Pokljuki

Po sporočilu za javnost pripravila Zdenka Mihelič.

Mladinska komisija (MK) PZS je v sodelovanju z Združenjem planinskih organizacij Balkana (BMU) na Pokljuki organizirala prvo mednarodno planinsko orientacijsko tekmovanje, ki je potekalo od 30. septembra do 2. oktobra. V treh različno zahtevnih kategorijah se je pomerilo enaindvajset ekip iz Bosne in Hercegovine, Črne gore, Hrvaške, Makedonije, Srbije in Slovenije, ki je z zmagami v vseh treh kategorijah dokazala, da so pri nas, kjer imajo planinska orientacijska tekmovanja že več kot šestdesetletno tradicijo, doma najboljši planinski orientacisti. Prva kategorija je bila namenjena mladim od petnajstega do osemnajstega leta, ki so se podali na lažjo progo, odrasli člani nad petnajst let s polnoletnim vodjem ekipe so svoje orientacijsko znanje preizkusili na zelo zahtevni progi, veterani nad štirideset let pa so se pomerili na zahtevni progi. Prav vsi so tekmovali na dnevni in nočni preizkušnji, pokazati so morali teoretično znanje orientacijskih in planinskih vsebin ter obvladovanje razvedanja. Za države, kjer se z orientacijo večinoma ukvarjajo v obliki orientacijskega teka na mnogo krajših razdaljah in natančnejših zemljevidih, je bila proga na terenu pokljuške pokrajine kar zahteven zalogaj. Da bi udeležencem čim bolj predstavili slovensko pokrajino, so se v MK PSZ odločili za Pokljuko, ki je odličen orientacijski teren in hkrati na robu visokogorja Julijskih Alp. Tekmovalce so navdušili mogočni pokljuški smrekovi gozdovi, strma gorska pobočja, dolina Krma, rušnato in macesnovo rastje, planina s tradicionalnimi pastirskimi stanovi, Medvedova konta z bližnjim breznom ipd. Tekmovanje je potekalo v tovariškem vzdušju, spletle so se nove vezi med tekmovalci različnih narodnosti in jezikov, hkrati pa je MK PZS postavila visok nivo organizacije za naslednja tovrstna tekmovanja. Tina Arh,

vodja Odbora za orientacijo Mladinske komisije PZS, je bila po koncu prvega tovrstnega tekmovanja pod okriljem BMU zadovoljna: "Da je bilo tekmovanje organizirano po našem modelu, se je poznalo predvsem pri bolj specifičnih nalogah. Rezultati na koncu ne igrajo prevelike vloge, vsaj zame so mnogo pomembnejši dobri vtisi, ki so jih domov odnesli udeleženci, in veliko motivacije, ki smo jo ob tako dobri orientacijski družbi dobili vsi." Najboljši orientacisti v najmlajši kategoriji so bili pred ekipama iz Srbije in Makedonije tekmovalci Planinskega društva Polzela Martin Rafael Gulin, Anej Sadnik in Miha Drame, letošnji slovenski državni prvaki. Med veterani je prav tako zmagala ekipa PD Polzela (Zoran Štok, Miroslav Jegrišek, Franjo Jajčević, Dani Pfeifer in Jože Sadnik), ki je premagala konkurente iz PD Ptuj, aktualne državne prvake v planinski orientaciji, in na tretjem mestu ekipo iz Črne gore. V najzahtevnejši in najštevilčnejši kategoriji odraslih so vsa tri odličja odnesle slovenske ekipe: prvo in drugo mesto PD Poljčane in tretje mesto PD Vransko. Zmagovalno ekipo iz Poljčan so sestavljali Dani Belec, Primož Koradžija, Igor Zadravec

Zmagovalna ekipa PD Poljčane v kategoriji odraslih Foto: Matic Lampreht

in Gvido Španring, ki je tekmovanje pohvalil: "Tekmovanje na Pokljuki je bila zanimiva izkušnja za udeležence, saj smo se lahko primerjali s tekmovalci iz drugih okolij. Po teoretičnih nalogah in dnevni tekmi v soboto, ki je delno potekala tudi po visokogorju, smo bile ekipe dokaj izenačene. Za najbolj selektivno pa se je pokazala nočna tekma, kjer najmanjša napaka povzroči veliko izgubo časa pri iskanju idealne smeri in kontrolne točke. Z nekaj sreče nam je uspelo najhitreje opraviti z obema progama, tako da smo zmagi na Slovenskem planinskem orientacijskem tekmovanju 2016 dodali še zmago na mednarodnem planinskem orientacijskem tekmovanju." Naslednje leto se bodo najboljši planinski orientacisti Balkana pomerili v Srbiji, kjer bo tekmovanje organizirala Planinska zveza Srbije. ●

Nova stara smer

Pajek ali Šraufova

Na četrtkovem srečanju *ferajna* Šrauf mrzlično išče partnerja za novo zgodbo v Krmi.¹ Do začetka zime je le še dober mesec dni. Ljudstvo je utrujeno od poletnih plezalnih naporov. Nihče se noče prostovoljno javiti. "Kaj pa ti, mucek?" pravi in me kar takoj določi za podvig v temenu Rjavine. "Tam, kamor greva, mislim, da še obstaja deviški svet, pa bi poskusila izpeljati novo smer. Zate, mucek, bo kar naporno, saj ti bom

z debelo plastjo špeha in česna, ter jo zelo hitro uničil. V avtu je pustil tudi svojo čelado, tako da v nahrbtniku ni imel nobene teže več. In se je začelo. Najprej dolga prečnica desno, nato še ena zelo krušljiva brez vmesnega varovanja, pa veliki rumeni odlom od blizu, škrbina za razmetanim skalovjem, nato pa navpična travnata stena, kjer je za cel raztežaj našel le eno solidno mesto za *jeseničana*.² Ta je ostal kar tam, saj ga nisem mogel izbiti. Šrauf je bil glede varovanja na

Janez Gril

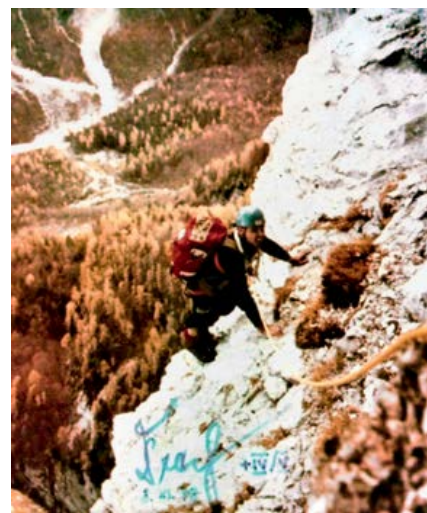
tudi pohvaliti, sicer pa se samogovorov in njegovih lepih besed med plezanjem ne spominjam več. Tudi če so bile kakšne malo manj lepe, je bil njihov namen dober. Skoraj štirideset let pozneje sem že sivolas v *Planinskem vestniku* prebral zgodbo o dveh mladih plezalcih, ki sta v tem delu temena potegnili svojo smer in jo poimenovala *Pajek*. V steni sta našla star klin, zato sta prosila za informacije o tem. Novico je prebral tudi prijatelj in me spodbudil, da se oglasim na poziv mladih

Teme Rjavine
Foto: Janez Gril

Šrauf
Foto: Janez Gril

V odprti steni
Foto: Stane Belak - Šrauf

zaupal vso železino, vrv, pijačo in še kaj. Sam moram biti čim bolj lahek in hiter, novembra so dnevi kratki, bivaka pa ne maram. No, pa saj si navit, menda ni dolgo, kar si opravil zadnjo preizkušnjo vzdržljivosti v Bohinju."

Ob štirih zjutraj sem ga pobral pred blokom v Kamniku. Mimogrede je na polju izpulis veliko repo ter mi jo spustil v nahrbtnik. Omara na mojih ramenih res ni bila majhna. Po dolgem, strmem pristopnem gozdu sva se znašla v konti pod velikim svežim rumenim odlomom v petstometrski trikotni steni, ki je obetala veliko zabave. Šrauf je potegnili iz svojega nahrbtnika kilometrsko štruco, prerezano po dolgem in napolnjeno

ključnih mestih brezkompromisen. Nad rumenim odlomom smer pride v odprto steno, nato pa se konča z dolomitskimi kamini na podih pod Rjavino. Ta zadnji del je prav gotovo najlepši.

Repa s kamniškega polja nama je prišla še kako prav, saj je bil zrak že nekaj dni zelo suh in hladen, zato tudi žeja še toliko večja. Čaj sva hranila za finale. Pa se ni izšlo. Med *plezarijo* je zmrazil, tako da je v čutarah le še ropotalo. Po temi sva po desetih urah sestopala v dolino, baterije so le še brlele, grabna pa ni hotelo biti konca. Ob enajstih zvečer sva v hotelu Triglav v Mojstrani našla varnostnika, ki nama je od nekdaj prinesel dva *uniona*, ki sta v trenutku izginila po izsušenih grlih. "Mucek, dobra smer, dobra družba, lepa zgodba, lepo sva nastopala." Šrauf je znal

fantov. Zgodba se je začela. Matija, eden od njiju, me je povabil, da se sestaneva in uskladiva obe dejanji. Ko se je v mali gostilni za Bežigradom usedel k meni, sem takoj začutil, da poleg mene ne sedi navaden plezalec, ampak fant od fare. Kaj hitro sva se zedinila, da je smer skupna z majhnimi razlikami. Pa mi pravi: "Počasčen bi bil, če bi se danes lahko dogovorila, da je smer skupna." Mladi in stari rod sta si redko tako blizu, kot je to bilo tedaj. V hipu sva določila ime smeri: "Šraufova naj bo!" Oba misliva, da sva se s tem vsaj malo oddolžila velikemu alpinistu, ki bo v slovenskem gorništvu vedno zapisan z veliko začetnico.

Šraufovo smer smo preplezali: 8. novembra 1978 Stane Belak - Šrauf in Janez Gril, oba AO Ljubljana - Matica, 9. avgusta 2016 Matija Volontar, AO Jesenice, in Anže Klarič, AO Ljubljana - Matica. ●

¹ *Ferajn* – alpinistični odsek ali klub. Šrauf – Stane Belak, vrhunski alpinist, ki je leta 1995 umrl v plazju pod Mojstrovko.

² Vrsta klina.

Po pestrem poletju smo priplezali v jesenski čas, ko se število alpinističnih vzponov drastično zmanjša. Oktober je bil poleg tega še bogat z dežjem in večina alpinistov je zavila v plezališča, tisti najbolj zagreti pa so že škripali z derezami in zatikali cepine v "tuliščih". To je tudi čas, ko lahko malce pogledam na minulo sezono in poravnam kake zaostale račune. Eden izmed teh je tudi popravek glede prvenstvene smeri v južni steni Temena. Zgodba je po nekaj mesecih namreč dobila epilog in obenem opozorila na črno piko slovenskega alpinizma – na manjkajoči javno dostopni in popolni register prvenstvenih vzponov.

Domače stene

24. septembra sta Luka Plut in Matjaž Mohorič (oba AO Kranj) ponovno raziskovala primorske stene. Tokrat sta "oral" v vzhodni steni Bavškega Grintavca nad Spodnjo Trento, in sicer sta se podala v **Smer belih stopnic (700 m, V+/II-IV)**. Gre za relativno mlado smer iz leta 2007, ki jo krasijo dobra skala in lepi prehodi. Fanta sta si smer nekoliko začinila in se zaradi tega hudovala nad slabo skalo. Da je bil dan popoln, pa ju je prestrašilo še rukanje jelena, zato sta raje sestopila na planino Zapotok in nato s pomočjo dvignjenega palca prišla nazaj na izhodišče. 28. septembra sta Klemen Gerbec in Luka Klemenčič (oba AO Kranj) raziskovala stene nad Zadnjico. Namesto na očitnega kralja doline Vršca sta se podala v nižjo Rušico, ki je sicer tesno povezana z njim, a precej nižja. V SZ steni sta ponovila **Postno smer**

(420 m, V+/III-IV), ki sta jo leta 1981 preplezala Janko Humar in Žare Trušnovec. To je bila šele druga smer v tej steni. Prvo sta ista akterja potegnili dan prej. Klemen in Luka sta bila nad smerjo zelo navdušena. Tako linija kot skala in celotna *plezarija* so bile prava poslastica in lahko se nadejamo njune vrnitve v prijazno Rušico.

Nove smeri na domači grudi

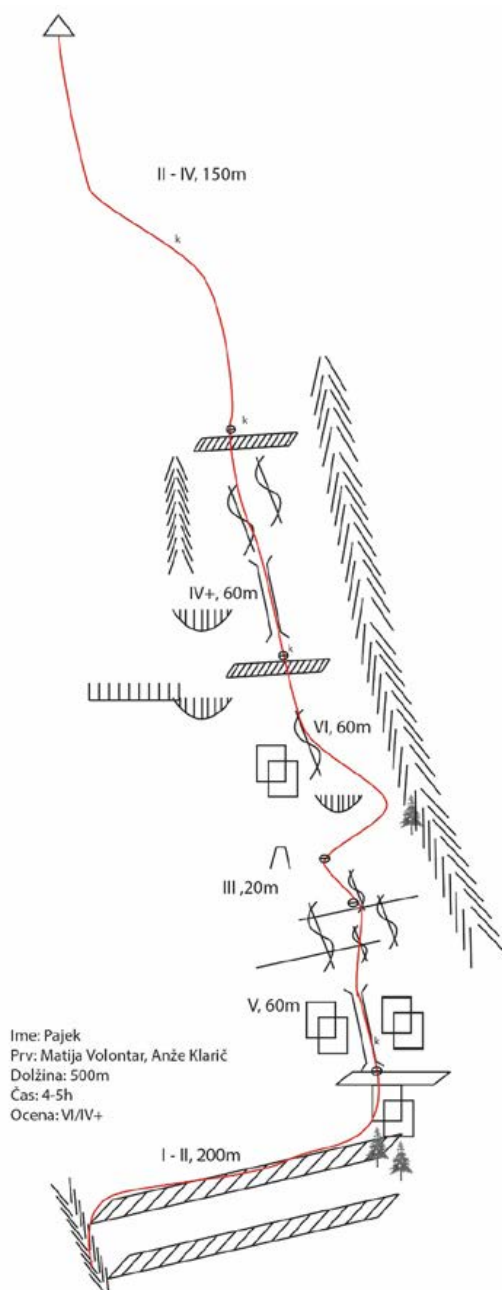
28. septembra sta Stane in Polona Barber (oba Šaleški AO) grela svoje ude v njima domači in poznani južni steni Črnega vrha. Tokrat sta šla potipat že poprej ogledano linijo, ki je obljubljala lepo plezanje. Smer poteka nekako v vpadnici vrha in se mu v začetku umika proti levi, nato pa nazaj proti desni in naravnost navzgor. Smer sta poimenovala **Svizec gre spat (105 m, VI-, A0/V+)**, saj je ta pred vhomom v svoj brlog z velikim zanimanjem opazoval njun sestop. Zdaj pa še nekaj besed o smeri Pajek v južni steni Temena, ki sem jo omenjal že v uvodu. Smer sta 9. avgusta preplezala Matija Volontar (AO Jesenice) in Anže Klarič (AO Ljubljana - Matica) ter v njej našla star klin. Po poizvedovanju na spletnih omrežjih pa se je uganka le začela razpletati. V stik s Komisijo za alpinizem je stopil Janez Gril, ki je omenjeno smer preplezal 8. novembra 1978 v navezi s Stanetom Belakom - Šraufom. Na začetku oktobra sta se Matija in prvenstvenik Janez Gril le sestala in primerjala potek obeh smeri ter ugotovila, da je dobrih deset raztežajev (od petnajstih) skupnih oziroma že preplezanih leta 1978. V nadaljevanju sta sklenila, da se smer poimenuje **Šraufova smer (500 m, V-IV)** – v spomin

na velikega slovenskega alpinista¹. Poimenovanje smeri podpira tudi Komisija za alpinizem in član upravnega odbora alpinistov veteranov Vojko Bučer. Na tem mestu pa pridemo tudi do črne pike slovenskega alpinizma. Kljub naši bogati alpinistični zgodovini in tisočim prvenstvenim smerem v naših in tujih gorah ne obstaja centralni register ali arhiv vseh teh smeri. Delno so te informacije shranjene pri entuziastih, kot sta npr. Franci

Savenc in Peter Podgornik. A kaj bo z vsem tem materialom, z vso to našo zgodovino, ko bo njuna žilica do zbiranja usahnila? Nekdo bo moral zagristi v to kislo jabolko ter zadeve postaviti na pravo mesto in na način, da bodo predvsem mladi lahko dobili vpogled v smeri naše zgodovine. To nalogo najverjetneje čaka prav Komisijo za alpinizem, ki bo morala resno razmisliti, kako se lotiti te grozozanske naloge in na

¹ O tem bomo v Grilovem prispevku pred našimi novicami.

Skica Šraufove smeri, prej Pajka
Foto: Matija Volontar

kakšen način doseči objavo prvenstvenih smeri naših predhodnikov.

Kje so naše ladje?

Za konec naj omenim še odpravo Luka Lindiča (AO Celje - Matica), ki je kaj kmalu po prihodu iz Pakistana že pakiral opremo za Kitajsko, in sicer se je tja odpravil z Ines Papert, ki jo je že šest let žulil Kyzyl Asker, 5842 m, oz. njegova težavna JV stena. Ines je že leta 2010 poskušala s prvenstveno smerjo, a je morala zaradi močnega sneženja in plazov odnehati tristo metrov pod vrhom. Linija jo je tako očarala, da je leto kasneje ponovno stala pod steno, a tudi tokrat zaman. Zdravstvene težave ekipe in pomanjkanje zagretosti za smer so bile prevelika ovira za uspeh. Ampak tako kot pravi župnik Senica iz humoristične serije TV Poper "Vse je na vrsti, ku pride kajt", je prišel pravi čas tudi za to smer. Njun pogled na alpinizem in plezanje ju je združil in ustvaril neko posebno energijo, ki je ni bilo moč ustaviti. Tako sta Ines in Luka v dveh dneh, 30. septembra in 1. oktobra, preplezala novo smer **Lost in China (1200 m, ED, WI 5+, M6)**. Tudi tokrat sta imela nekaj težav z vremenom, a so bile razmere tako dobre, da

sta enostavno "tiščala" do konca in okrog poldneva stopila na glavni vrh Kyzyl Askerja. Za aklimatizacijo sta 21. septembra opravila prvo ponovitev smeri **Border Control (650 m, ED, WI 5, M7)** v SV steni Great Walls of China.

Novice je pripravil Peter Bajec - Poli.

NOVICE IZ TUJINE

Prva dama prosto čez Divine Providence

Tokrat se bomo najprej ustavili v Alpah in se na kratko dotaknili vzpona, ki ga je opravila švicarska plezalka Nina Caprez. Letošnje poletje je nekaj časa preživela v stenah nad Chamonixem, kjer si je nabrala nekaj kilometrine in samozavesti, nato pa se je s soplezalcem Merlinom Benoitom odpravila svojemu največjemu letošnjemu cilju naproti. Odločila se je za prosto ponovitev **Divine Providence**, devetstometrskeske smeri čez steno Grand

Mayan Smith-Gobat v smeri La vida es silbar
Foto: Frank Kretschmann

Pilier d'Angle v masivu Mont Blanca. Smer z oceno 7b+ do zdaj še ni imela proste ženske ponovitve. Julija leta 1984 sta jo v štirih dneh kot prva preplezala Patrick Gabarrou in François Marsigny, šest let kasneje je ta odlična linija dobila svojo prvo prosto ponovitev (Alain Ghersen in Thierry Renault), isto leto je pa Jean-Christophe Lafaille dodal prvi solo vzpon. Dva in dvajset let po prvem vzponu je Nina Caprez dodala prvi prosti ženski vzpon.

Nekega zgodnjega julijskega jutra sta se v soju polne lune odpravila z bivaka Fourche, kjer ju je najprej čakalo nekaj spustov in prečenje ledenika med nevarnimi seraki, preden sta dosegla steno. Nato ju je čakalo petsto metrov plezanja s težavami med 5c in 6b, sta pa prvih nekaj sto metrov plezala po nekoliko težji, vendar lepši varianti iz leta 1992. Pozno popoldne sta dosegla polico za bivač z najlepšimi razgledi, kar si jih plezalec lahko zaželi. Naslednji dan ju je čakal še najtežji del smeri – deset raztežajev z ocenami med 6b in 7b z odlično skalno ter možnostjo dobrega varovanja v brezhibnem

Robert Schaeli v smeri La vida es silbar v Eigerju
Foto: Frank Kretschmann

granitu. Odlično jima je šlo in ob treh popoldne sta dosegla vrh skalne stene. Naslednjih dvesto petdeset metrov v mešanem terenu ju je ovirala slaba skala s slabimi lednimi razmerami in jima vzela kar štiri ure, nato pa sta ob sedmih zvečer stala pod snežnim grebenom Arête de Peuterey, ki ju je v dveh urah pripeljal na vrh Mont Blanca, za njima pa je bila prosta ponovitev ene najtežjih smeri, ki vodijo na najvišji vrh Alp.

Prosta ponovitev v Eigerju

Devetstometrsko smer **La vida es silbar** (Življenje je žvižganje) v desnem delu severne stene Eigerja sta v letih 1998–1999 prva preplezala Daniel Anker in Stephan Siegrist, Siegrist in Ueli Steck pa sta jo prosto ponovila leta 2003 ter jo ocenila s 7c. Gre za precej "navito" smer, saj je od sedemindvajsetih kar devet raztežajev ocenjenih z ocenami med 7a in 7c, ves čas pa gre za težko plezanje v strmi steni z odlično skalno. Roger Schaeli, za katerim je že vsaj šestinrideset vzponov po šestnajstih različnih smereh čez steno Eigerja, se je smeri prvič lotil že pred trinajstimi leti, takrat skupaj s Simonom Anthamattenom, vendar ju je štiri raztežaje pod vrhom

Mick Fowler v steni četrtn dan
Arhiv Micka Fowlerja

presenetila nevihta, morala sta bivakirati, naslednji dan pa razmere niso bile na njuni strani. Letošnje poletje se je vrnil, tokrat z Novozealandko Mayan Smith-Gobat, eno najmočnejših velikostenskih (*big-wall*) plezalk na svetu, ki je pravkar okrevala po operaciji ramena. Smer sta preplezala v treh dneh z dvema bivakoma. Prosti vzpon bi skoraj uspel tudi Smith-Gobatovi, ki ji je do popolnega uspeha zmanjkalo le nekaj gibov, bila pa je izredno vesela, da je svoj prvenec v Eigerju delila s tako izkušenim plezalcem, kot je Schaeli, nad izredno linijo smeri pa je navdušena. Smer je bila ob svojem nastanku leta 1999 najtežja v ostenju Eigerja, kasneje sta jo prekosili **Paciencia** (8a, Steck-Siegrist, 2003) in lansko leto **Odyssey**, ki je z oceno 8a+ trenutno najtežja v Eigerju (avtorji Schaeli, Jasper, Gietl). Po Schaelijevem mnenju je tukaj še vedno nekaj možnosti za zelo težke in

predvsem dolge prvenstvene vzpone s težkim prostim plezanjem.

Dirty Harry v Civetti

Britanski alpinist Tom Ballard je v letošnjem poletju združil moči s Poljakom Marcinom Tomaszewskim. Konec avgusta sta se odpravila v Civetto, kjer je nekoč nastala prva smer šeste stopnje – legendarni **Solleder**. Smer sta avgusta 1925 preplezala nemška alpinista Gustav Lettenbauer in Emil Solleder. Enaindevetdeset let po njenem nastanku sta prav po njej vstopila tudi Ballard in Tomaszewski, nato pa ubrala svojo pot proti robu severozahodne stene. Za 1375 metrov visoko smer sta potrebovala dva dni, bivakirala sta na vrhu dvanajstega raztežaja. Prvi dan je Ballard preplezal sicer še en raztežaj, ki pa ga je zaradi prihajajoče noči zaključil z nekaj pomoči tehnike. Naslednje jutro je ob prvi svetlobi sledila najprej prosta ponovitev zadnjega raztežaja iz prejšnjega dne, nato pa je vrsta kaminskih

Nina Caprez v smeri Divine Providence
Arhiv Nine Caprez

raztežajev, ki so jim višje sledile sive počti. Zgoraj sta priplezala pod velik previs, zato sta prečila desno v kamine, kjer sta našla nekaj starih klinov, zaključila pa sta spet po svoje in ob osmih zvečer dosegla vrh stene. Za varovanje sta uporabljala klasično opremo, večinoma so potrebni metulji in zatiči, v steni pa sta pustila šest klinov. Po Ballardovih besedah gre za logično linijo, kjer se skala menjava od neverjetno lepe do grozne. Smer **Dirty Harry** ima težave ocenjene z ocenami do 6b.

Nova v Sersank Peaku v indijski Himalaji

Da se ne bomo potepali le po Alpah, skočimo še na drugi konec sveta oziroma v Azijo. Mick Fowler še vedno dokazuje, da še ni za v staro šaro ter ima še vedno ideje in raziskovalno žilico. Tokrat je bil cilj še nepreplezana severna stena gore Sersank Peak

oziroma Shib Shankar, 6011 m, na področju Himachal Pradesh v Indiji, tja pa je šel skupaj z Victorjem Saundersom, s katerim sta se pogosto navezala na skupno vrv v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Po treh desetletjih sta si za skupen cilj našla tisoč sto metrov visok **severni steber v Sersank Peaku**, njun vzpon s sestopom pa je še ena velika Fowlerjeva himalajska zgodba, saj je trajal kar osem dni. Pet dni sta porabila za vzpon, še tri dni pa ju je zadržal sestop. Če vemo, da si je Fowler z raziskovalnimi podvigi po visokih gorah prislužil kar tri zlate cepine (vse skupaj s Paulom Ramsdenom), potem nam je jasno, da tudi ta cilj ni bil običajen sprehod. Gre za strmo steno, kjer se menjavajo skala, sneg in led, veliko je bilo plezanja na meji, vse skupaj pa začinjeno z bivaki, ki sta jih skopala v zaledenelih police. V steno sta se odpravila 28. septembra, na dostopu čez sedlo Sersank jima je nekaj težav povzročal novozapadli sneg, nato pa sta se za nekaj dni preselila bliže vertikali,

kjer ju je čakalo predvsem strmo plezanja v dobrih razmerah. Prva dva dni sta plezala večinoma čez skalne dele, nato pa ju je čakalo še precej strmega lednega plezanja. Peti dan sta se prekopala skozi opast na grebenu in pogledala na južno stran, po hladnem bivaku pa ju je čakalo še zadnjih sto petdeset metrov do vrha, ki pa so bili precej lažji. Vrh sta dosegla 3. oktobra ob 12.30 po lokalnem času, nato pa je bil pred njima dolg sestop. Po dveh dneh sestopanja sta ju čakala še vrsta spustov po vrvi čez "neskončen" ledni slap ter iskanje prehodov čez skalna pobočja, dokler se nista srečala s svojimi spremljevalci iz baznega tabora, ki so jima prišli naproti. Sersank Peak je bil tokrat osvojen komaj drugič, kot prvi je to uspelo japonski odpravi leta 2008, ko so se trije člani povzpeli na vrh po južni strani. Fowler je tako dodal

na svoj seznam enkratnih vzponov še eno veliko zgodbo, ki je še posebej zanimiva ob dejstvu, da sam šteje šestdeset let, njegov tokratni soplezalec pa že šestinšestdeset.

Adam Ondra v Dawn Wallu

Odmevna je vest, da se je češki plezalski fenomen Adam Ondra, ki ga zelo dobro poznamo tudi pri nas, odpravil v dolino Yosemite, kjer je njegov cilj **Dawn Wall**, dvaintrideset raztežajev dolga smer, od katerih jih je kar sedemnajst ocenjenih z 8a ali več, od tega dva z 9a. Smer sta v devetnajstih dneh, decembra 2014 in januarja 2015, prosto ponovila Tommy Caldwell in Kevin Jorgeson. Ondra se s smerjo že spoznava, njegovi prvi vtisi pa so, da je težka. Bomo z nestrpnostjo čakali na novice.

Novice je pripravil
Boris Strmšek - Strmina.

ŠPORTNO- PLEZALNE NOVICE

njim pa so bili pred Vidmarjevo uspešni še Matej Sova (2009), Domen Škofic (2009), Gašper Pintar (2013) in Klemen Kejžar (2016).

Privid Maje Vidmar

Maja Vidmar je poskrbela za nov vrhunski ženski vzpon slovenskih plezalk. V plezališču Bohinjska Bela je uspešno preplezala smer Privid (8c+), kar je njena druga smer te težavnostne stopnje. Gre za prvi ženski vzpon v tej smeri in šesti vzpon nasploh. Maja Vidmar je svojo prvo smer take težavnosti, **Attila lunga** v Baratru, preplezala leta 2009. Prvi vzpon v smeri **Privid** je leta 2007 opravil Klemen Bečan, za

Martina Čufar do 8c

Martina Čufar Potard je v francoskem plezališču Bionnassay preplezala svojo drugo smer težavnosti 8c, **Max Power**. Leta 2005 je v Mišji Peči preplezala **Vizijo** (8c). Takrat je bil to prvi slovenski ženski vzpon v smeri, ocenjeni z 8c, hkrati pa je postala šesta plezalka na svetu, ki ji je uspel takšen podvig.

Martina v smeri Max Power
Foto: Francisco Taranto

Navijamo za naše junakinje in junake!

Tekmovalce v težavnostnem plezanju do konca sezone, najuspešnejše za slovenske športne plezalke in plezalce, čaka le še tekma svetovnega pokala v kranjski dvorani Zlato polje, kjer lahko **26. in 27. novembra** v živo glasno podprete domače športnoplezalne junake in srečate najboljše športne plezalce z vsega sveta. Številčna posadka slovenske reprezentance z **Janjo Garnbret**, **Mino Markovič** in **Domnom Škoficem** na čelu že z radostjo pričakuje tekmo pred domačim občinstvom. Vstopnice za kranjsko tekmo so na voljo na sedežu Planinske zveze Slovenije v Ljubljani in na prodajnih mestih Eventima, s popustom za člane PZS. Več na www.worldcupkranj.com.

26 > 27 NOVEMBER 2016
SVETOVNI POKAL V ŠPORTNEM PLEZANJU
KRANJ 2016
ŠPORTNA DVORANA ZLATO POLJE

Še 8c ...

Nižje temperature so omogočile kar nekaj odličnih vzponov slovenskih plezalcev. Najprej omenimo Jako Špraha, sedemnajstletnega plezalca iz Ljubljane, ki mu je letošnja jesen prinesla nov osebni mejnik. V Bitnjah je bil uspešen v smeri **Rigor mortis** (8c). Za vzpon je potreboval osem dni in devetnajst poskusov. Do dveh smeri teh težav je priplezal Jakob Bizjak, ki je bil v francoskem plezališču Ailefroide uspešen v smeri **Face bouc** (8c), v Skednju pa **Underground doesn't stop** (El trabajo ... ext.). Tudi Uroš Breclj je v Mišji Peči preplezal smer Vizija.

Kruderjev 8c DWS

Jernej Kruder je na Mallorci z Nemcem Janom Hojerjem napadal legendarno *deep water soloing* smer **Es pontas**. Prvo polovico smeri z enim najbolj znanih dinamičnih gibov na svetu je Jernej že opravil in v direktnem izstopu poskrbel za drugi vzpon v lažji različici **Pontax** (8c), ki jo je Chris Sharma preplezal pred enajstimi leti. Malo pred obiskom Španije pa je Jerneju uspel njegov najtežji vzpon v plezanju na pogled. Uspešen je bil v štiridest metrov visoki smeri **Psi** (8b+) v Maltatalu, v kateri je treba opraviti skoraj devetdeset gibov.

Adidas Rockstars

V Stuttgartu je konec septembra potekalo tradicionalno prestižno balvansko tekmovanje Adidas Rockstars. Med dvanajsetdeset povabljenimi tekmovalci iz osemnajstih držav je na tekmovanju nastopilo tudi deset slovenskih tekmovalcev. V ženski konkurenci je svojo zbirko velikih zmag dopolnila Janja

Garnbret, ki je v superfinalu z doseženim vrhom premagala Avstrijko Jessico Pilz. Na tretje mesto se je uvrstila Japonka Miho Nonaka. V moški konkurenci je zmagal Japonec Tomoa Narasaki pred domačinom Janom Hojerjem in Korejcem Jongwon Chonom. V finalu sta od Slovencev tekmovala še Jernej Kruder, ki je dosegel 6. mesto, in Mina Markovič, ki je tekmovalje končala na 8. mestu. V polfinalu pa so tekmovalje končali Tjaša Kalan (12.), Katja Kadič (13.), Tjaša Slemenšek (15.), Julija Kruder (19.) ter Domen Škofic (18.). Že pred tem sta v kvalifikacijah zunaj tekmovanja ostala Anže Peharc (21.) in Urban Primožič (27.).

Svetovno univerzitetno prvenstvo

V Šanghaju na Kitajskem je od 12. do 16. oktobra potekalo prvo Svetovno univerzitetno prvenstvo v športnem plezanju. Tekmovalci so se merili v težavnosti, balvanih in hitrosti. Slovenske barve je zelo uspešno zastopala Tržičanka Ajda Remškar, ki je v težavnosti zasedla 6., v balvanih 17. in v hitrosti 13. mesto, skupno pa je v kombinaciji zasedla 5. mesto. Dolgoletna članica ŠPO Tržič, tudi nekdanja mladinska reprezentantka Slovenije, sicer že dve leti študira na Univerzi v Edinburghu.

Janja Garnbret že zmagovalka svetovnega pokala

Kitajski Xiamen je 22. in 23. oktobra prvič gostil tekmo svetovnega pokala v športnem plezanju (hitrost in težavnost). Za nas so bili najbolj zanimivi boji v težavnosti, kjer so nas zastopali aktualna svetovna prvakinja v tej

UŽIVAJTE V RAZISKOVANJU NARAVE

Uporabite domišljijo, doživite najlepše avanturistične preizkušnje in pospešite svoj korak z opremo, ki vas ne omejuje, ampak omogoča užitek na vsakem koraku, v vseh vremenskih razmerah. Lahkotnost, udobje in vsestranskost za vse tiste, ki želite uživati v neokrnjeni naravi!

salomon
TIME TO PLAY

plezalni kategoriji Janja Garnbret ter Mina Markovič in Domen Škofic. Sedem-najstletna Korošica se je veselila že četrte zmage v tej sezoni (na šestih tekmah). Janja je vodila že po kvalifikacijah in polfinalu. S četrto zmago je še okrepila vodstvo v seštevku svetovnega pokala v težavnosti in tako navijače na najlepši način povabila v Kranj, kjer bo konec novembra finale sezone svetovnega pokala. Janja je že tekmo pred koncem sezone osvojila skupno lovoriko svetovnega pokala 2016 v težavnosti. Na Kitajskem sta njen uspeh dopolnila še Mina Markovič, ki je osvojila peto mesto, in Domen Škofic, ki z devetimi mestom v Xiamenu ostaja skupno vodilni v kategoriji težavnosti.

Novice je pripravil Peter Mikša.

PISMA BRALCEV

Državno tekmovanje Mladina in gore je nastalo v Domžalah

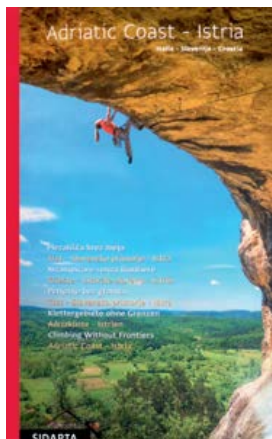
V septembrski številki je častni član PZS Ekar v spominskem zapisu ob smrti Francija Benedika zapisal: "Naslednje leto je odsek pod njegovim vodstvom organiziral prvo prireditelje mladinskega planinskega kviza Mladina in gore v Sloveniji. Dogodek je bil za slovensko mladino in planinstvo odmeven in je zaradi aktualnosti in pomembnosti postal planinska tradicionalna prireditev s sodelovanjem in pod pokroviteljstvom PZS ter s strokovnim sodelovanjem Mladinske komisije PZS." Zapisano v zadnjem delu zadnjega

stavka – glede sedanjega Državnega tekmovanja Mladina in gore – ne drži. Kaj je res, je zapisano v številnih publikacijah PZS, v lepo berljivih strokovnih in poljudnih člankih, objavljeno je tudi na mojem blogu Razgledi (<http://borut.blog.si/ol.net/>). Seveda je tudi uredništvu Planinskega vestnika dobro znana resnica o tem, kako je leta 1989 nastalo in se doslej razvilo Državno tekmovanje Mladina in gore.

Borut Peršolja

LITERATURA

Plezališča brez meja Sidarta 2016, Ljubljana. 391 str., 29,90 EUR.

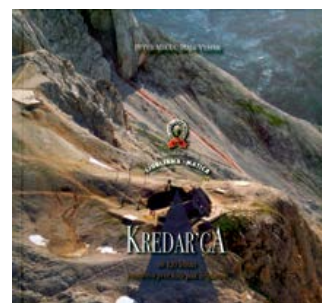
V časih Bojana Križaja, Roka Petroviča, Jureta Koširja in vražjih Slovencev s Tino Maze na čelu so "vsi Slovenci smučali", če nekoliko karikiram. V časih naših najboljših športnih plezalk od Martine Čufar, Maje Vidmar, Natalije Gros do Mine Markovič, Janje Garnbret in še Domna Škofica je treba omeniti, da "vsi Slovenci plezajo", če spet nekoliko karikiram. Povečanje športnega plezanja, ki je postalo tudi modni statusni pojav, ima svoje dobre in slabe strani. Ena od dobrih je veliko otrok v plezalnih šolah in tečajih, slabša stran se odraža v precejšnji gneči in neznosnem kravalu

v nekaterih priljubljenih plezališčih. Vendar dokler bodo nekatere stence ostale v senci plezališč, ki so in, bo vsakdo lahko našel svoje igrišče. Po drugi strani pa bolj ko so plezališča polna otrok in odraslih, manj jih visi na digitalnih napravah oziroma za šanki. Posledica plezalne mrzlice so nova plezališča, nove smeri in novi plezalni vodniki. Prva izdaja vodnika *Plezališča brez meja* (plezališča so v treh obmejnih oz. obalnih področjih Italije, Hrvaške in Slovenije) iz leta 1999 ima 152 strani, na katerih je opisanih enajst plezališč in čez šeststo smeri. V letošnji peti izdaji je 391 strani, enaintrideset plezališč, 2873 smeri in tudi legenda obiskanosti; posebej so označena plezališča, v katerih je med koncem tedna možna upoštevanja vredna *gužva*. Na ta način založba Sidarta s svojimi dopolnjenimi in razširjenimi izdajami vodnikov obvešča ljudi in jim omogoča, da se bolj enakomerno porazdelijo po omejenem teritoriju. Tudi novi vodnik je petjezičen; na prvem mestu je jezik države, v kateri je določeno plezališče, kar se mi zdi pošteno. V uvodu je nekaj besed namenjenih geografski poziciji plezališč, sledi ščepec zgodovine o najstarejši plezalski tradiciji, razloženi so zasnova plezališča, ocenjevanje težavnosti smeri in njihova opremljenost, razlaga simbolov in opozarjanje na ekološko in humano obnašanje. Opisi plezališč gredo od severa proti jugu, od italijanskega Doberdoba preko Ospa, Mišje peči ter Črnega Kala in vstopijo na hrvaško stran v Raspadalici, zaključijo pa v Brseču. Samo pred italijanskim odsekom je zemljevid območja, na katerem so označena opisana plezališča. Posamezna poglavja se začno s kratko

predstavitvijo plezališča, najprimernejšim časom za obisk plezališča, karakteristiko smeri in po potrebi opozorilom o tem ali onem. Nato sledi skica pristopa in lokacije posameznih sten, opremljena s kodo QR. Skice vrisanih smeri na risbah Danila Cedilnika – Dena so pregledne, grafično čiste in razločne, nekatere smeri pa so vrisane še na fotografijah. Pod njimi so sezname smeri z dolžino in oceno. Opažam, da je v vsaki novi izdaji vedno več pozornosti namenjene kakovosti fotografij. Med ogledovanjem izdaje 2016 sem pomislil, da je založba morda razpisala foto natečaj, tako dobra je namreč večina fotografij. Če že omenjam natečaj, bom povedal še to, katera mi je najbolj všeč – tista na strani 333. Zakaj? Poglejte sami.

Mire Steinbuch

Peter Mikša, Maja Vehar: Kredar'ca. Ob stodvajsetletnici postavitve prve kočice pod Triglavom. Planinsko društvo Ljubljana - Matica, 2016.

Ob stodvajsetletnici postavitve prve kočice pod Triglavom je PD Ljubljana - Matica izdalo lično broširano izdajo z zanimivim formatom (24 x 24 cm), s katero so obogatili slovesnost, ki so jo ob tem jubileju izvedli ob koncu letošnjega poletja. Tako kot za knjigo ob stodvajsetletnici društva (*Matica planinstva*) se je tudi za to publikacijo zbrala ista ekipa (Tomaž Willenpart, Nani Andrej Jenko, Peter

Mikša), dopolnjena z novo članico Majo Vehar. Po kratkem nagovoru predsednika društva Willenparta avtorja predstavitva razmere slovenskega planinstva in obiskovanja gora konec 19. stoletja, nemško-slovensko trenje, nastajanje prvih planinskih društev, začetke gradenj planinskih koč in "boj" za Triglav. Kot je znano, je povod za gradnjo koč na Kredarici dobil Jakob Aljaž v Dežmanovi koči ob prenočevanju, kjer bi lahko ostal tudi brez postelje. Po mnogih zapletih je bila prva kočna na Kredarici odprta leta 1896. Leto kasneje so postavili še meteorološko postajo in prvo kapelico, v kateri je bila prva poroka sklenjena leta 1900. V nadaljevanju so opisana vsa povečanja koč, od prve leta 1909/1910 pa do zadnje 1983. leta. Vzporedno izvemo o spreminjenih razmerah po prvi

in drugi svetovni vojni, ko je kočna prišla pod skrbništvo PD Ljubljana - Matica, ter v času po osamosvojitvi, ko je prišlo do pomembnih sprememb pri upravljanju in lastništvu. Kot zanimivost naj omenim, da je zabeležen tudi načrt za *Triglavbahnprojekt*, ki je bil leta 1909 objavljen v avstrijski gradbeni reviji *Allgemeine Bauzeitung*. Na koncu je poglavje o današnjih razmerah v koči ter o prihodnjih projektih, v katerih je prioriteta predvsem čiščenje odpadnih voda. Slikovno gradivo knjižice bogato dopolnjuje pisano besedo, zato jo je ravno dovolj, ne preveč in ne premalo. Čestitke društvu, ki v praksi uspešno nadgrajuje dediščino prednikov, poleg tega pa jo s takšnimi publikacijami, kot je *Kredarica*, ohranja tudi za zanamce.

Vladimir Habjan

Več avtorjev, uredniki Jože Martinjak, Janez Dovžan, Dušan Polajnar: 70 let Gorske reševalne službe Mojstrana (1946–2016). Mojstrana, Društvo Gorska reševalna služba Mojstrana, 2016. 104 str.

Pred seboj držim lično knjižico, ki jo je ob svoji sedemdesetletnici obstoja izdalo Društvo Gorska reševalna služba Mojstrana s podnaslovom *Zbirka člankov o gorskem reševanju, zgodb in pesmi*.

Kot nakaže podnaslov, v začetnem delu avtorji predstavljajo zbrane podatke o zgodovini in članstvu postaje po letu 1946 oz. društva po letu 2007, ko so se formalno, ne pa tudi vsebinsko, odcepili od Planinskega društva Dovje-Mojstrana, o izobraževanju članov, povezovanju z reševalnimi službama iz Avstrije in Italije ter o dodatnih dejavnostih, ki jih izvajajo poleg reševalnega dela. V sklop prikaza reševalnega dela sodi tudi statistika o delu – število reševanj njihovega društva v zadnjih letih narašča. Veliko lahko izvemo tudi o zgodovini in delovanju helikopterskega reševanja v gorah in tradicionalni turnosmučarski prireditvi Memorial mojstranskih gorskih reševalcev, ki jo društvo prireja za vse gorske reševalce iz Slovenije.

- NANESI GEL.
- BRIŠI BOLEČINO.
- GIBAJ SE NAPREJ.

www.naklofengel.si

Zanesljiv spremljevalec na vsakem koraku.

Proti bolečinam v mišicah in sklepih.

www.krka.si

Pred uporabo natančno preberite navodilo!
O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali s farmacevtom.

Kot pove podnaslov, so v zborniku zbrane tudi zgodbe. Zgodbe o reševanju gorskega reševalca pred triinštiridesetimi leti, o odkrivanju lepote turnega smučanja v družbi kolegov, iskalni akciji s sodelovanjem več postaj GRS, o delovnem dnevu dežurstva v helikopterski ekipi na letališču, reševalnih akcijah na Plemenicah, Dovški Babi in pod Kalvarijo, o odpravi v Bolivijo, vzponu na Triglav s škotskimi prijatelji ter o tem, kako in kaj pomeni biti gorski reševalec.

Zborniku na pot so svoje misli posvetili načelnik Društva GRS Mojstrana Jože Martinjak, predsednik GRZS Igor Potočnik in podpredsednik PD Dovje-Mojstrana Miro Eržen.

Besedilo lepo dopolnjujejo fotografije z reševanj in usposabljanj ter fotografije gora, ki sodijo v območje njihovega reševalnega dela. Odrekanje, napor, težke trenutke med reševanjem, a tudi hvaležnost in zadovoljstvo, ki jih med prebiranjem zbornika podoživljamo, nam omili pretanjena in nežna poezija Rade Polajnar, ki je na koncu zapisala: "Ja, včasih je dan gorskih reševalcev tudi tak. Poln beline in le navidezne mirne spokojnosti." Pa naj bo čim bolj spokojen še naslednja desetletja.

Irena Mušič Habjan

PLANINSKA
ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Predstavniki Planinske, Lovske, Ribiške, Čebelar-ske, Kinološke in Turistične zveze Slovenije, ki so leta 2011 podpisali dogovor o

sodelovanju na področju trajnostnega razvoja ter pri skupnih prizadevanjih varovanja in ohranjanja biotske raznovrstnosti, so se 4. oktobra sestali v prostorih Lovske zveze Slovenije. Skupina nevladnih organizacij za trajnostni razvoj si med drugim prizadeva vzpostaviti institut varuha narave v Sloveniji. Ob spremembah Zakona o ohranjanju narave bodo resornemu ministru za okolje in prostor predlagali dopolnitev zakona, ki bi omogočil pogoje za vzpostavitev instituta varuha narave. Prav tako bo skupina predlagala spremembo tega zakona v delu, ki se nanaša na višino globe za storitev prekrška nedovoljene vožnje z motornimi vozili v naravi, kajti višina te je nesorazmerna glede na globo za vožnjo s kolesi v naravi. Predlagali bodo še, da se ohrani ločena obravnava vožnje po planinskih poteh; v primeru te je namreč potrebno pridobiti dovoljenje za dvonamensko rabo. Novembra se bodo sestali predstavniki skupin, ki delajo na področju mladih. Upravni odbor PZS se je 6. oktobra na lgu sestal na enajsti seji v tem mandatnem obdobju. Seje se je udeležil tudi predsednik Planinske zveze Češke Jan Bloudek, ki je izrazil zadovoljstvo ob dosedanem sodelovanju s PZS. Bloudek je po podpisu dogovora o koriščenju ugodnosti v slovenskih planinskih kočah tudi za češke goste predstavil idejo o ustanovitvi Evropske planinske zveze (EPZ). Upravni odbor je podprl nadaljnje aktivnosti za ustanovitev EPZ in soglašal, da je PZS med ustanovnimi članicami EPZ. Vodja Odbora za članstvo PZS Tone Jesenko je zbrane seznanil z dejstvom, da je bilo letos do 22. septembra v planinsko organizacijo

Brati gore 2016

Prisrčno vabljeni na katerega od dogodkov pod okriljem pobude Alpske konvencije **Brati gore 2016**.

ponedeljek, 5. december

LJUBLJANA – Knjižnica Otona Župančiča, 18.00: **Dušan Škodič: Ljudje v gorah** (predstavitve knjige in pogovor z avtorjem)

sreda, 7. december

LJUBLJANA – Knjižnica Prežihov Voranc, 17.00: **Planinski zabavnik z Urško Stritar** (planinska urica za otroke od 4. do 9. leta)

IDRIJA – Mestna knjižnica in čitalnica Idrija, 18.00: **Med griči Beremo gore in Planinski vestnik** (skupno planinsko branje s člani uredniškega odbora PV in domačini)

LJUBLJANA – Knjižnica Prežihov Voranc, 19.00: **Gorazd Gorišek: Biseri gora** (gorniško predavanje, predstavitev vodnika Razširjena slovenska planinska pot in pogovor z avtorjem)

petek, 9. december

ŠENTJUR – Ipavčev kulturni center, 18.00: **Beremo gore z Gorazdom Goriškom** (gorniško predavanje, predstavitev vodnika Razširjena slovenska planinska pot in pogovor z avtorjem)

KAMNIK – Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik, 19.00: **Dušan Škodič: Ljudje v gorah** (predstavitve knjige in pogovor z avtorjem)

Več o festivalu Brati gore z dogodki po vsej Sloveniji: www.alpconv.org/sl/ in www.pzs.si.

včlanjenih okoli dva tisoč več članov kot na isti datum lani, število članov pa se je povečalo v vseh kategorijah članstva. Slavica Tovšak, koordinatorica sodelovanja PZS s Slovenskim planinskim muzejem (SPM), je opozorila na nekatere aktualne probleme, ki najbolj vplivajo na delovanje SPM. Upravni odbor je sprejel novi Pravilnik o računovodstvu in Pravilnik o organizaciji in sistematizaciji delovnih mest v strokovni službi PZS. Pravilnik o povrnitvi stroškov prostovoljcev v PZS pa so

podali v javno obravnavo. Sprejeli so vzorec skrbniške pogodbe za planinske poti in potrdili registracijo nove planinske poti PD Snežnik Loška dolina iz doline Viševek do Zgornjih Poljan. Upravni odbor je potrdil dogovor med PZS in avstrijsko planinsko organizacijo, po katerem bo PZS zadolžena za koordinacijo izvajanja projekta Planinske vasi v Sloveniji. Največ zanimanja sta za projekt do sedaj pokazali občini Jezerško in Luče. Upravni odbor je odločal tudi o sodelovanju med PZS ter Centrom odličnosti

za gorsko bojevanje NATO, s katerim bo vzpostavljeno tesnejše sodelovanje obeh organizacij predvsem na področju strokovnega dela. Naslednja seja upravnega odbora bo 17. novembra. Objavili so razpis za soorganizacijo Skupščine PZS, podelitve najvišjih priznanj in dneva slovenskih planinskih doživetij v letu 2017.

V oktobru in novembru je PZS organizirala šest posvetov za vodstva planinskih društev (v Sevnici, Kranju, Velenju, Ajdovščini, na Vrhniki in v Mariboru), na katerih so predstavili aktualne novosti s področja delovanja društev.

Mladinska komisija (MK) je med 25. in 28. septembrom v Planinskem učnem središču Bavšica organizirala drugi študentski planinski tabor, 23. oktobra pa pohod s študenti na Dleskovško planino. Letošnji zbor mladinskih odsekov, na katerem pred samim zborom MK organizira posvet za vodstva planinskih taborov, bo volilni, potekal pa bo 19. novembra na Igu.

Vodniška komisija (VK) je objavila seznama datumov in lokacij usposabljanj (tečajev za pridobitev vodniških kategorij) ter licenčnih usposabljanj

(snežnih in kopnih izpopolnjevanj) v letu 2017. V javni obravnavi je bil osnutek Disciplinskega pravilnika VK PZS in osnutek dopolnitve Pravilnika o organiziranosti vodnikov PZS, istočasno je VK zbirala informativne prijave za člane Častnega razsodišča VK PZS.

Gospodarska komisija je na spletni strani PZS skrbela za ažurne spremembe delovnih časov planinskih koč in poročala o uspešnosti poletne planinske sezone (več o tem v tej številki *Planinskega vestnika*). PD Prevalje je objavilo razpis za oskrbnika Doma na Uršlji gori za čas zimske sezone.

Komisija za planinske poti (KPP) je 12. novembra v sodelovanju s Srednjo gozdarsko in lesarsko šolo v Postojni organizirala tečaj za varno delo z motorno žago za registrirane markaciste.

Komisija za varstvo gorske narave (KVG) je poročala o zborniku *dobrih praks Trajnostna mobilnost v praksi*, s katerim želijo avtorji in partnerji istoimenskega projekta različnim ciljnim skupinam prikazati, da okrepi trajnostne mobilnosti že dolgo niso le puhlice na papirju. Razpis za zbiranje

predlogov za diplomo dr. Angele Piskernik (najvišje priznanje KVG) za leto 2016 poteka do 31. decembra 2016. Letno srečanje odbora za varstvo gorske narave Savinjskega MDO PD je potekalo 22. oktobra v planinski koči Velikonočnica. Varuhi gorske narave in gorski stražarji na ravni KVG pa so se srečali 8. in 9. oktobra v Planinskem domu pod Ježo z okolico.

Komisija za alpinizem je skupaj z Alpinističnim odsekom PD Ljubljana - Matica pripravila tradicionalni Zbor alpinistov, in sicer 8. oktobra v Domu v Kamniški Bistrici. Naslednji dan so plezalci in alpinisti organizirali dobrodelno srečanje s plezanjem po Gradiški Turi v podporo alpinistu Dejanu Korenu.

Komisija za športno plezanje je v sodelovanju z Alpinističnim klubom Slovenska Bistrica 22. oktobra izvedla 3. tekmo državnega prvenstva v težavnosti v mlajših in srednjih kategorijah, v sodelovanju s Plezalnim klubom Škofja Loka pa 29. in 30. oktobra 3. tekmo državnega prvenstva v težavnosti v vseh kategorijah. 26. in 27. novembra se bodo v kranjski dvorani

Zlato polje na zaključni tekmi svetovnega pokala v težavnosti pomerili najboljši športni plezalci sveta; vstopnice za tekmo so že na voljo na sedežu PZS in na prodajnih mestih Eventima, s popustom za člane PZS in AS Kluba ugodnosti. Objavili so razpis za izbiro reprezentančne trening stene in za organizatorja tekme svetovnega pokala v športnem plezanju (težavnost, balvani, hitrost) v letu 2017.

Komisija za gorske športe. *Drytooling* delavnica (za izkušene plezalce in začetnike) je potekala 15. oktobra v plezališču Zagorje ob Savi. Pred UIAA tekmovalno sezono bodo PZS ter Planinski zvezi Hrvaške in Srbije organizirale skupni pokal v lednem plezanju. Tabora za mlade tekmovalce v lednem plezanju bosta potekala 20. novembra v ruskem Kirovu, drugi pa januarja ali februarja 2017 v švicarskem Saas Feeju.

Komisija za turno kolesarstvo (KTK) je izdala zloženko o Slovenski turno kolesarski poti (STKP). Na tradicionalnem jesenskem kolesarskem druženju je 1. oktobra po odseku STKP na Veliko Milanjo, najvišji vrh Volovje rebri, pedala vrtelo

Planinski koledar 2017

VABLJENI
K NAKUPU

Naročila sprejemamo po e-pošti koledar@pzs.si
preko spletne trgovine www.pzs.si/trgovina.php
in na brezplačni tel. številki **080 18 93** (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV:
4,50 €

devetintrideset navduše-
nih turnih kolesarjev.
18. septembra se je končalo
prvo usposabljanje za tur-
nokolesarske vodnike II.
Planinska založba je izdala
prenovljeni zemljevid
Jalovec in Mangart 1 : 25.000
in zbirko zgodb nekdanjih
časov z naslovom *Ljudje*
v gorah Dušana Škodiča,
prekalnega planinskega
publicista, romanopisca in
našega člana uredništva.
V sodelovanju s PZS je
Toyota Adria v Brezovici pri
Ljubljani, v okolju, kjer je
žled uničil precejšnje število
dreves, zasadila Toyotin
gozd. Na spletni strani
so objavili javna razpisa
Fundacije za šport za sofi-
nanciranje športnih dejavnosti
in gradnje športnih
objektov in povabilo Alpske
konvencije k akciji Brati gore
2016, ki se ji pridružuje tudi
PZS. S tradicionalno čistilno
akcijo Zavarovalnice Triglav
se je 8. oktobra na Pokljuki
zaključila 7. sezona akcije
Očistimo naše gore, kjer
so med drugimi sodelovali
tudi oskrbniki planinskih
koč. 25. in 26. novembra bo
na Gospodarskem razstavišču
potekal enajsti kongres
športa za vse z osrednjo
temo Gibalna aktivnost za-
poslenih, katerega soorga-
nizatorica je tudi PZS.

Zdenka Mihelič

PZS na sejah CAA in UIAA

Predsednik PZS Bojan
Rotovnik, generalni
sekretar PZS Matej Planko
ter član predsedstva
Združenja planinskih orga-
nizacij alpskega loka (CAA),
sicer pa podpredsednik
PZS, Miro Eržen so se 17.
septembra v avstrijskem
Innsbrucku udeležili redne
letne skupščine CAA, ki
jo je gostila Planinska
zveza Avstrije. Med ak-
tualnimi temami je bilo
predstavljeno poročilo o
spletnem rezervacijskem
sistemu za planinske koč
(na voljo je vsem članicam
CAA). Končna odločitev
o vpeljavi tega sistema
v Sloveniji še ni bila
sprejeta, je pa predvsem
odvisna od zainteresira-
nosti društev s planinski-
mi kočami. Skupščina je
potrdila priporočila CAA
glede varovalnih naprav
pri športnem plezanju,
sprejeli so stališča CAA o
umetnem zasneževanju
smučišč v gorskem svetu,
predstavili projekt o ener-
gijski učinkovitosti planin-
skih koč, v okviru katerega
je bil izveden tudi poseben
seminar, ter načrtovane
aktivnosti CAA v okviru
Alpskega tedna oktobra
v Nemčiji. Skupščine se

POSEBNO OBVESTILO ZA NAROČNIKE PLANINSKEGA VESTNIKA

V mesecu februarju 2017 bomo naročnikom poslali položnice za naročnino na Planinski vestnik za leto 2017. Popust v višini 25 % bo upoštevan pri vseh, ki boste članarino plačali do konca januarja 2017. Kasneje popusta ne bo možno uveljavljati.

je udeležil tudi generalni sekretar Alpske konvencije. Zaključni del skupščine CAA je bil namenjen predlogu o ustanovitvi Evropske planinske organizacije (EPZ), ki ga podpirajo skoraj vse članice CAA, nimajo pa enotnega mnenja o morebitni vključitvi CAA pod okrilje nove organizacije. Naslednja seja CAA bo 16. septembra 2017 v Lihtenštajnu. Predsednik Rotovnik in podpredsednik Eržen sta se udeležila tudi redne

Skupščine UIAA se je udeležilo približno 110 udeležencev, med katerimi je bilo 42 od 59 predstavnikov planinskih zvez z glasovalno pravico.

Foto: Bojan Rotovnik

letne in volilne skupščine Mednarodnega združenja planinskih organizacij (UIAA), ki je potekala 15. oktobra v južnotirolskem mestu Brixen oz. Bressanone. V prvem delu skupščine so potrdili poročila predsednika, strokovnih služb in marketinga UIAA, poročila vseh komisij UIAA za leto 2015 in finančni plan za leto 2017. Nove polnopravne članice UIAA so postale planinske zveze iz Afganistana (Afghanistan Climbing & Mountaineering Federation), Kazahstana (Mountaineering and Sport Climbing Federation of the Republic of Kazakhstan), Albanije (Albanian Mountaineering Federation), Gvatemala (Federación Nacional de Andinismo de Guatemala) in Maroka (Fédération royale marocaine de ski et montagnes). Sprejeli so tudi sklep o izključitvi petih članic, če do konca leta ne plačajo članarine za zadnji dve leti. Z novosprejetimi članicami UIAA sedaj vključuje štiriinšestdeset polnopravnih članic, osemnajst pridruženih članic, osem opazovalcev in eno organizacijo s posebnim statusom (International Skyrunning Federation ISF). Članice UIAA delujejo v devetinšestdesetih različnih državah sveta.

Vsebinsko najpomembnejša točka dnevnega reda je bilo sprejetje strategije UIAA za novo štiriletno obdobje. Novi štiriletni mandat za vodenje UIAA so zaupali dosedanjemu predsedniku Fritsu Vrijlandtu iz Nizozemske. Za člane izvršnega odbora so bili izvoljeni Héléne Denis iz Francije, Thomas Kähr iz Švice, Pier Giorgio Oliveti iz Italije in Wang Yongfeng iz Kitajske. Upravni odbor pa sestavljajo izvoljeni predstavniki največjih planinskih zvez, predstavniki posameznih kontinentov in voljeni člani. Novi, sicer pa enajsti častni član UIAA je postal svetovno znani vrhunski alpinist iz Južne Tirolske Reinhold Messner. Naslednja skupščina UIAA bo oktobra 2017 v Teheranu (Iran), v letu 2018 pa jo bo gostila Planinska zveza Mongolije. Dan pred skupščino UIAA je potekalo srečanje evropskih planinskih zvez glede predloga o ustanovitvi EPZ. Prisotni predstavniki, vključno s predstavnikom PZS, so podprli predlog, ki bo realiziran predvidoma spomladi naslednje leto.

Po spletnih objavah povzela Zdenka Mihelič.

35. srečanje alpinistov veteranov

V prijetnem vzdušju Koče na Gozdu na Vršiču je v petek, 7. oktobra 2016, potekalo 35. srečanje alpinistov veteranov. Tokrat se jih je na skupinskem fotografiranju zbralo kar šestinštirideset. Po uradnem delu s pozdravnim nagovorom predsednika odbora srečanja alpinistov veteranov pri PZS Kazimirja Drašlarja – Mikka in podelitvijo daril jubilarantom sta sledili nekoliko neobičajni predavanji o gorništvu v vojski. Najprej ga je z osebno in poklicno zgodbo predstavil Miha Kuhar, namestnik poveljnika 132. gorskega polka in načelnik Gorske šole Slovenske vojske, zgodovino in dejavnost Združenja vojaških gornikov Slovenije pa je v besedi in sliki orisal častni član ZVGS brigadir (v. p.) Janez Kavar. Zbor je nagovoril tudi načelnik Komisije za alpinizem Miha Habjan, po koncu predavanj sta se srečanju na kratko pridružila še

Skupinska fotografija vseh udeležencev

Foto: Vladimir Habjan

predsednik PD Kranjska Gora in župan občine Kranjska Gora. Letos so knjige kot spominska darila prejeli: Sandi Blažina, Vida Košmelj (devetdeset let), Emil Herlec, Janko Jeranko, Mitja Kilar (petinosemdeset let), Matjaž Deržaj, Brane Jaklič, Drago Zagorc, Ante Mahkota, Marjan Raztresen (osemdeset let), Iztok Belehar, Mikec Drašlar (petinosemdeset let), Vojko Bučer, Mojca Kopač, Boris Krivic (sedemdeset let). Predsednika odbora Drašlarja smo zaprosili še za nekaj besed ob tokratnem srečanju. Takole je povedal: "Trdoživost alpinistov veteranov se kaže v tem, da v tem letu nismo izgubili nobenega veterana. Letos je prišlo tudi do trdnjše povezave naše veteranske skupine s predsedstvom PZS in Komisije za alpinizem, kjer sicer ohranjamo avtonomijo in je zagotovo pozitivno za nadaljnje delovanje. Tako smo letos sodelovali na srečanju planinskih zvez več držav Plezanje za vse na Češkem in v svoji ekspertni skupini (več na <http://www.pzs.si/novice.php?pid=11285>, op. a.) predstavili področje svojega delovanja. Pozitivna povezava s PZS

se kaže tudi v tem, da je planinska organizacija prevzela nekakšno pokroviteljstvo nad zasebnim projektom naše članice veteranke Špele Kristan, ki je v Nepalju zgradila medicinsko postajo. Kot prvi rezultat tega je bila povezava z Medicinsko fakulteto, ki bi to postajo vzela pod strokovno okrilje, uporabna pa bi bila kot učna baza. Kako bo naprej, se še dogovarjamo, verjetno bomo uporabili podoben model upravljanja, kot je Kunaverjeva šola v Manangu. Po mojem mnenju na takšen način tudi širimo vpliv in pomen planinske organizacije. Pomen naše družbe alpinistov veteranov pa je v tem, da po eni strani povežemo generacije alpinistov in po drugi, da sodelujemo in da se znanje med generacijami tudi prenaša. Ravno tak primer povezovanja je predavanje Rada Kočevarja na letošnjem zboru alpinistov, mladi alpinisti, ki zdaj plezajo v nebo in jih povabimo mi, pa si štejejo v čast, da predavajo nam." Odboru za srečanja veteranov alpinistov pri PZS pri organizaciji pomagajo Rudi Zaman iz založbe Didakta, Planinska založba, Komisija za

alpinizem pri PZS, nekateri ostali donatorji, poleg tega za gostoljubje koč poskrbi PD Kranjska Gora, odbor pa se vsem najlepše zahvaljuje.

Irena Mušič Habjan

Dvajset let Ruške planinske poti

Ruški planinci so se pred nedavnim zbrali v Ruški koči na Pohorju in s štiriurnim planinskim pohodom obeležili dvajsetletnico Ruške planinske poti, ki so jo slavnostno odprli 1. septembra leta 1966 in predstavlja eno izmed bolj obiskanih obhodnic v slovenskih gorah. Obhodnica ima deset kontrolnih točk in poteka od Ruš po soteski Lobnice mimo lobniških slapov in Šumika na Klopni vrh, od tam na Osankarico in mimo Črnega jezera do Treh kraljev. Od tam gre po južnih obronkih slovenjebistriškega Pohorja, čez Žigartov vrh, ki je najvišja točka na poti (1347 m), do Areha oziroma do Ruške koč in se nato spusti mimo hotela Zarja in Mariborske koč nazaj na ruško območje ter se čez Pečke konča v Bistrici ob Dravi. Pot predstavlja približno petnajst ur zmerne hoje

V pohorskem pragozdu
Foto: Franček Hribernik

po najlepših predelih vzhodnega Pohorja. Do sedaj je spominsko značko za prehojeno pot prejelo že 1096 pohodnikov iz več držav. Tokrat so se planinci podali na Žigartov vrh in proslavili še štiridesetletnico postavitve triindvajset metrov visokega stolpa Geodetskega zavoda na vrhu. Nadaljevali so po brezpotjih mimo Belega kamna in Gomile do roba lobniškega pragozda Šumik, kjer je postavljenih mnogo granitnih skulptur zanimivih oblik, med njimi tudi *granitno jajce* ali *Kekčeva skala*, kakor so jo poimenovali otroci iz šole v naravi. Gre za tonaltni balvan, ostanek zadnje ledene dobe, ki je na zanimiv način oblikovala sotesko hudourniške Lobnice. V Ruški koči so se po končanem pohodu s priložnostnim darilom in priznanjem zahvalili dolgoletnemu oskrbniku te koč Milanu Klančniku, ki jo s svojo ekipo uspešno vodi že trideset let. V prijetnem druženju pa niso pozabili na okrogle jubileje nekaterih svojih članov.

Franček Hribernik

Seznam zaprtih poti (28. 10. 2016 ob 9:25)

Seznam zaprtih poti je enak kot oktobra. Informacije o zaprtih planinskih poteh najdete na spletni strani <http://stanje-poti.pzs.si/>. Na podlagi obvestil društev in skrbnikov poti jih zbira ter objavlja PZS. Hoja po planinskih poteh je na lastno odgovornost.

Mire Steinbuch

Vsak Slovenec v gore

Za nami je odlična poletna sezona, v kateri smo zaobeležili povečanje obiska

tako na naši stalni razstavi kot tudi na občasnih razstavah, dogodkih in prireditvah. Dobro je obiskati naš prostor doživetij "Pobeg v bivak", kjer smo na muzejskem področju zaorali ledino. Pripravljamo se že na naslednje leto, ko bo eden naših glavnih projektov "Vsak Slovenec v gore". V okviru projekta bomo izvedli več programov z namenom, da bi gore že v dolini približali in naredili vsaj virtualno dostopne vsem skupinam ljudi. Tako bomo stalno razstavo prilagodili osebam s posebnimi potrebami, uredili kotiček z aktivnimi očali, s katerimi se bodo obiskovalci virtualno lahko podali na Triglav, v okolici muzeja bomo postavili relief Triglavskega pogorja in stacionarni daljnogled za opazovanje bližnjih hribov in plezalcev na feratah v soseščini. Kalendar leta seveda še ni konec in pripravljamo še veliko stvari. Med drugim bomo 25. novembra odprli likovno razstavo Stevana Djukiča, na kateri bodo predstavljeni portreti večine slovenskih alpinistov. V adventnem času vas bodo pričakale jaslice pri stari koči na Kredarici in še mnogo drugega, zato nas spremljajte na

Nova pridobitev na stalni razstavi je preparat planinskega orla. Foto Elizabeta Gradnik

www.planinskimuzej.si.
ali nas obiščite. Za obisk
prostora doživetij spre-
jemamo prijave na
info@planinskimuzej.si ali
na številko 08 380 67 30.
Elizabeta Gradnik

Prejeli priznanje

Federacija Europarc, mreža
zavarovanih območij
v Evropi, je priznanje za
vzorna prizadevanja za
trajnostni razvoj turizma
v zavarovanih območjih
podelila Triglavskemu
narodnemu parku z bios-
fernim območjem Julijske

Alpe UNESCO MAB in
Naravnemu parku Julijsko
predgorje v dolini Režije.
Parka sta prvi čezmejni za-
varovani območja v Evropi,
ki sta prejela tovrstno
listino. Uradna podelitev
priznanja bo v začetku
decembra v Evropskem
parlamentu v Bruslju.
TNP in Naravni park Julijsko
predgorje sodelujeta že
dvajset let na področjih
evropskih projektov,
izmenjave dobrih praks
glede obiskovanja in stro-
kovnih nalog, predstavi-
tev na različnih dogodkih
ter sodelovanja šol iz
bližnje okolice. Leta 2014
sta parka prejela certifikat
za čezmejno pilotno regijo
za ekološko povezanost,
novo prejeta priznanje za
trajnostni razvoj turizma
pa je nadgradnja certifi-
kata za čezmejno sodelo-
vanje med parkoma iz leta
2009. Odločitev o podelitvi
listine je sprejela komisija

Federacije Europarc na
podlagi izvedenskega
obiska in poročila oce-
njevalke, ki je izpostavi-
la vzorno čezmejno sode-
lovanje, močno poveza-
nost deležnikov z naravo in
kulturno dediščino, visoko
raven kakovostnih turistič-
nih ponudnikov z lokalnimi
izdelki in pridelki, dobro
povezovanje v informacijskih
mest in skupno promocijo.
Turistični obisk biosferne-
ga območja Julijske Alpe
se povečuje. Vzporedno
z rastjo obiska se krepijo
tudi prizadevanja za vzpo-
stavitev vzdržnega turizma.
Leta 2015 sta zavarova-
ni območja partnerjem
s področja turizma z obeh
zavarovanih območij
predstavila akcijski plan
za spodbujanje aktiv-
nosti s poudarkom na
skupni promociji, izobra-
ževanju in trajnostni mo-
bilnosti. V. d. direktorja
TNP Bogomil Breznik ob

prejetju listine poudarja, da
območje obeh parkov s pri-
znanjem dobiva dodatno
vrednost, ki jo moramo
skupaj izkoristiti pri kan-
didiranju za evropske
projekte. Listina je velika
nagrada za vztrajno delo
in dolgoletno sodelovanje
med obema zavarovani-
ma območjema. Direktor
Turizma Bohinj Klemen
Langus meni: "Gre za
pomembno priznanje do-
sedanjemu delu, na drugi
strani pa zavezo, da bomo
cilje tudi v prihodnje ure-
sničevali na trajnosten,
vzdržen način." Predse-
dnik Naravnega parka
Julijsko Predgorje Andrea
Beltrame: "Listina je zelo
pomembna za regijo, saj
je prva listina, podeljena
čezmejnemu območju
v Evropi, kar potrjuje evrop-
skega duha spoštovanja
narave in prijateljstva med
ljudmi obeh držav."
Majda Odar

Varni tudi v tujini!

**Ekskluzivna ponudba zdravstvenega zavarovanja
v tujini z asistenco CORIS AS za člane PZS,
ki je odlična dopolnitev članskega zavarovanja
PZS za aktivnosti v tujini!**

Zavarovanje krije stroške zdravstvene oskrbe v tujini
ter stroške prevoza v domovino. Poleg tega zagotavlja
tudi **24-urni asistenčni center v slovenskem jeziku**,
ki vam pomaga pri organizaciji pomoči v tujini.
Z zdravstvenim zavarovanjem CORIS AS poskrbite za
ustrezno finančno varnost in pomoč tudi v primeru
nezgode ali bolezni, ko ste v tujini na počitnicah,
službeni poti, smučanju ali samo na kratkem izletu.
V zavarovanje je vključeno tudi športno plezanje,
deskanje in smučanje izven urejenih prog ter planinarjenje
in trekking do 6.500 metrov nadmorske višine.

**Zavarovalna vsota znaša 25.000 EUR,
letna premija za posameznika 43,68 EUR**
(redna premija 96 EUR) za družino z družinskimi člani,
ki so člani PZS, pa 103,04 EUR (redna premija 184 EUR).

Več na www.clanarina.pzs.si, na e-naslovu
clanarina@pzs.si ali na telefonski številki 01/43-45-688.

Matjaž Černe

(1951–2016)

V septembru smo se v Radovljici poslovili od Matjaža Černeteta, pravnika, sodnika, planinca, smučarja, popotnika, svetovljana z ljubeznijo do morja in humanista s širokim razgledom. Po končanem študiju prava je deloval kot sodnik na Okrožnem sodišču v Kranju, na Poslovni šoli Bled - IEDC in kot odvetnik.

Veliko je dejavnosti, s katerimi se je ukvarjal, zlasti v mladih letih. Planinstvu se je zapisal že v prvih osnovnošolskih letih. K temu ga je zagotovo napeljal oče Božo, ki je bil v petdesetih letih prejšnjega stoletja predsednik Planinskega društva Radovljica. Ker je bil oče tudi turistični delavec, je vplival na Matjaža, da je bil v študentskih letih turistični vodnik v Istri, kjer je v glavni turistični sezoni vsak dan s hidrogliserjem vodil tuje turiste v Benetke. Marsikatero zgodbo je povedal o tistih potovanjih, ko se je spoznal z mnogimi tujci. Pri tem mu je zelo pomagalo poglobljeno znanje angleščine. Ta mu je bila res hobi in spomnim se, kako smo hodili k njemu, da nam je pomagal pri razlagi posameznih izrazov, včasih na prav humorističen način. Poznali smo ga tudi po vznesenem deklamiranju irskih limerikov, ki

so dostikrat kar dvoumni. Pri kakšni posebni besedni povezavi se je znal nazorno namuzniti.

Že kot študent je rad potoval in s prisluženim počitniškim denarjem spoznaval svet, ki se mu je včasih pokazal tudi s temnejše plati. Prvo tako potovanje je bilo leta 1975; bil je član prve trekinške ekipe, ki je v Nepal ušla nasproti uspešni himalajski odpravi, potem ko je ta opravila vzpon na Makalu po južni steni. Tam se je povzpela na šesttisočak nasproti tega vrha z lepim razgledom na Makalu, Everest, Čamlang ... Koliko je bilo veselja na vrhu! Kasneje je bil uspešen še v Tanzaniji na Kilimandžaru, pettisočak Mawenzi je bil kar dober zalogaj. Svoje odlično smučarsko znanje pa je uspešno unovčil s smučanjem z Orizabe, najvišje gore Srednje Amerike. Pa ni bilo lahko, smučji je bilo treba najprej prinesiti na vrh in se potem spustiti po strmih pobočjih, in to v elegantnih zavojih. S kakšnim žarom je razlagal podrobnosti podviga in dal si je celo narediti napis na majico: Smučal sem z Orizabe! Potem je bil še v Peruju, na Mont Blancu in še marsikje drugje. Znanja so mu bila tudi mnoga smučišča. Kasneje je našel še drugo strast – jadranje po morskih prostranstvih Jadrana okrog Oliba in Lošinja.

V delovanje planinskega društva se je vključil najprej kot udeleženec izletov in orientacijskih tekmovanj, kasneje kot mladinski vodnik. Zaradi pravniškega znanja je kot dolgoletni član disciplinske komisije vedno pomagal pri pravniških nasvetih in pogodbah. Sodeloval je v Komisiji za stike s tujino pri PZS, kasneje preimenovano v Komisijo za gorsko popotništvo. Njegovi ustvarjalni nasveti so pripomogli k pravičnim rešitvam. Matjaž in drugi člani komisije

so bili zadolženi za kontakte s sosednjimi planinskimi organizacijami in organizacijo tradicionalnih srečanj treh dežel, Koroške, Furlanije – Julijske krajine in Slovenije. S svojim znanjem je pomagal pri marsikaterem potovanju in izletu v tujino. Takrat smo spoznavali evropske ideale prej, ko so ti postali resničnost.

Smučanje je bilo druga velika ljubezen; najprej je tekmoval v mlajših kategorijah, potem pa je obširno znanje posredoval drugim. Spominjamo se ga kot velikega stilista, njegov slog je bil prepoznaven – z dolgimi loki je obvladoval še tako strmo pobočje. S svetlo modro bundo in rdečo kapo je bil vedno deležen občudovanja. To je na koncu tudi nadgradil z uspešnim šolanjem za smučarskega učitelja na sloviti Ensi v francoskem Chamonixu.

Vsi, ki smo ga poznali, smo vedeli, kakšen svetovljan je. London, Amsterdam, Ciudad de Mexico, Lima, vseeno, kje je bil. Povsod je vpiljal vtise. Aktiven v pogovorih in obujanju spominov, anekdotah in šaljivih zgodbicah iz zgodovine in sedanosti. Pri-povedoval je z nasmehom in včasih ironijo, ki jo je skrnil v brke, ob tem pa z užitkom kadir cigareto, tisto ta močno francosko brez filtra. Iskric v očeh in rahlo povešena ramena so nakazovala, da bo povedal nekaj pomembnega. To je bil tisti pravi Matjaž.

Žal je bilo te mimike in kretenj v zadnjem času vedno manj. Kar nekam odmaknil se je v svoj svet. Obiski in pogovori niso bili več živahni. Bolezenske tegobe so naredile svoje. Nekom utrujeno je deloval. Od njega smo se poslovili, vendar spomin nanj bo živel, življenje pa teče dalje v večnem krogu rojstva in smrti.

Janez Pretnar

Joži Uršič

(1957–2016)

Spoštovani kolegici, članici PD Komenda, planinski vodnici, požrtvovalni sodelavki, ki je nepričakovano odšla za vedno, iskrena hvala, da je bila z nami. Težko je slovo, Joži bomo pogrešali. Njeno delo v upravnem odboru, kjer je delovala vsa leta, je pustilo velik pečat. Bila je prisotna od samega začetka. Najprej v sekciji, še pod okriljem PD Kamnik, nato pa je aktivno soustvarjala samostojno Planinsko društvo Komenda. Vse dodeljene naloge je odgovorno opravila. Poznali smo jo ne le kot pravično, dobro profesorico na Osnovni šoli Komenda Moste, polno znanja in modrosti, ampak predvsem kot preprosto in prizadevno članico društva ter odlično planinsko vodnico. Izleti in pohodi z njenim vodenjem so bili ob lepotah gora še polni bogatih informacij, ki jih je z največjim veseljem posredovala udeležencem. Bila je dobra poznavalka in velika ljubiteljica slovenskih in tujih gora. Njena prioriteta sta bila varnost in odnos do varovanja gorske narave na najvišji možni ravni. Uspešno je kot mentorica ob pomoči kolegov iz planinskega društva in sodelavcev v osnovni šoli več desetletij vodila šolsko planinsko sekcijo. Generacije učencev in staršev so ji hvaležne, da so lahko ob njej okusili to lepoto stvarstva. Bila je človek dialoga, kar se danes odraža pri samem delovanju društva. Za vse to in še več, velika hvala.

Upravni odbor
PD Komenda

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.

gorenjska televizija
www.gtv.si

Foto: Shutterstock

**V prihodnjih številkah Planinskega vestnika
boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

Rudarjenje v gorah, Planinsko leposlovje

INTERVJUJI

Tomo Česen, Grega Lačen, Vinko Črnič-
Kopiščar, Darko Mohar, Colin Haley

Z NAMI NA POT

Kras, Štajerski tisočaki

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjiščice

RADIO ŠT. 1 OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

RADIO
UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

RADIO
KRANJ **97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

Pozdravljamo
drzne načrte.
Tudi vaše!

Pri Gorenjski banki vam zato zagotovimo **ugoden stanovanjski kredit**, skupaj z Zavarovalnico Triglav pa tudi **najprimernejše življenjsko zavarovanje**.

Poletite na www.gbkr.si in preverite ponudbo.

Ponosna partnerja Nordijskega centra Planica

Gorenjska **Banka**

 triglav

PLANICA
NORDIJSKI CENTER